

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKO DELO

MATEJA JELŠEVAR

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Specialna športna vzgoja
Prilagojena športna vzgoja

ANALIZA STANJA IN MOŽNOSTI RAZVOJA ŠPORTA ZA VSE V OBČINI ZAGORJE OB SAVI

DIPLOMSKO DELO

MENTOR

doc. dr. Boris Sila

RECENZENTKA

izr. prof. dr. Maja Pori

KONZULTANT

izr. prof. dr. Gregor Jurak, prof. šp. vzg.

Avtorica dela

MATEJA JELŠEVAR

Ljubljana, 2013

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem staršema Damijani in Slavku, ki sta mi omogočila študij na Fakulteti za šport ter mi ves čas stala ob strani in me spodbujala. Brez njune pomoči ne bi dosegla vsega, kar sem dosegla do sedaj.

Hvala sestri Maruši za spodbudne besede, ko sem jih najbolj potrebovala, ter bratoma Primožu in Boštjanu.

Hvala, Robi, za potrpežljivost, priganjanje in pomoč.

Moja zahvala gre mentorju doc. dr. Borisu Sili, ki mi je dajal nasvete in napotke ter me usmerjal pri izdelavi diplomske naloge. Želela bi se zahvaliti tudi konzultantu izr. prof. dr. Gregorju Juraku in recenzentki izr. prof. dr. Maji Pori. Hvala za prijaznost in svetovanje.

Posebna zahvala gre tudi Andreju za hitro lektoriranje, Anji za tehnično ureditev in Tini za prevod.

Hvala tudi sošolcem, ki ste poskrbeli, da je bil študij na fakulteti vedno zanimiv in razburljiv, ter vsem ostalim, ki ste mi vsa ta leta stali ob strani.

»Življenjska naloga vsakogar od nas je, da se uresničimo kot celostno, edinstveno bitje. Naše individualno življenje je naša edina priložnost« (Rauter Kosič).

Ključne besede: Športna rekreacija, razvoj, Zagorje ob Savi, Evropark, možnosti razvoja, športna ponudba, športni objekti.

ANALIZA STANJA IN MOŽNOSTI RAZVOJA ŠPORTA ZA VSE V OBČINI ZAGORJE OB SAVI

Mateja Jelševar

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2013

Specialna športna vzgoja, Prilagojena športna vzgoja

Število strani: 90; število tabel: 12; število slik: 33; število virov: 60; število grafikonov: 4; število prilog: 1.

IZVLEČEK

V diplomski nalogi je analizirano stanje na področju športa za vse, predstavljene so tudi nekatere možnosti za razvoj športa in športne rekreacije v občini Zagorje. Možnosti se kažejo na območju parka Evropark. Predlagana je izgradnja tenis igrišča, badminton igrišča in odbojcarskega igrišča, ureditev trim steze z zunanjim fitnessom, prostora za izvajanje vadbe na prostem, piknik prostora, prostora za balinanje in streljanje z lokom ter skate-park. V zimskih mesecih se tu ponuja možnost ureditve manjšega smučišča, prog za nordijsko smučanje ter drsališče.

V občini primanjkuje športnih programov predvsem za mlajšo in starejšo populacijo. Boljšo ponudbo bi dosegli z ureditvijo kolesarskih poti in pešpoti, z izgradnjo bazenskega kompleksa, z boljšo izkoriščenostjo obstoječih šolskih telovadnic predvsem ob vikendih in v času počitnic, pripravo novih športno-rekreativnih programov za vse prebivalce, predvsem pa z boljšim informiranjem ljudi o športno-rekreativni ponudbi v občini. Potrebno je stalno ozaveščanje ljudi o pozitivnih učinkih redne športne vadbe in zdravega življenja ter tako k temu pritegniti čim več ljudi.

Opisane so pohodne in kolesarske poti, ki vodijo po razgibanem Posavskem hribovju, možnosti za zimsko športno rekreacijo na tem območju ter športna plezališča in možnosti za ureditev novih.

Podane so tudi pomembne naravne in kulturne znamenitosti, geografske, gospodarske in demografske značilnosti, klimatski pogoji ter zgodovina mesta Zagorje ob Savi.

Key words: sport, recreation, development, Zagorje ob Savi, Europark, possibilities for development, sports offer, sports facilities.

ANALYSIS OF EXISTING SPORTS ACTIVITIES AND POSSIBILITIES FOR SPORT DEVELOPMENT FOR ALL CITIZENS IN MUNICIPALITY ZAGORJE OB SAVI

Mateja Jelševar

University of Ljubljana, Faculty of sport, 2013

Special Physical Education, Adjusted Physical Education

Number of pages: 90; number of tables: 12; number of pictures: 33; number of sources: 60; number of charts: 4; number of appendices: 1.

ABSTRACT

The thesis analyses the existing sports activities and presents some other options for the development of sport and recreation in municipality Zagorje. The greatest possibilities lie in Europark, where the construction of tennis, badminton and volleyball fields is suggested. In addition, a trim track with outdoor fitness, space for outdoor practice, picnic sites, space for bowls, archery and skate-park can also be planned in the future. In winter months it would be possible to use space for a smaller ski slope, trails for Nordic skiing and a skate rink.

In the municipality a shortage of sports programmes for youth and older generation is observed. Better possibilities for the development in this area could be achieved by constructing cycle paths and walking paths, building a swimming pool, taking advantage of existing gyms in schools (at the weekends and during school breaks) and by preparing new recreational programmes for all citizens. It is crucial that people are informed about the sports offer in municipality. What is more, citizens should constantly be reminded of positive effects of regular exercising and healthy way of life.

In the thesis we describe walking and cycle paths across the varied hills in Posavje, possibilities for winter recreation in this area and sport climbing walls.

We describe important natural and cultural attractions, geographical, economic and demographic characteristics, climate and the history of Zagorje ob Savi.

KAZALO

1. UVOD.....	9
2. PREDMET, PROBLEM IN NAMEN DELA	10
2.1. VLOGA ZAVODA ZA ŠPORT ZAGORJE OB SAVI	12
2.2. POJEM »ŠPORT ZA VSE«.....	12
2.3. RAZISKAVE	13
2.4. NACIONALNI PROGRAM ŠPORTA	13
3. CILJI PROUČEVANJA.....	15
4. METODE DELA	16
5. ZAGORJE OB SAVI	17
5.1. GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	17
5.1.1. GEOGRAFSKA LEGA ZASAVJA	17
5.1.2. GEOGRAFSKA LEGA ZAGORJA OB SAVI.....	19
5.2. ZGODOVINSKI ORIS ŠPORTA V ZAGORJU	19
5.3. KLIMATSKI POGOJI	23
6. ANALIZA RAZVOJNIH POTENCIALOV, MOŽNOSTI IN PROBLEMOV	25
6.1. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI OBČINE ZAGORJE OB SAVI	25
6.1.1 GIBANJE PREBIVALSTVA	25
6.1.2 IZOBRAZBA.....	26
6.1.3 DELOVNA MIGRACIJA.....	27
6.2. GOSPODARSTVO MESTA	28
6.2.1 KMETIJSTVO.....	28
6.2.2 GOZDARSTVO	29
6.2.3 OBRTNIKI IN RUDARSTVO	29
6.2.4 GOSTINSTVO IN TRGOVINA.....	30
6.3. RASTLINSTVO IN ŽIVALSTVO.....	33
6.4. NARAVNE ZNAMENITOSTI.....	34
6.5. KULTURNE ZNAMENITOSTI.....	34
7. PRIMERJAVA ZAVODA ZA ŠPORT ZAGORJE IN KULTURNO REKREACIJSKEGA CENTRA HRASTNIK.....	39
8. CENA IN ZASEDENOST ŠPORTNIH TELOVADNIC	42
9. ŠPORTNI OBJEKTI.....	44
9.5. POKRITI ŠPORTNI OBJEKTI.....	44
9.6. ZUNANJI ŠPORTNI OBJEKTI.....	44
10. PONUDBA ŠPORTNIH PROGRAMOV.....	47
11. PREDLOGI ZA RAZVOJ ŠPORTA NA OBMOČJU OBČINE ZAGORJE OB SAVI	49
11.1. EVROPARK.....	49
11.1.1. SMUČIŠČE IN SANKALIŠČE	50
11.1.2. HOJA IN TEK NA SMUČEH.....	51
11.1.3. DRSANJE, HOKEJ.....	52
11.1.4. ZUNANJI FITNES	52
11.1.5. TENIS IGRIŠČE.....	52
11.1.6. BADMINTON IGRIŠČE	52
11.1.7. ODBOJKA NA MIVKI	52
11.1.8. BALINANJE	53

11.1.9.	PROSTOR ZA PIKNIK	53
11.1.10.	TRIM STEZA	53
11.1.11.	LOKOSTRELSTVO	54
11.1.12.	KOLESARSKA POT	54
11.1.13.	PROSTOR ZA SKUPINSKE VADBE	54
11.1.14.	NORDIJSKA HOJA, TEK, HOJA	55
11.1.15.	ROLKARSKI POLIGON.....	55
11.1.16.	SPREHAJALIŠČE ZA PSE.....	56
11.1.17.	IGRIŠČE ZA OTROKE	56
11.1.17.	BAR Z IGRIŠČEM	56
11.1.18.	TOALETA	57
11.1.19.	PARKIRIŠČE.....	57
11.2.	DRUGE MOŽNOSTI.....	57
11.2.1.	KOPALIŠČE Z ZUNANJIM IN NOTRANJIM PLAVALNIM IN OTROŠKIM BAZENOM	57
11.2.2.	KRPLJANJE.....	58
11.2.3.	TURNO SMUČANJE.....	58
11.2.4.	HOJA IN TEK NA SMUČEH.....	58
11.2.5.	SMUČARSKO POHODNIŠTVO	59
11.2.6.	PLEZALIŠČA	59
11.2.7.	POHODNIŠKE POTI.....	64
11.2.8.	KOLESARJENJE PO ZAGORJU IN OKOLICI.....	70
11.2.9.	GORSKO KOLESARSTVO	74
11.2.10.	POLETI Z AVIONOM.....	74
11.2.11.	JADRALNO PADALSTVO	75
11.2.12.	JAHANJE	76
11.2.13.	RIBOLOV	76
11.2.14.	TABORNIŠTVO, SKAVTIZEM, ORIENTACIJA.....	77
11.2.15.	VESLANJE S KAJAKI IN KANUJI.....	78
11.2.16.	NORDIJSKA HOJA.....	79
12.	TRADICIONALNE ŠPORTNOTURISTIČNE PRIREDITVE.....	80
12.1.	TRADICIONALNI PLANINSKI POHODI:.....	80
12.2.	DRUGE TRADICIONALNE PRIREDITVE:.....	81
13.	ŠPORTNO – TURISTIČNA PONUDBA.....	82
14.	SKLEP	84
15.	LITERATURA	87
16.	PRILOGE.....	90

1. UVOD

Skozi evolucijo človeštva se je način življenja človeka močno spremenil. Človeku se ni potrebno več tako fizično naprezati za golo preživetje. Iz nabiralcev in lovcev smo se spremenili v sedeče, materialistične ljudi. Za premikanje uporabljamo prevozna sredstva in dvigala, pri delu uporabljamo stroje, ki opravljajo delo namesto nas. Že samo pomanjkanje gibanja je človeka spremenilo in upočasnilo njegov metabolizem, na drugi strani pa mu je industrija vsilila veliko več nehranljivih dobrin, ki jih vsak dan vnaša v telo. Posledica tega so različne bolezni, kot so debelost, sladkorna bolezen, depresija...

Z besedami rekreacija, gibanje, sprostitvev, zdrav način življenja se ljudje čedalje večkrat srečujemo. Zaradi vse večjih vsakodnevnih življenjskih obremenitev, ki ogrožajo psihično in fizično zdravje človeka, so to pogosto odgovori, ki nas iz stresnega življenja popeljejo vsaj za nekaj časa. Vse večji pritiski v življenju, ambicioznost in posledično stres nas potiskajo stran od narave, stran od ljudi ter nas postavljajo v zaprte prostore, v navidezni virtualni svet. Zaradi vsega tega je rekreacija v današnjem načinu življenja nujna.

Gibalne vzorce je potrebno privzgojiti že otroku. Le-ta prevzema vzorce staršev, zato je pomembno, da se starši zavedajo pomena gibanja in otroku nudijo zgled. Otroci so tisti, ki jim preko igre lahko privzgojimo veselje do gibanja. Potrebno je poskrbeti za celosten oziroma socialen, telesen, čustven in mentalen razvoj otroka. To prispeva k pridobivanju miselnih in vedenjskih vzorcev, ki jih bo uporabljal skozi celo življenje.

Narava je ena od najboljših sredstev pri ponovnem vzpostavljanju ravnovesja v življenju. Posavsko hribovje ponuja veliko možnosti za rekreacijo in sprostitvev, saj lahko uživamo v razgibanem terenu, kjer vsakdo najde nekaj zase. Kolesarjenje, tek, sprehodi, jahanje so le nekatere od aktivnih oblik preživljanja časa v naravi.

Skrb za bolj kakovostno življenje z zdravim načinom življenja nam prinaša pozitivne učinke na vseh področjih. Redna športno-rekreativna dejavnost krepi telesne in duševne sposobnosti in omogoča lažje in boljše spopadanje z vsakodnevnimi izzivi.

Kljub temu pa je potrebno za aktivno preživljanje prostega časa imeti veliko motivacije. Potrebno je ozaveščanje ljudi o koristnosti gibanja. Vsaka občinska skupnost mora poskrbeti za urejenost in izgradnjo športnih površin, kjer se bodo ljudje lahko sproščeno gibal. Potrebno je zagotoviti čim več različnih športno rekreativnih dejavnosti ter tako ljudi motivirati, da izberejo sebi najljubšo dejavnost. V športne programe je potrebno vključiti čim več ljudi različnih starosti obeh spolov ter jih navdušiti za športno rekreacijo. Športni dogodki in tekmovanja so velikokrat motiv za redno gibanje, zato je organizacija le-teh zelo priporočljiva.

Pri vsem tem ne smemo pozabiti na posege v naravo, živali in rastline. Spoštovanje narave je zelo pomembno, zato je potrebno vsak poseg v naravo skrbno načrtovati, ljudi pa naučiti, da je narava naše največje bogastvo.

2. PREDMET, PROBLEM IN NAMEN DELA

Predmet naloge je predstaviti športno ponudbo in njeno stanje v občini Zagorje ter predstaviti možnosti, ki bi pripomogle k boljši športni ponudbi za vse ljudi. Poudarek je na športu za vse generacije ter predvsem rekreativnemu športu, saj menim, da je kakovosten šport v občini dokaj razširjen. Pri športu za vse imam v mislih vse ljudi od dojenčkov do starostnikov. Poudariti želim predvsem aktivnosti v naravi, saj je v Zagorju zelo razgibana in lepa narava, ki jo ljudje premalo izkoriščamo. Glede na tempo življenja in delo ljudi, ki poteka večinoma v zaprtih prostorih, je preživljanje prostega časa v naravi zelo sproščujoče, saj prinaša mir, tišino in svež zrak. Predstaviti želim tudi možnosti, s katerimi bi bilo socialno življenje ljudi boljše in bolj kakovostno, saj v današnjem času prevladuje le tehnologija, preko katere pa umirata pristen pogovor in socializacija.

Sodoben način življenja, kjer večina ljudi v službah in doma preživi za računalniki ali televizijo ter kjer se človeku ni potrebno več fizično naprezati za golo preživetje, nas je pripeljalo do stanja, ki ni več zdravo oziroma naravno za človeka. Poleg tega imamo na razpolago preveč dobrin, ki jih ne potrebujemo. Ko si zaželimo kruha, odidemo v trgovino z avtomobilom, ga hitro kupimo, kar pa od nas ne zahteva velikega napora. Velikokrat se zgodi, da nastane problem že pri tem, ali se nam sploh ljubi v trgovino. Na trgovskih policah je tudi veliko nezdravih živil, ki nas zaradi privlačne embalaže ali reklame hitro premamijo.

Velik problem v tem času so predvsem otroci in mladostniki, ki so čedalje manj fizično aktivni in se čedalje slabše prehranjujejo. Največkrat so krivci za to starši, saj tudi sami nimajo privzgojenih navad o zdravem načinu življenja ali pa preprosto nimajo časa, da bi bili pozorni na otrokove prehranjevalne in gibalne navade. To je problem predvsem zato, ker je v mladosti najlažje privzgojiti določene vzorce prehranjevanja in gibanja. Če so vzorci oziroma navade slabe, jih bo kasneje veliko težje odpraviti. V analizi športnovzgojnega kartona, ki ga izdelata Laboratorij za telesni in gibalni razvoj na Fakulteti za šport je ugotovljen porast deleža debelih učenk, starih 9 do 11 let. V opazovalnem obdobju 1989-1992 je bila Zasavska regija na četrtem mestu s 4,3% debelih učenk. Ta delež se je v zadnjem opazovalnem obdobju 2009-2011 najbolj povečal ravno v Zasavju. Narastel je na 14,4% in se s tem dvanajstih letih povečal za 10,2%. Delež gibalno manj zmogljivih učencev je bil leta 2010 tu največji (12,6), leta 2011 pa se je zmanjšal za kar 2,5%, kar je največ v Sloveniji (Kovač, Jurak, Starc, Leskošek in Strel, 2011). V zadnjih dveh desetletjih se je teža učencev in učenk v Zasavju povečala za nekaj manj kot 2 kg. Regija po številu pridobljenih kilogramov zaostaja le za Posavjem in Koroško. Bistveno večje pa so spremembe podkožnega maščevja, saj indeksi presegaajo vrednostim 15% (Strel, Starc in Kovač, 2010).

Že beseda Zagorje nam pove, da mesto leži za gorami, natančneje, da je obdano z gorami, planinami in hribi. Med njimi so skrite številne vasi in krajevne skupnosti. Vseh skupaj je 13:

- KS Jože Marn
- KS Rudnik-Toplice
- KS Podkum
- KS Ravenska vas
- KS Franc Farčnik

- KS Kotredež
- KS Čemšenik
- KS Šentgotard
- KS Izlake
- KS Mlinše-Kolovrat
- KS Kisovec-Loke
- KS Šentlambert
- KS Tirna.

Razgiban relief, ki obdaja zagorsko dolino, daje možnost za raznolika športna udejstvovanja, kot so kolesarjenje, planinarjenje, teki, sprehodi, plezanje... Možnosti za aktivno preživljanje prostega časa v naravi je torej veliko. Urejeni športni objekti pa so na razpolago predvsem šolam in kakovostnemu športu. Razen zunanjih igrišč so ostali objekti skoraj nedostopni za večino ljudi. Veliko spodbude in usmerjanja je potrebnega, da se ljudje sploh odločijo za rekreacijo, predvsem pa morajo biti seznanjeni z načini športne rekreacije. Preveriti je potrebno športno-rekreativno ponudbo v mestu, hkrati pa je potrebno opozoriti tudi na ozaveščanje ljudi o njej.

Zagorje je imelo v preteklosti kopališče Medijske toplice, kopališče Zagorje ter bazen v domu starejših občanov Polde Eberl-Jamski, ki pa je bil namenjen le njihovim stanovalcem. V zadnjih desetih letih sta oba večja javna kompleksa propadla. Tako je Zagorje izgubilo kopališča, kjer bi se ljudje lahko rekreirali, predvsem pa se naučili plavati. Tako so osnovne šole otroke morale voziti na plavalne tečaje v druge občine, ljudje pa so izgubili možnost poletnega uživanja in druženja ob bazenu. Bazen v domu starejših občanov je leta 2007 odprl vrata manjšim skupinam (do 10 ljudi), predvsem društvom in skupinam mlajših otrok. Menim, da bi mesto s 17013 prebivalci potrebovalo vsaj pokriti bazen, kjer bi otroke in starejše lahko učili plavati.

Šport v občini je organiziran v 40-ih različnih športnih klubih in društvih. Po pregledu le-teh jih je največ namenjenih šolskim otrokom in mladini. Primanjkuje aktivnosti, ki bi bile namenjene otrokom, mlajšim od 6 let, starejšim ljudem in ljudem s posebnimi potrebami. Na vseh teh področjih bi se dalo storiti še mnogo.

Glede na vse naravne in kulturne danosti primanjkuje turistične ponudbe, s katero bi ljudi privabili v zagorsko dolino. S tem bi se povečal obseg turizma, ki vedno vključuje tudi šport in rekreacijo. Primanjkuje označenih pohodnih, kolesarskih in trim stez, promocije plezanja, padalstva in adrenalinskih športov, zaradi katerih bi se ljudje vračali. Skupaj s turizmom bi bolje zaživele turistične kmetije ter restavracije, kar bi privedlo do boljšega življenja le-teh, z boljšo športno-rekreativno ponudbo pa bi bili zadovoljni tudi uporabniki..

Na robu Zagorja proti mestu Trbovlje je bilo nekdanje odlagališče jalovine in odpadkov Ruardi. Najprej so na teh površinah odpravljali posledice plazov, ki je uničil to področje leta 1987, z zapiranjem rudnika pa so se v devetdesetih letih ponudile možnosti za dokončno ureditev tega področja. Aeroklub Zagorje je uredil vzletišče s 450 metrov dolgo stezo in s tem poskrbel za prvi objekt na tem območju. Ob vznožju vzletišča sta čez čas nastala lokostrelski poligon in nogometno igrišče, ki pa zaradi napačne drenaže ne služi svojemu namenu. Pri urejanju struge reke Kotredeščice so poskrbeli tudi za dva manjša pretočna ribnika, 3,5 kilometra sprehajalnih poti ter krajšo 700 metrov dolgo kolesarsko stezo. Uredili so tudi otroško igrišče, načrtovali pa so tudi

manjše smučišče, ki pa ga do sedaj še ni. Uradno so športno-rekreativni park odprli leta 2004, ime Evropark pa je dobil zaradi tedanjega vstopa Slovenije v Evropsko unijo. Park je dober primer rekultivacije površin, uničenih zaradi dolgoletnega rudarjenja (Rozina, 2009). Poleti leta 2012 so pri ribnikih odprli tudi bar z imenom Evrobar, ki rekreativcem poleti nudi pijačo in sladoled. Z boljšo urejenostjo in nekaterimi novostmi bi Evropark lahko postal odlično rekreacijsko središče, kamor bi prihajali ljudje tudi iz sosednjih občin.

Namen naloge je ugotoviti, kakšna je športno-rekreativna ponudba za odrasle, otroke in mladostnike, s čim vse se lahko ukvarjajo ter predstaviti nekatere možnosti, s katerimi lahko ljudje kakovostno preživljajo prosti čas. Ugotoviti je potrebno, kakšno vlogo ima pri tem Zavod za šport in na katerih področjih deluje oziroma kdo v občini je zadolžen za organiziranje in izvajanje športno-rekreativnih dogodkov.

2.1. VLOGA ZAVODA ZA ŠPORT ZAGORJE OB SAVI

O vlogi Zavoda za šport sem povprašala direktorja (ne želi biti imenovan), ki vodi Zavod za šport že od njegove ustanovitve, to je 15 let.

Zavod za šport Zagorje ob Savi deluje od leta 1997. Njegova vloga je vzdrževanje in upravljanje objektov, ki so v lasti občine. Ti objekti so:

- športna dvorana s streliščem,
- Partizan z zunanjim igriščem,
- Proletarec z zunanjim igriščem,
- tribune z mestnim stadionom,
- pomožno nogometno igrišče in igrišče z umetno travo,
- kegljišče,
- zunanja športna igrišča.

Skupna površina objektov, s katerimi upravlja Zavod za šport, je 26.200 m². Ocenjena vrednost teh objektov je 6,5 milijona evrov. Vsako leto jih obiše 304.000 uporabnikov in obiskovalcev (Športni centri Slovenije, 2008).

2.2. POJEM »ŠPORT ZA VSE«

»Šport za vse« pomeni bogastvo vsebin in oblik. Pri tem velja poudariti, da če je končni cilj na ravni splošnega samouresničitev človeka, je to na ravni posebnega ravnotežje duha in telesa. Ravnotežje duha in telesa pa vključuje na ravni posameznega tudi vrsto utilitarnih učinkov, kot so zdravje, razvoj kognitivnih in konativnih sposobnosti in lastnosti, zlasti otrok in mladine, delovne in obrambne zmožnosti ljudi, duhovno bogatenje posameznika, revitalizacija družine... Definicija mednarodno uveljavljenega izraza »šport za vse« (Sport for all) zajema vse tiste posameznike, družine in interesne skupine, ki zadovoljujejo svoje potrebe in interese različnih kakovostnih ravni v šolah, društvih in v za šport specializiranih podjetjih.

Hkrati zajema vse oblike športnih dejavnosti – razen deloma kakovostnega in vrhunskega športa (Kovač, 1995).

Dr. Martina Rauter je zapisala, da je šport za vse po vseh spoznanjih znanosti in prakse lahko pomembno sredstvo preventive in terapije mnogih problemov v sodobnih družbah. Zajema vse tiste posameznike, družine in interesne skupine, ki zadovoljujejo svoje potrebe in interese na različnih kakovostnih ravneh v šolah, društvih in za šport specializiranih podjetjih (Rauter, 2012).

2.3. RAZISKAVE

Leta 2008 so bile narejene ponovne raziskave iz področja športno-rekreativne dejavnosti Slovencev. Sila (2010) je ugotovil:

- Število aktivnega prebivalstva se je v zadnjih letih povečalo. Število neaktivnega prebivalstva se je tako zmanjšalo na 28,85%, kar je več kot 20 % manj kot v letu 1996. Povzamemo lahko, da se tretjina Slovencev zaveda vrednosti posameznih športno-rekreativnih dejavnosti, saj jim predstavlja eno izmed kakovosti življenja.
- Športna dejavnost je enako razvita pri moških in ženskah.
- S staranjem se število občasnih in nerednih rekreativcev zmanjšuje, ne zmanjšuje pa se število tistih, ki so redno dejavni.
- Odvisnost športne dejavnosti od izobrazbe je čedalje manjša, kar potrjuje ugotovitev, da je športna dejavnost v prostem času vse pomembnejša razsežnost zdravega in kakovostnega življenjskega sloga posameznika.
- V regijah z višjim BDP je več športne aktivnosti kot v regijah z nižjim BDP (Zasavska regija 44,4% športno dejavnih, obalno-kraška 83,9% športno dejavnih).

2.4. NACIONALNI PROGRAM ŠPORTA

Šport v Sloveniji je v zadnjih desetletjih doživel vsestransko rast in kakovosten razvoj. To potrjujejo nove vadbene in tekmovalne športne površine, število medalj na največjih tekmovanjih (med letom 2000 in 2008 se je povečevalo za 8% letno), število športnih organizacij (povečanje za 91%), delež športno dejavnih odraslih prebivalcev... Povečala se je tudi strokovnost na področju dela z otroki in mladino, predvsem zaradi sofinanciranja izobraženih športnih strokovnjakov. K temu so v veliki meri pripomogli ukrepi države in lokalnih skupnosti, ki so opredeljeni v Nacionalnem programu športa (2000) (Jurak, 2010).

Da bi šport postal pomembnejši del kulture slovenskega naroda je Jurak (2010) predlagal ukrepe, ki bodo zagotavljali možnosti za kakovostno športno udejstvovanje s povečanjem dostopnosti do športa, konkurenčnost športnih organizacij in kakovost športnih programov:

- programi športa (vsebinska osnova športa)

- športni objekti in naravne površine za šport (materialna podlaga za izvajanje športa)
- razvojne dejavnosti v športu (podpora za posamezniku primerno, varno izvajanje športnih dejavnosti)
- delovanje športnih organizacij (zagotavljanje njihove konkurenčnosti)
- davčne spodbude za šport (zagotavljanje spodbudnega okolja za rast in razvoj športa)
- podpora humanosti športu.

V zadnjem desetletju je športna rekreacija doživela pomemben razvoj. Športna dejavnost Slovencev se je zvišala zaradi vpliva mater na preživljanje prostega časa družine. Povečala se je ponudba programov športne rekreacije. Zaradi finančne situacije nacionalni program športa opredeljuje povečanje dostopnosti na področju zunanjih športnih objektov in uporabe naravnih površin za šport.

Ukrepi v zvezi s prostočasno športno vzgojo otrok in mladine opredeljujejo vsaj eno uro kakovostno vodene športne vadbe na dan hkrati pa predlagajo posodobitev in povečanje kakovosti in privlačnosti obstoječih prostočasnih programov športne vzgoje otrok in mladine (Jurak, 2010).

3. CILJI PROUČEVANJA

- predstaviti kratko zgodovino športa v Zagorju,
- analizirati športno-turistično ponudbo ter primerjava z drugimi kraji,
- analizirati in preveriti izkoriščenost športne infrastrukture,
- proučiti možne smernice razvoja,
- predstaviti možne športne programe za otroke ter rekreacijo odraslih,
- poiskati možne spremembe na področju Evroparka Ruardi,
- spodbuditi športno-rekreativno dejavnost na področju občine Zagorje ob Savi.

4. METODE DE LA

Za izdelavo diplomske naloge so bile uporabljene naslednje metode dela:

- Metoda formalnega in neformalnega razgovora z domačini, direktorjem Zavoda za šport Zagorje ob Savi in direktorico Kulturno-rekreacijskega centra Hrastnik.
- Pogovori z različnimi osebami, ki so povezane s športom v občini.
- Terensko opazovanje in fotografiranje.
- Pregled občinskih planov.
- Pregled in analiza različnih virov, ki so povezani z občino Zagorje ob Savi.

5. ZAGORJE OB SAVI

5.1. GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

5.1.1. GEOGRAFSKA LEGA ZASAVJA

Zagorje ob Savi je pomemben kraj regije v osrednji Sloveniji, ki se imenuje Zasavje. Obsega dolino reke Save od Litije do Zidanega Mosta in svet na obeh njenih straneh. Izraz Zasavje ustreza dejanskemu stanju, kajti na jugu in na severu so vsa večja naselja nekoliko odmaknjena od reke (Orožen, 1980). Zagorje ob Savi spada v alpsko makroregijo, ki se imenuje Posavsko hribovje. Posavsko hribovje je zaradi svojega pretežno hribovitega značaja dovolj markantna geološka in fizično geografska enota, da jo je mogoče omejiti od celjske, ljubljanske in dolenske kotline ter hrvaškega Zagorja.

Imenujemo ga tudi območje črnih revirjev in obsega razgibano tercialno podolje severno od Save, kjer so se v dolinah poleg Zagorja (pritoki Medije in Kotredeščice), razvili tudi mesti Trbovlje (Trboveljščica) in Hrastnik (Boben in Brnica). S tesno savsko dolino jih povezujejo kratke in redkeje naseljene soteske, po katerih tečejo prometnice ob industrijskih območjih (Ajtič & Đoko, 1998).

Slika 1. Posavsko hribovje.

Na južni strani sega od Save Kumljansko - izrazito sleme, iz katerega tečejo po stranskih dolinah proti reki večinoma skromni potočki. Najvišji vrh Kum je visok 1219 metrov. Izrazite točke v slemenu so trije vrhovi: Ostrež pri Polšniku (841 m), Orlek pri Podkumu (898 m) in Okrog nad hrastniškim Podkrajem (808 m).

Na severni strani spremlja Savo nižje sleme, kjer so si pot utrli trije večji potoki, ki prihajajo iz revirskega področja: zagorska Medija, trboveljska Trboveljščica in hrastniški Boben. Sleme so razdelili na 3 skupine:

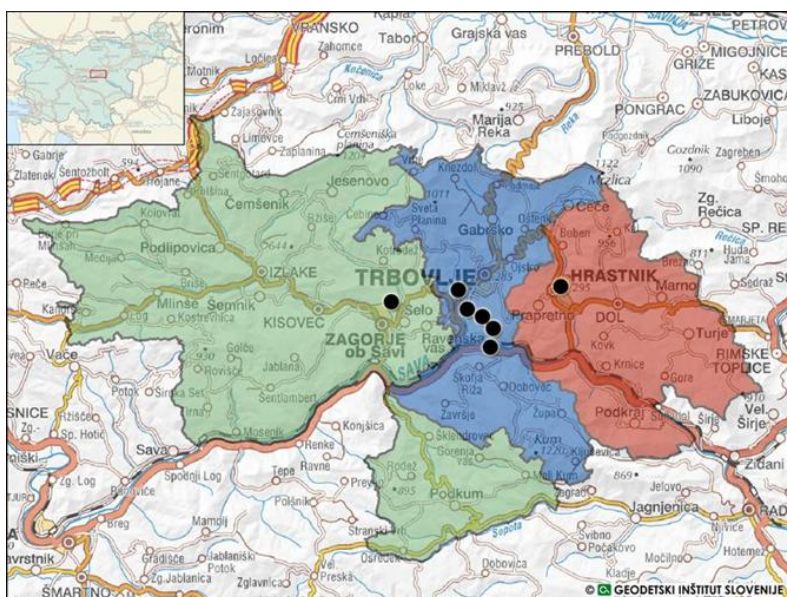
- zahodno od Medije – Slivna (870 m), Zasavska gora (849 m), Rovinški vrh (932 m), Pleša (820 m), Jablanski vrh (910 m), Mali vrh (682 m),
- med Medijo in Trboveljščico – Konec (673 m), Zelena Trava – Bezgovec (564 m),
- med Trboveljščico in Bobnom – Bukova gora (514 m), Vištov vrh (551 m).

Za severnim savskim slemenom je zagorsko-laška kadunja, ki sega iz zagorskega področja na zahodu do Laškega na vzhodu. Kadunja je pri Zagorju široka 3 km, pri Trbovljah in Hrastniku je nekoliko ožja. Zahodno od Zagorja se deli na tri ožje krake:

- po srednjem prihaja med gorami izvirajoča Medija,
- po južnem priteče potok Kandrščica (Kandrše),
- po severnem pa Orehovica (izpod Trojan).

Najvišje je tretje sleme, ki sega od Čemšeniške planine (910 m, 1041 m, 1206 m in 927 m) do Orehovice, pritoka Medije. To sleme se v vzhodni smeri nadaljuje v strmem Kisovcu (1017 m), Partizanskem vrhu (Sveti planini, 985 m), Javorju (1131 m) in Štrbenklu (853 m) Izpod najvišjega vrha Čemšeniške planine teče proti Mediji Lešji potok. Mejo med Čemšeniško planino in Slemenom tvori gornji tok Kotredeščice, ki se pri Gamberku obrne proti vzhodu in teče skozi kotlinico, dokler se pri Kotredežu ne obrne proti jugu (Orožen, 1980).

Ožje vplivno območje Zasavja je sorazmerno majhno in se skoraj v celoti sklada z ozemljem treh revirskih občin Zagorja, Trbovelj in Hrastnika po upravno-politični razdelitvi leta 1955. Razčlenjenost reliefa se izraža v revirskih mestih, kjer so le-ta razdeljena na več naselij, kar je v veliki meri posledica rudarjenja. Kljub temu se relief naselbine razprostira daleč po dolinah in okoliških slemenih, tako da je bolj upravičeno, če govorimo o urbanih aglomeracijah kot pa o pravih mestih (Ajtič & Đoko, 1998).

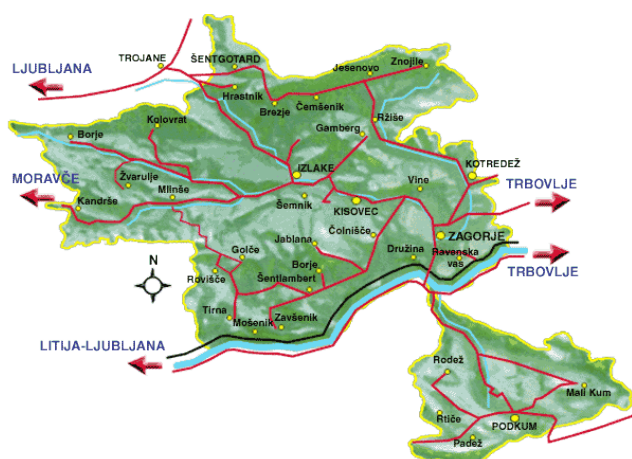

Slika 2. Zasavje.

5.1.2. GEOGRAFSKA LEGA ZAGORJA OB SAVI

Zagorje ob Savi že z imenom poudarja, da leži za gorami in ob Savi. Je razpotegnjeno mestno naselje in občinsko središče v dolini rečice Medije od Podkrajja do njenega izliva v Savo. Na severni strani sega tudi v dolino potoka Kotredeščica, mestni značaj imata še naselji Selo na vzhodni strani in Dolenja vas na jugozahodni strani. S površino 147,1 km² je največja med občinami zasavske statistične regije in zavzema slabih 56% regijskega površja.

Staro mestno jedro je na pomolu nad sotočjem Medije in Kotredeščice, katerega središče je današnji Cankarjev trg z župnijsko cerkvijo sv. Petra in Pavla. Do druge svetovne vojne je mesto nastajalo predvsem ob cesti, ki ga je povezovala z železniško postajo, na drugo stran pa se je cesta vila v smeri proti Trojanam. Danes so to Kolodvorska cesta, Prešernova cesta, del Ceste 9. avgusta in Cesta Borisa Kidriča. Ta se v Toplicah, ki so bile nekdanje samostojno naselje s pretežno rudniškimi objekti in stanovanji, danes pa so zraščene z Zagorjem, nadaljuje v Kopališko cesto, medtem ko bivša glavna prometnica z nekdanjimi številnimi lokali in obrtnimi delavnicami, današnja Cesta Otona Župančiča, sameva (Rozina, 2009).

Slika 3. Zagorje ob Savi.

Slika 4. Panoramska slika Zagorja ob Savi.

5.2. ZGODOVINSKI ORIS ŠPORTA V ZAGORJU

OREL

Orli so začeli delovati kot telovadni odsek Katoliškega slovenskega izobraževalnega društva. Bili so odgovor slovenske duhovščine na prevlado narodno-liberalne politične opredelitve v Sokolski zvezi. Poleg telesne vzgoje so poudarjali vzgojo na krščanskih temeljih.

Leta 1912 so tudi v Zagorju postali zelo aktivni Orli. Tako so se že avgusta 1912 udeležili velike telovadne prireditve na bližnjih Vačah. Prvi načelnik je bil Janez

Hrastelj, eden njegovih ustanoviteljev. Prostor za vadbo so imeli v Zadržnem domu na Cankarjevem trgu, kjer je bilo tudi njihovo letno telovadišče (Rozina, 1999).

SOKOLSKO DRUŠTVO

Sokol je bilo telovadno društvo. Nastalo je predvsem iz ljubezni do lastnega naroda in zaradi sodelovanja z vsemi slovanskimi narodi. To je dalo sokolstvu vseslovenski značaj kot protiutež vsenemškemu značaju nemških telovadnih društev. Ker je velik del Slovanov živel v neslovanskih državah, je bilo to zelo pomembno. Sokolsko društvo v Pragi je leta 1862 ustanovil Čeh Miroslav Tyrš (1832-1884). Sokol se je hitro širil izven meja Češke. Na začetku svojega delovanja so sokoli nastopali predvsem s prostimi telovadnimi vajami, pozneje pa tudi na orodjih, v nekaterih atletskih disciplinah, športnih igrah in telovadnih plesih. Najprej so telovadili in nastopali samo moški, od leta 1887 pa tudi ženske in otroci. Sokoli so želeli postati gospodarji svojega telesa in svoje volje, zato so bili do sebe precej strogi. Prepovedali so prekomerno uživanje alkohola in kajenje tobaka.

Zavedali so se, da je v zdravem telesu zdrav duh, iz njega pa vejeta trdna volja in dober značaj. Naslavljali so se z »brat« in »sestra«. Svojo narodno zavest so poudarjali s tem, da so svoja imena poslovanili (Lado – Ladoslav, Slavko – Slavoljub...). Povezovalo jih je geslo »Niti dobička niti slave«. Imeli so svojo zastavo, himno in pozdrav »Na zdravje!«.

Razpoznavni znak telovadnega društva je bila uniforma. Nosili so sokolski kroj: navadne hlače, suknjič imenovan surka, ki ga niso zapenjali z gumbi, ampak s petimi pletenimi trakovi, ki so bili prišiti na suknjič. Enak trak so nosili okoli vratu (Fajfar, in drugi, 1998).

Sokolska društva na Slovenskem

Skupina slovenskih rodoljubov je leta 1863 v ljubljanski čitalnici ustanovila slovensko telovadno društvo Južni sokol, ki ni imelo za cilj le telovadbe, ampak tudi bujenje slovenske narodne zavesti. V društvo so vabili vsakega, ki se je zavedal, kako koristna je telovadba za telo in dušo. Po razcepu v slovenskem političnem življenju v začetku 20. stoletja pa je Sokol dobil liberalno obeležje. Sokolstvo je imelo na Slovenskem od leta 1863 pa vse do začetka 2. svetovne vojne zelo pomembno vlogo na telesno-kulturnem, kulturnem in političnem področju. Najbolj znan slovenski Sokol, dobitnik več zlatih olimpijskih medalj, je Leon Štukelj (Fajfar, in drugi, 1998).

Sokolsko društvo Zagorje ob Savi

Sokolsko društvo Zagorje ob Savi je bilo ustanovljeno leta 1890, in sicer kot šesto na Slovenskem. S tem je trdnjava narodne zavesti začela rasti tudi v zagorski dolini. Vseh 50 let se je društvo držalo Tyrševih idej. Telovadili so moški, ženske in otroci. Držali so se ustaljenega urnika vadbe. S telovadbo so vzgajali mladino, zdrave in urejene osebnosti z močno voljo.

Društvo je prirejalo nastope doma, gostovali pa so tudi v mnogih krajih po domovini in v tujini. Pomagali so pri ustanavljanju sokolskih društev po Kraljevini Jugoslaviji. Od skromnih začetkov v gostilni pri Medvedu se je dejavnost razširila in obogatila, ko so

zgradili Sokolski dom (1910). Slovesno so ga odprli 17. julija 1910 (Rozina, 1999). Vas Zagorje je dobila veliko in moderno stavbo, ki je postala središče športnega in kulturnega življenja v kraju. V domu so imeli številne nastope, predavanja, debatne večere. Uprizorili so več kot 170 gledaliških predstav. Ob 50-letnici društva so še zadnjič z mogočno povorko, nastopi in odkritjem spomenika kralju Aleksandru pokazali svojo moč in množičnost (Fajfar, in drugi, 1998). Po drugi svetovni vojni se je dom preimenoval v Športni dom Partizan.

Slika 5. Nova stavba sokolskega društva leta 1910.

ZIMSKI ŠPORT V ZAGORJU

Prve začetke smučanja v Zasavju je možno zaslediti v letu 1912. V Trbovljah so takrat ustanovili prvo podružnico Slovenskega planinskega društva (SPD). Dr. Hugo Baumgarten in njegova žena sta bila prva, ki sta predstavila smučanje. Njuna oprema je bila nekoliko podobna današnji. Vezi so se imenovale bilgeri, uporabljala pa sta samo eno palico.

Leta 1925 so se v zagorski dolini prvič pojavile smuči, ki so bile prava znamenitost. Ljudje so o smučarjih govorili, da se drsajo na velikih drsalkah. Prvi smučarji so se pojavili na takratni sankiški progi Čolnišče-Repnik-Toplice. Sankanje so takrat v Zagorju že poznali in v ta namen so bile tudi stalno postavljene sankiške proge.

Zaradi obilice snega je uporaba smuči precej olajšala obisk gora. S smučmi so bili tudi prihodi v doline hitrejši, predvsem pa so ljudje v vožnji tudi uživali. S tem se je začelo smučanje uveljavljati tudi v zagorski dolini. V začetku se je razvilo predvsem turno smučanje. Zaradi vedno večje potrebe po smučeh je kolar Franc Spolenak začel izdelovati smuči po tovarniškem vzorcu, ki ga je prinesel dijak Vekoslav Korošec, okovje pa je izdeloval mojster Pečar.

V letu 1930 se je iz turnega smučanja razvil tek na smučeh. Prva tekaška tekma je potekala po poti za zagorskim pokopališčem čez reko Kotredeščico proti Urhu, Bukovju, Kotredežu in nazaj.

Leta 1932 je bilo na pobudo smučarjev mladincev zgrajeno zavetišče na Čemšeniški planini. V tem času je v Zagorju že obstajala podružnica SPD s sedežem v Litiji. Prvi vaditelj smučanja v Zagorju je bil Vekoslav Korošec.

V društvu SOKOL so začeli razmišljati o izgradnji prave skakalnice. Denar so prispevali navdušeni posamezniki, inženir Stanko Bloudek pa je izdelal projekt za

skakalnico na Ocepkovem griču. Na njej je najdaljši skok meril 40 metrov. Na otvoritvi so nastopali tudi znani planiški skakalci (Rogelj, Pribovšek).

V Kisovcu se je smučarska dejavnost začela v letu 1951, ko je bila ustanovljena smučarska sekcija v okviru DPD (Delavsko prosvetno društvo) Svoboda Kisovec. Člani so imeli največjo željo zgraditi smučarsko skakalnico. Leta 1951 so začeli graditi veliko skakalnico (30 m, ki je bila dograjena v letu 1952). Deset let kasneje (1962) je bila zgrajena mala skakalnica, dolga 28 metrov.

Leta 1964 sta se združila Smučarsko društvo Zagorje in Smučarski klub Kisovec. Nastal je Smučarski klub Kisovec-Zagorje. Ena od posledic združitve je bila gradnja Smučarsko-rekreacijskega centra Marela, ki je zaradi prizadevnih posameznikov trajala 3 leta. Uradna otvoritev nove sedežnice je bila ob občinskem prazniku 9.8.1969. Nekaj let kasneje so zgradili tudi smučarsko kočo, ki je bila dokončana 29.11.1970. S to posodobitvijo je postal smučarsko-rekreacijski center Marela celota (Ajtič & Đoko, 1998).

V istem času je nastalo še smučišče na Prvinah, ki pa je na začetku razočaralo. Zaradi majhnega števila obiskovalcev so leta 1972 postavili prenosno vlečnico, zaradi katere je na Prvine prišlo več obiskovalcev. Kasneje pa so vlečnico tudi zgradili (Rozina, 1999).

PLANINSKI DOM NA ZASAVSKI SVETI GORI

Združeni zagorski in litijski planinci so leta 1905 ustanovili podružnici Slovenskega planinskega društva s sedežem v Litiji. Leta 1927 so uredili prvo planinsko zavetišče v mežnariji na Zasavski sveti gori. Tri leta kasneje so planinci začeli graditi dom, ki je bil zgrajen leta 1931. Imel je kuhinjo, dve jedilnici, pet sob za goste, dve pokriti verandi in stanovanje za oskrbnika (Rozina, 1999).

OSTALI ŠPORTI

ROKOMET, KOŠARKA – začetek petdesetih let je prinesel začetek organiziranega delovanja s kar dvema športoma z žogo, ki ju prej niso poznali. Pri športnem društvu Proletarec so ustanovili košarkarsko in roketno sekcijo. Obe sekciji sta pozneje prerasli dejavnost društva in ustanovili klube. Danes se imenujeta Košarkarski klub Zagorje in Rokometni klub GEN-I Zagorje.

NOGOMET - 18. junija 1923 je bil ustanovljen nogometni klub Jupiter. Leto kasneje so ga morali ukiniti, ker je imel NK Jupiter politično tendenco. V letu 1927 so ustanovili nov klub z imenom Športni klub Prosveta, ki je v vseh teh letih dobil še veliko drugih imen . Klub obstaja še danes pod imenom Nogometni klub Zagorje.

ŠAHOVSKI, KEGLJAŠKI KLUB – ustanovljena sta bila v petdesetih letih devetnajstega stoletja.

ODBOJKA – ustanovili so jo Orli v začetku devetnajstega stoletja.

PON – DO – KWAN – klub je bil ustanovljen leta 1975 kot Budokai klub Zagorje. Leta 1981 je delo v klubu prevzel Alojz Miklavčič, ki se je med svojim bivanjem v Nemčiji

seznanil s sistemom treninga Pon-Do-Kwan. Klub je preimenoval v Klub borilnih veščin Pon-Do-Kwan Zagorje.

STRELJANJE – na prehodu v dvajseto stoletje je bilo ustanovljeno strelsko društvo.

KOLESARSTVO – na prehodu v dvajseto stoletje je bil ustanovljen Klub kolesarjev Zagorje, ki je imel deset članov. Vodil ga je Luka Habat. Prirejali so izlete po okolici, po nekaj letih pa je delovanje zamrlo.

5.3. KLIMATSKI POGOJI

Mesto pripada zmerno celinskemu podnebnju osrednje Slovenije. Za to območje je značilen velik razpon temperatur, ki je posledica lege v zmernogeografski širini (velike razlike v osončenosti), relativno velike oddaljenosti od morja ter vpliva celinskosti. Naklon in ekspozicija površja, rastje, stopnja urbaniziranosti ter toplotne značilnosti tal (albedo, toplotna kapaciteta) pa tudi vplivajo na mikroklimatske razlike znotraj območja.

Povprečne letne temperature so med 8 in 10,5° C. Z večanjem nadmorske višine se temperaturne razmere spreminjajo, kar pomeni, da višje kot je gričevje, nižje so temperature, ki med drugim neposredno vplivajo na vegetacijsko dobo. V juniju je povprečna temperatura med 18 in 19,5° C, v januarju pa med 0 in -1° C, kolikor je tudi povprečna januarska temperatura večjega dela notranjosti Slovenije (Kotnik, in drugi, 2012).

Zagorje ob Savi nima svoje meteorološke postaje, zato sem za povprečno temperaturo zraka uporabila podatke meteorološke postaje Celje, ki ima prav tako zmerno celinsko podnebje.

Tabela 1.

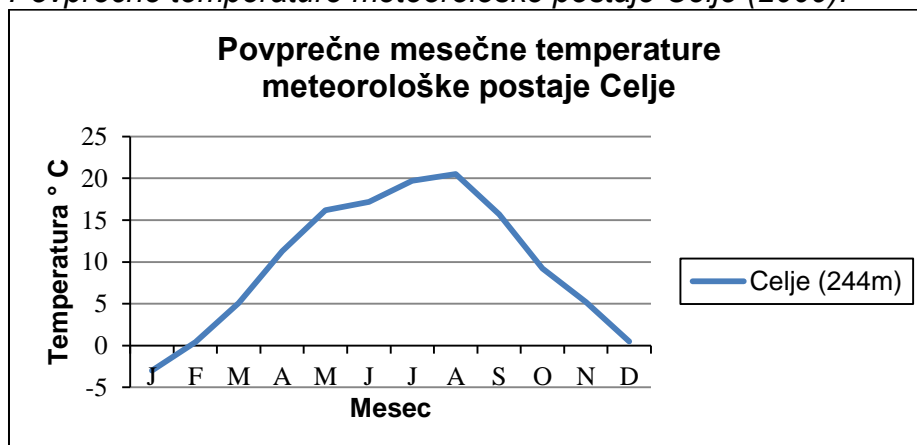
Povprečne mesečne temperature meteorološke postaje Celje (244m) (2009)

Meteorološka postaja	n.v. (m)	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Povprečna
Celje	244	-3	0,4	5,1	11,3	16,2	17,2	19,7	20,5	15,7	9,2	5,2	0,5	9,5

(Povprečne temperature zraka, 2012)

Grafikon 1.

Povprečne temperature meteorološke postaje Celje (2009).

Letno pade v Zagorju povprečno 1.300 mm padavin. V juniju, juliju in avgustu se povprečna količina padavin giblje okrog 420 mm. Jeseni je praviloma več padavin kot spomladi. Največ padavin pade v poletnih mesecih, najmanj, le okrog 225 mm padavin, pa v zimskih mesecih. Januarja in februarja pade povprečno okoli 70 mm padavin, kar je najmanj, najbolj moker mesec pa je junij s 190 mm padavin (Kotnik, in drugi, 2012).

Tabela 2.

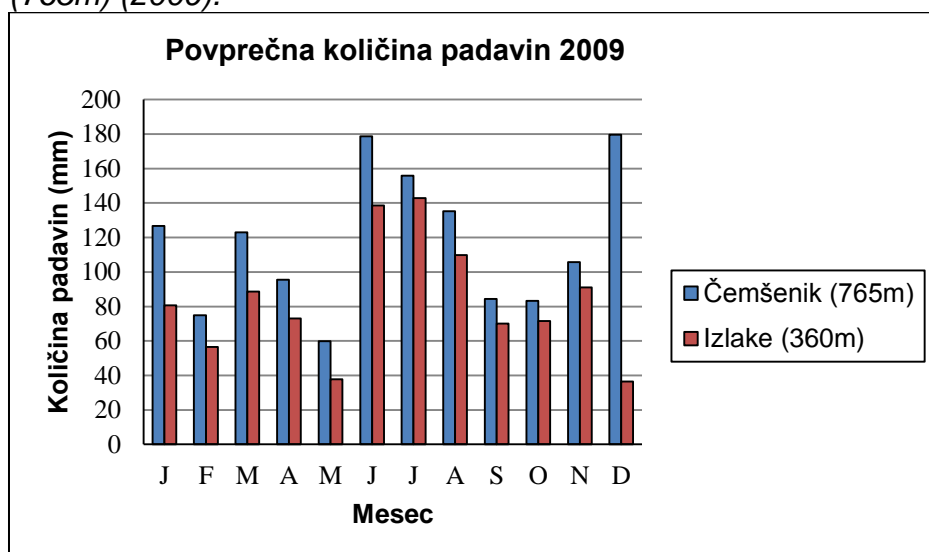
Povprečne mesečne in letne količine padavin za klimatski postaji Izlake (360m) in Čemšenik (765m) (mm) (2009)

Klim. postaja	n.v. (m)	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	letna
Čemšenik	765	126,7	74,9	123	95,5	59,9	178,7	155,9	135,2	84,3	83,3	105,8	179,6	1402,8
Izlake	360	80,6	56,6	88,6	73	37,8	138,6	142,8	109,8	70	71,6	91	36,4	996,9

(Povprečne količine padavin, 2012)

Grafikon 2.

Povprečne mesečne količina padavin za klimatski postaji Izlake (360m) in Čemšenik (765m) (2009).

6. ANALIZA RAZVOJNIH POTENCIALOV, MOŽNOSTI IN PROBLEMOV

6.1. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI OBČINE ZAGORJE OB SAVI

6.1.1 GIBANJE PREBIVALSTVA

Po podatkih statističnega urada Slovenije je bil leta 2011 naravni prirast 19 (184 živorojeni, 165 umrli), leto poprej pa 20. Negativni naravni prirast je zabeležen v letih 1996, 1999, od leta 2000 do leta 2006, v naslednjih letih pa je zaradi povečanega števila rojstev naravni prirast pozitiven. Po letu 2008 je selitveni prirast med občinami negativen, kar pomeni, da se prebivalci selijo iz Zagorja v druge občine. To vpliva tudi na skupni prirast, ki je v letih 2009, 2010 in 2011 negativen.

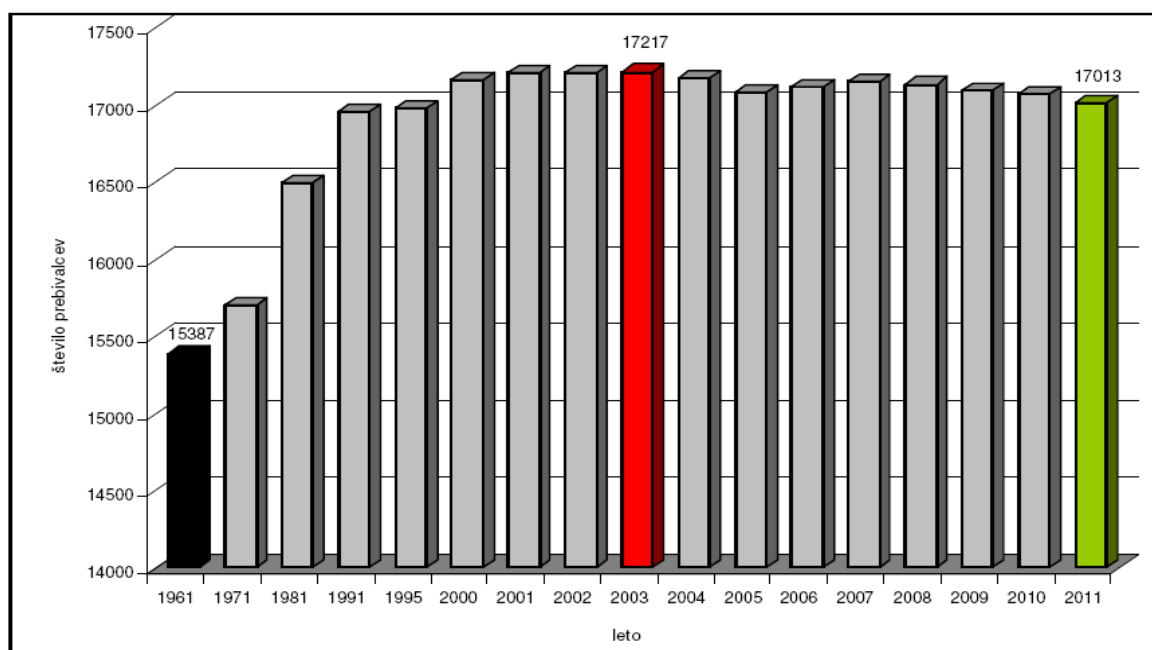
Tabela 3.

Gibanje prebivalstva

Leto	2002	2008	2009	2010	2011	2012
Št. prebivalcev	17067	17136	17095	17076	17013	17013
Naravni prirast	-19	38	42	20	19	ni podatka
Selitveni prirast v tujino	19	77	27	-2	-5	ni podatka
Selitveni prirast med občinami	-20	-22	-104	-56	-52	ni podatka
Skupni prirast	-10	93	-35	-38	-38	ni podatka

(Skupni prirast prebivalstva, občine, Slovenija, letno, 2012)

Po podatkih statističnega urada RS je julija 2011 in 2012 v občini Zagorje ob Savi živelo 17.013 prebivalcev, kar pomeni 115,7 prebivalcev/ km². Število prebivalcev v zadnjih dveh desetletjih stagnira. Od popisa leta 1991 se je povečalo za 53 oz. manj kot 0,3 %. Kljub temu pa obstajajo med posameznimi naselji znotraj občine velike razlike (Kotnik, in drugi, 2012).

Slika 6. Spreminjanje števila prebivalcev v občini Zagorje ob Savi med letoma 1961 in 2011 (Kotnik, in drugi, 2012).

6.1.2 IZOBRAZBA

Po podatkih Statističnega urada Slovenije je imel v letu 2011 vsak šesti prebivalec Slovenije, starejši od 15 let, vsaj višješolsko izobrazbo. Število žensk z visokošolsko izobrazbo pa je za tretjino višje od števila moških z enako izobrazbo.

V skladu z mednarodnimi priporočili se izobrazba spremlja za osebe, stare 15 ali več let. V Zagorju je brez izobrazbe 5% ljudi, od tega je več žensk kot moških. 25% je prebivalcev, ki so končali le osnovnošolsko oziroma le nižjo/srednjo poklicno šolo. Z osnovnošolsko izobrazbo je 889 žensk več kot moških, 9600 pa je več moških z nižjo/srednjo poklicno šolo. Največje število ljudi ima končano srednjo strokovno/splošno šolo, kar znaša 30%. Visokošolsko izobrazbo 1. stopnje je končalo 8% ljudi, 5% jih ima visokošolsko izobrazbo 2. stopnje, 1% pa je ljudi s 3. stopnjo visokošolske izobrazbe. Z visokošolsko izobrazbo izstopajo ženske, saj jih je kar 321 več kot moških. Tudi na splošno so v Sloveniji bolj izobražene ženske.

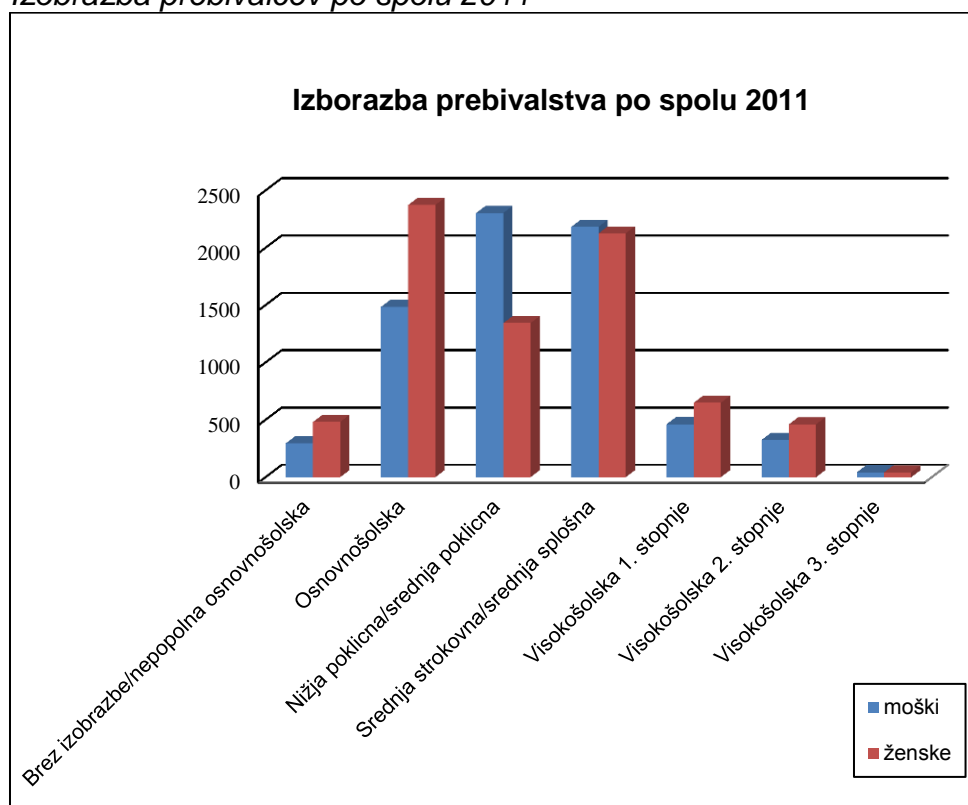
Tabela 4.

Izobrazba prebivalcev po spolu 2011

2011	Št. prebivalcev	moški	ženske
Brez izobrazbe/nepopolna osnovnošolska	778	296	482
Osnovnošolska	3859	1485	2374
Nižja poklicna/srednja poklicna	3648	2304	1344
Srednja strokovna/srednja splošna	4309	2183	2126
Visokošolska 1. stopnje	1111	462	649
Visokošolska 2. stopnje	787	326	461
Visokošolska 3. stopnje	85	43	42
skupaj	14577	7099	7478

(Prebivalstvo, staro 15 ali več let, po izobrazbi in spolu, občine, večletno, 2012)

Grafikon 3.
Izobrazba prebivalcev po spolu 2011

6.1.3 DELOVNA MIGRACIJA

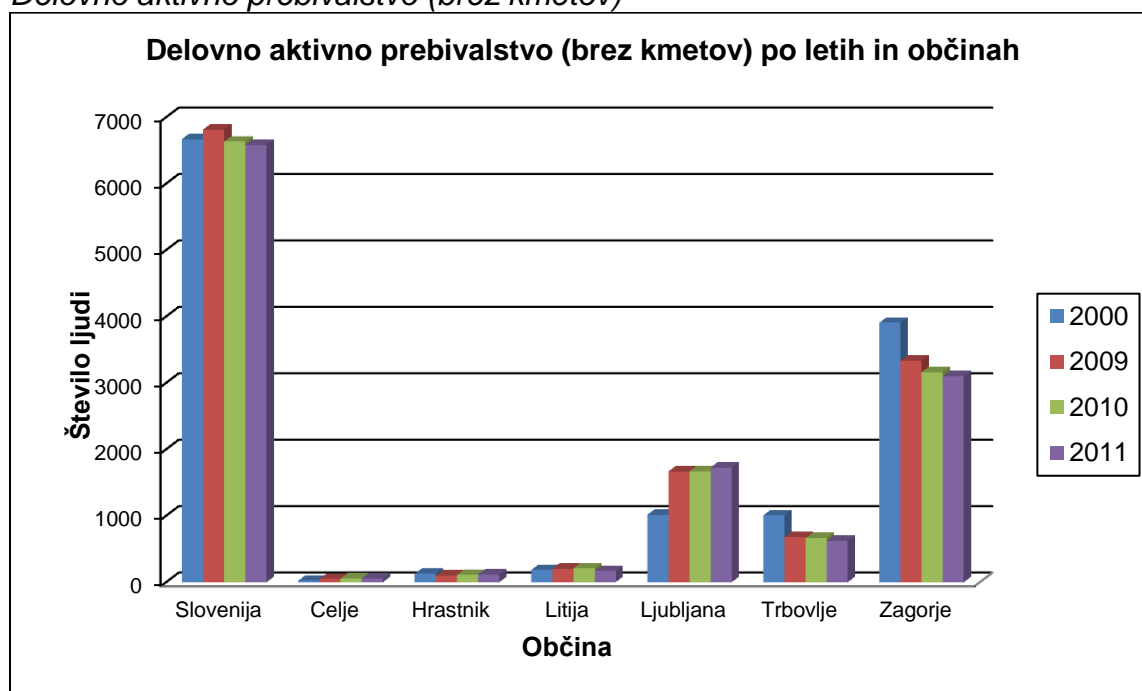
V zadnjih letih se odstotek delovnih migracij povečuje. Več kot polovica delovno aktivnih oseb odhaja v službo v drugo občino. Delovno aktivnih prebivalcev, ki imajo delovno mesto v občini, v kateri imajo tudi prebivališče, je iz leta v leto manjše. Iz preglednice 5 je razvidno, da število delovno aktivnega prebivalstva v Zagorju pada, kar bi si lahko razlagali kot posledico vse starejšega prebivalstva. Odstotek delovnih migracij pa iz leta v leto narašča za približno 1%. V letu 2011 se je na delovno mesto v drugo občino vozilo kar 53% delovno aktivnega prebivalstva. Povečuje se število ljudi, zaposlenih v Celju in Ljubljani, kjer je zabeležen največji odstotek delovne migracije zagorskega prebivalstva.

Tabela 5.
Delovne migracije

LETO	ŠTEVILO DELOVNO AKTIVNEGA PREBIVALSTVA S PREBIVALIŠČEM V OBČINI ZAGORJE							% DELOVNE MIGRACIJE
	Slovenija	Celje	Hrastnik	Litija	Ljubljana	Trbovlje	Zagorje	Zagorje
2000	6670	23	126	182	1013	1007	3906	41
2009	6815	49	100	203	1667	677	3337	51
2010	6632	57	110	209	1670	665	3163	52
2011	6583	58	116	168	1727	624	3100	53

(Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov) po občinah prebivališča in občinah delovnega mesta po spolu, občine, Slovenija, letno, 2012)

Grafikon 4.
Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov)

6.2. GOSPODARSTVO MESTA

6.2.1 KMETIJSTVO

Občina Zagorje ob Savi ima približno 4.170 ha (41,7 km²) kmetijskih površin, kar predstavlja 28,1% celotnega ozemlja občine. Prevladujejo travniki in pašniki, ki zavzemajo več kot 90%, trajni nasadi slabih 6% ter njive 4% vseh kmetijskih površin. Največ kmetijskih zemljišč je v osrednjih predelih občine (Kotnik, in drugi, 2012).

Po podatkih kmetijskega popisa iz leta 2000 je bilo v občini Zagorje ob Savi

- 674 kmetijskih gospodarstev v velikosti 10310,28 ha (zemljišča v uporabi),
- največ kmetijskih gospodarstev, kar 298, je velikih od 5-10 ha, 237 pa 2-5 ha,
- največji delež, 408 kmetijskih gospodarstev, se ukvarja s pašno živinorejo,
- večina jih leži na nadmorski višini 300 – 800 m in so uvrščena v kategorijo kmetijskih gospodarstev s težjimi pridelovalnimi razmerami,
- več kot 90 % vseh kmetijskih gospodarstev se torej ukvarja z različnimi živinorejsko-proizvodnimi storitvami, od tega več kot 50 % z govedorejo,
- krompir in koruza sta najpomembnejši poljščini, saj se je z njuno pridelavo ukvarjalo 406 (krompir) in 198 (koruza za zrnje) kmetijskih gospodarstev.

6.2.2 GOZDARSTVO

Območje občine Zagorje ob Savi pokriva 9.591 hektarjev gozda, oziroma 65 % površine. Torej je dobra tretjina (35 %) površine s strogega ekološkega vidika nenaravne in potrebuje nenehno pomoč v obliki različnih vlaganj, da se lahko obdrži. Skoraj 90 % gozdov je v zasebni lasti, ostalo so povečini državni gozdovi, le nekaj malega je občinskih gozdov ter gozdov ostalih pravnih oseb.

Gozd je najboljši varuh življenja in revitalizator okolja v občini Zagorje ob Savi kot tudi v celotnem Zasavju. Je naravna tvorba, ki blaži negativne vplive industrije in sodobnega kmetijstva. Proizvodnja lesa, za katero se pogosto meni, da je bistvena, je le ena izmed številnih funkcij gozda in je praviloma manj pomembna od ostalih, še posebej pa od ekoloških funkcij.

Občina Zagorje ob Savi leži v predalpskem fitogeografskem območju, ki na jugu (Kum, dolina Sopote) že meji na preddinarski svet. Glavni ekološki značilnosti tega območja sta ekstremna reliefna razgibanost, s prevladujočimi strmimi pobočji ter visoka gozdnatost, saj je skoraj dve tretjini površin pokritih z gozdom. Visoka gozdnatost je v veliki meri odraz neprijaznosti terena za veliko površinsko kmetijsko rabo in množično poselitev. Osrednje Zasavje ima polovico z gozdom poraslih pobočij naklon, večji od 25 %, četrtnina pa jih ima naklon večji od 30 %, to je naklon, pri katerem se ekološke razmere že močno zaostrijo. Zanimivo je, da varovalne gozdove najdemo tudi na najnižjih nadmorskih višinah - tipičen primer so pobočja v soteski Save. Najnižja točka območja občine Zagorje ob Savi leži na 210 m nadmorske višine (Sava pod izlivom Šklendrovca), najvišja točka pa na 2.170 m nadmorske višine (pod vrhom Kuma) (Kotnik in drugi, 2012).

6.2.3 OBRTNIKI IN RUDARSTVO

Kot območje z dolgoletno tradicijo v predelovalni dejavnosti, rudarstvu in vsaj posredno tudi v energetiki se občina Zagorje ob Savi sooča z novimi izzivi, ki jih je prinesel tehnološki razvoj ter delovno intenziviranje proizvodnje (Kotnik, in drugi, 2012).

Po podatkih statističnega urada republike Slovenije je bilo leta 2010 v občini Zagorje ob Savi 1002 podjetij, kjer je delalo 4866 oseb. Leta 2011 je bilo v občini 6583 delovno aktivnih prebivalcev (brez kmetov). 3100 delovno aktivnih prebivalcev je zaposlenih v upravni enoti Zagorje, kar pomeni, da je delež aktivnega prebivalstva (brez kmetov), katerih delovno mesto je v upravni enoti Zagorje 47,1. Julija 2011 je bilo v občini približno 6.844 delovno aktivnih prebivalcev (delovno aktivno prebivalstvo po prebivališču – brez kmetov), od tega 6.072 zaposlenih oseb, 640 samozaposlenih oseb in 252 kmetov. V prvi polovici leta 2011 so števila delovno aktivnega prebivalstva, zaposlenih ter samozaposlenih ostala na enaki ravni. Število registriranih brezposelnih oseb se je z 853 (januar 2011) zmanjšalo na 812 (julij 2011). Posledično se je zmanjšala tudi stopnja registrirane brezposelnosti.

V primerjavi s številom delovno aktivnega prebivalstva s prebivališčem v občini je število razpoložljivih delovnih mest v občini (4.965 – julij 2011) deficitarno. Razmerje med številom delovno aktivnega prebivalstva in številom razpoložljivih delovnih mest

v občini je torej večje od 1 (1,38), kar pomeni, da je razpoložljivih delovnih mest manj kot delovno aktivnega prebivalstva. Približno polovica delovno aktivnih prebivalcev (približno 3.470) se na delo vozi v druge občine (Ljubljana, Trbovlje, Litija, Domžale, Lukovica, Hrastnik, Celje ...), od drugod pa na delo prihaja nekaj manj kot 1.500 delavcev. Največ delovnih mest in posledično največ zaposlenih je v sekundarnih dejavnostih (ca. 50 %), v zadnjem obdobju pa se hitro razvijata tudi terciarni in kvartarni sektor. Primarni sektor je relativno majhen (Kotnik, in drugi, 2012)..

SKOK ČEZ KOŽO: Nekdanje rudarske običaje je pričelo oživljati Turistično društvo Ruardi s prireditvijo Perkmandelc. Prireditev se dogaja ob vznožju Evroparka Ruardi, na dvorišču pri baru Štulm, ki se v največjem delu nahaja v podzemnem tunelu. Obvezen del prireditve, ki jo gosti jamski škrat, je tudi skok čez kožo, stoletja star običaj sprejemanja novih delavcev v rudarski stan. Včasih sta bili prireditvi ločeni: krst novih rudarjev so izvajali v Toplicah, najbolj rudniškem delu Zagorja, druženje s Perkmandelcem pa je bilo pri omenjenem baru (Rozina, 2009).

6.2.4 GOSTINSTVO IN TRGOVINA

V Zagorju je trenutno 5 nastanitvenih objektov, od katerih sta 2 gostišči (gostišče Kum, gostišče Vidrgar), 1 hotel (Hotel Utrip Prvine) in 2 planinska domova (Planinski dom Čemšeniška planina, planinski dom na Zasavski sveti gori). Vsi objekti skupaj ponujajo 300 urejenih ležišč.

HOTEL DOM UTRIP PRVINE

Nahaja se pod vznožjem Čemšeniške planine, 912m visoko, le 7 km od Trojan in 40 km od Ljubljane. V domu je osem dvoposteljnih, osem triposteljnih in šest štiriposteljnih sob. Vse sobe so opremljene s telefonskim, internetnim in televizijskim priključkom. Vsako nadstropje ima tudi posebne sanitarije z umivalnikom in tušem, prilagojenim za invalidne osebe, prilagojen zanje je tudi glavni vhod (Hotel Utrip Prvine, 2011).

GOSTILNA »PRI VIDRGARIJU«

Nahaja se 5 km od geometričnega središča Slovenije Geoss. Od Ljubljane je oddaljeno 35 km, 10 km pa je do mesta Zagorje. Gostišče ponuja vse vrste kulinaričnih dobrot, poleg pestre gostinske ponudbe nudi nastanitev v depandansi, možnost rekreacije (smučišče Kandrše, tenis in športno igrišče, urejene pešpoti, zanimive kolesarske trase), za sprostitev pa ponujajo kotichek s savnami. Gostom svetujejo, da spoznajo znamenitosti okoliških krajev, kot je Vaška Situla, grad Medija, GEOSS in še več. Gostišče ima tudi spalne kapacitete: 27 dvoposteljnih sob v depandansi (možno dodatno ležišče), apartma (2 osebi) in 2 enoposteljni sobi v objektu gostišča. Nastanitveni objekt je kategoriziran s tremi zvezdicami. Sobe so opremljene s kopalnico (TWC), TV in radijskim prejemnikom, telefonom, nekatere imajo tudi balkon. Omogočen je dostop do interneta. Za poslovne priložnosti je na voljo velika dvorana za cca. 50 oseb in dve manjši sobi za cca. 15 oseb (Pri Vidrgarju, 2012).

GOSTIŠČE KUM

Gostišče Kum se nahaja v centru mesta pod cerkvijo Sv. Petra in Pavla. Že pred stotimi leti se je v tej stavbi izvajala gostinska dejavnost. Gostišče s prenočišči Kum sestavljajo prijetna restavracija s 100 sedeži, posebna soba s 40 sedeži, velik letni vrt za 70 oseb. Ponujajo tudi prenočišča v 7 dvoposteljnih in 4 enoposteljnih sobah. Vse sobe imajo kopalnico in so opremljene s telefonom in kabelsko televizijo. Nastanitveni objekt ima kategorizacijo tri zvezdice.

PLANINSKI DOM NA ČEMŠENIŠKI PLANINI

Dom nudi 4 štiriposteljne sobe in skupna ležišča za 16 oseb. Ležišča so primerna predvsem za prenočitev planincev. Sobe imajo skupno umivalnico in sanitarije.

PLANINSKI DOM NA ZASAVSKI SVETI GORI

V planinskem domu ponujajo 1 apartma s 4 ležišči, 1 štiriposteljno sobo, 2 triposteljni sobi, 2 dvoposteljni sobi, 2 enoposteljni sobi. Nekaj sob ima svoje sanitarije in kopalnice, ostale pa imajo skupne sanitarne prostore.

ZDRAVILIŠKA DEJAVNOST

Zdraviliška dejavnost obsega preventivno varstvo ter specialistično ambulantno in bolnišnično rehabilitacijo s souporabo naravnih zdravilnih sredstev. Osnove te dejavnosti so zdravilne lastnosti naravnega zdravilnega sredstva pri posameznih bolezenskih stanjih. Strokovno je balneologija (balneo = kopati, logos = raziskovanje) ena najstarejših interdisciplinarnih medicinskih ved (Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč, 2000).

MEDIJSKE TOPLICE

Izlake so krajevna skupnost v Občini Zagorje ob Savi. To urbanizirano naselje leži v dolinah potokov Orehovica in Medija. V severozahodnem delu naselja so ob izviri akrototermalne vode (24-27°C) nastale Medijske toplice. Omenja jih že Janez Vajkard Valvasor, ki je mladost preživel na bližnjem Medijskem gradu. Polihistor, ki je umrl v Krškem, naj bi bil tudi pokopan ob sorodnikih v prenovljeni kapeli ob grajskih razvalinah. Leta 1877 so mu pred topliškim kompleksom postavili spominski obelisk (Krušič, 2002). Je v obliki piramide, ki na obeh straneh nosi napise iz Slave vojvodine Kranjske, na eni pa je zapisano posvetilo slavnemu rojaku (Drnovšek, Pevc, & Poglajen, 2007).

Okrevališče je leta 1887 uredil A. Prašnikar. Za hotelom je ohranjen s kupolo prekrit prvotni izvir. Toplice so se pospešeno razvijale po letu 1985. Ob manjšem hotelu je bilo kopališče na prostem (olimpijski in dva manjša bazena, tobogan). V zdraviliško-rekreativnem delu pa je bil pokrit bazen s 33°C toplo vodo. Ponujali so vodne in suhe masaže, savno, speleoterapijo in akupunkturo. Termalno vodo so uporabljali kot naravno zdravilno sredstvo za stanja po poškodbah in operacijah na gibalih ter nevrolška stanja s telesno simptomatiko (Krušič, 2002). Leta 1993 je bilo prenovljeno zunanje termalno kopališče s tedaj najdaljšim toboganom v Sloveniji. Po menjavi lastnika je začelo zdravilišče skupaj z infrastrukturo propadati (Izlake, 2012).

Leta 2000 so prenovili vhodno avlo in recepcijo. Postavili so vodnjak v obliki slapa, ki so ga poimenovali Valvasorjev vreclec. Preuredili so dnevni bar. Najbolj pomembna pridobitev je bila temeljna obnova petintridesetih sob (Rozina, 2000).

Medijske toplice propadajo že od leta 2009, ko so jih štajerski lastniki (holding PZS) začasno zaprli zaradi morebitne izgube. Že pred časom je imela občina Zagorje ob Savi možnost odkupiti kompleks, a se zanj ni odločila. Letos pa je občina zainteresirana, da kompleks odkupi pod pogojem, da bo celotno premoženje prosto hipotek in da v holdingu PSZ uredijo lastništvo z lastniki lokalov (Malovrh, 2012).

Slika 7. Medijske toplice nekoč.

Slika 8. Medijske toplice danes.

BAZEN V ZAGOJU

Zagorsko kopališče so začeli graditi že leta 1958, zgrajeno pa je bilo šele leta 1973. Gradnjo so pospešila podjetja, ki so se s samoupravnim dogovorom zavezala prispevati potrebna sredstva. Skupaj z občinskimi skladi so prispevala okrog 2,6 milijona dinarjev, celotna naložba pa je bila še pol milijona višja. Zmogljivost kopališča je bila ocenjena na devetsto kopalcev. Po otvoritvi 7. julija 1973 pa so se dolgoletni problemi le nadaljevali. Poldrugi mesec obratovanja je pokazal, zakaj je kopališče dobilo le začasno obratovalno dovoljenje. Ugotavljali so, da izvajalec ugotovljenih pomanjkljivosti ni odpravil, zaradi česar so bili stroški obratovanja zelo visoki. Po koncu sezone, ko so iz bazena izpustili vodo, so ugotovili, da je na dnu bazena prek deset centimetrov debela plast blata. Komunalno obrtno podjetje, ki naj bi bazen upravljalo, je ugotovilo, da manjkajo tri čistilne naprave, brez katerih ni mogoče kakovostno čistiti vode. Na začetku naslednje sezone so ugotovili tudi, da bazenska školjka pušča. Dnevno je ta manjko znašal sto kubičnih metrov vode. Leta 1998 se je občina odločila rešiti težave z najemno pogodbo. Zasebni podjetnik se je s pogodbo obvezal, da bo prenovil in posodobil celotno kopališče, pri čemer mu bo pomagala tudi občina. Pogodba je bila podpisana 1. junija 1998, čez slaba dva meseca pa jo je občina enostransko razdrila zaradi škodljivega ravnanja z bazenom in zaradi kršenja dobrih poslovnih običajev (Rozina, 2000). Kljub temu je bilo kopališče tega leta obnovljeno, novost pa je bil tobogan. Kar nekaj let je bilo kopališče nato zbirališče mladih in starih. V njem in ob njem so v vročih dneh našli zabavo številni ljudje. Poleg bazena je bila restavracija, kjer so se mladi v poletnih mesecih zbirali, namesto da bi posedali na ulicah. Novi upravljalec je bilo Javno komunalno podjetje Zagorje (Rozina, 1999). Do leta 2003 se je kopališče še večkrat

spopadalo s težavami. Po letu 2003 pa se je kopališče dokončno zaprlo in začelo propadati. Pred nekaj meseci so ga zasuli.

Slika 9,10. Bazeni Zagorje do leta 2013.

6.3. RASTLINSTVO IN ŽIVALSTVO

Na širšem območju Zagorja je več območij, ki sodijo med varovane predele mreže Natura 2000. Prvo območje je Reber, ki je ozek skalni pas ob reki Savi, južno od Tirne, ki ga omejujeta potoka Mošnjak in Mošenik. Tu se na 71-hektarskem pobočju in dolomitnih tleh poraščajo dinarski gozdovi rdečega bora, ki so evropsko pomemben habitatni tip. V obravnavano območje na dveh mestih segajo ostenja Posavskega hribovja, ki meri 27 km². Je precej razdrobljeno po ozkih dolinah Save, Savinje in njenih pritokov. Prvi del skalnatih sten se ob levem bregu Save vije od Mošenika do Požarij, drugi pas pa obsega prepadni svet ob južnem robu Ravenske vasi. Izjemen ornitološki pomen imajo karbonatna skalnata pobočja in pečine, saj nudijo zavetje ogroženima vrstama ptic ujed: planinskemu orlu in sokolu selcu.

Planinski orel je ena najbolj znanih ptic roparic, ki gnezdi na nedostopnih skalnih policah pod previsi. V Sloveniji živi okrog 30 parov planinskih orlov, a kljub temu ostajajo ogroženi in so uvrščeni na rdeči seznam ogroženih vrst. Sokol selec je znan po izjemni hitrosti. Gnezdi na policah ali skalnih stenah nad odprto pokrajino. Zaradi lova, turizma in onesnaževanja s pesticidi je postal močno ogrožena vrsta (Rozina, 2009).

Kumski jamski brezokec, ki ga imenujejo tudi kumski brzec, je pol centimetra dolga svetlorjava žuželka, ki je svojo edino domovino našla v razpokah jam in pod kamni kumskih planot. Drugi hrošč pa je precej večji in so ga do sedaj našli le v kraški jami Štangovc na severovzhodnem pobočju Velike skale nad Kisovcem. V dolžino meri šest centimetrov in je prozorno rumeno-rjave barve (Zasavska hrošča, 2012).

Med območja mreže natura 2000 sodi s 13 km² tudi območje Kandrš. To je območje tradicionalne kulturne krajine z nadmorsko višino med tristo in sedemsto metri. Tu prevladujejo travniki in njive, na severu pa ilirski bukovi gozdovi. Ti so primeren življenjski prostor za vrsto metulja črtasti medvedek in varovano vrsto netopirja mali podkovernjak, katerega življenjsko območje sta tudi podstrešje in zvonik cerkve sv.

Lenarta in cerkve sv. Mihaela. V tem prostoru najdemo tudi eno od treh domorodnih vrst rakov v Sloveniji, ki se imenuje navadni koščak in pa vodnega zajedavca potočnega piškurja. V območje natura 2000 sodi tudi borovje Medija. Podolgovat jezik sega od Borij pri Mlinšah na zahodu do Kolovrata na vzhodni strani. Obsega 86 hektarjev strmih dolomitnih pobočij (Rozina, 2009).

Opojna zlatica je zasavski endemit, kar pomeni, da ima svoje rastišče le v zasavskih krajih. Najdemo jo v okolici Kuma, na Mrzlici in Kopitniku. Rastlina je rumene barve in je strupena. To so včasih s pridom izkoriščali fantje, ki so bili napoteni v vojsko. List namreč povzroči vneto kožo, ki jo ne odpravi nobena krema (Opojna zlatica, 2012).

6.4. NARAVNE ZNAMENITOSTI

Pri odkopavanju premogovih žil v Zasavju so odkrili zelo zanimive fosile: okostja rib, želvje oklepe, školjke, rake. Danes lahko takšne znamenitosti vidimo predvsem v kamnolomih apnenca in laporovca. Za obisk kamnoloma, kakršen je Lipovica pri Izlakah, se je potrebno dogovoriti in upoštevati vsa varnostna navodila. Kamnolom ponuja številne najdbe miocenskih in oligocenskih fosilov.

Ob strugi Medije v Zelencih, ozki dolini med Izlakami in Kisovcem, stoji dvajset kamnitih igel, ki jih imenujemo Okamneli svatje. Izjemna skupina od treh do dvajset metrov visokih skalnih stolpov je rezultat selektivne erozije, ki jih je oblikovala narava. Kamnite igle so precej pogost pojav tudi v drugih delih Zasavja.

Med naravne znamenitosti uvrščamo jamo »Štangovc«, ki je zavarovano območje Slovenije. Je kraška jama, ki ima dve dvorani in je bogata s stalagmiti, stalaktiti, stebri, zavesami, sigastimi ponvicami in oblogami. Zaradi zahtevnega dostopa se še ne uporablja v turistične namene (Rozina, 2009).

6.5. KULTURNE ZNAMENITOSTI

Glede na to, da je Zagorje še vedno predvsem industrijsko središče, pa ima bogato kulturno življenje (gledališča, pevski zbori, vsakoletna slikarska kolonija, pihalni orkester) ter bogato društveno življenje (Gradovi, cerkve, spomeniki, 2012).

Slika 11. Kulturne znamenitosti Zagorja.

Kulturno-zgodovinske danosti:

- CERKVE

V zagorski občini je 32 cerkva. Glavne župnijske cerkve so:

- Šentgotard - župnijska cerkev sv. Gotarda,
- Čemšenik - župnijska cerkev sv. Marije vnebovzete,
- Izlake - župnijska cerkev sv. Jurija,
- Kisovec – Loke - župnijska cerkev Marije brezmadežnega srca,
- Šentlambert - župnijska cerkev sv. Lamberta,
- Podkum - župnijska cerkev sv. Jurija,
- Kolovrat - župnijska cerkev sv. Lovrenca,
- Zagorje - župnijska cerkev sv. Petra in Pavla v centru Zagorja, ki je tudi največja.

Slika 12. Župnijska cerkev sv. Petra in Pavla Zagorje.

- GRADOVI

- Grajski kompleks Medija

Ruševine gradu Medija stojijo nad potokom Medija. Na tem mestu je verjetno že konec 15. stoletja stal gotski dvor plemičev Gallov iz bližnjega Gamberka. Leta 1556 ga je kupila rodbina Valvasor, katerega najbolj znani stanovalec je bil J.V.Valvasor. Grad je veliko prehajal iz rok v roke. Med drugo svetovno vojno se je v njem nastanila nemška posadka, jeseni leta 1944 pa so ga uničili partizani. Leta 1993 je bila

obnovljena baročna kapela Rožnovenske matere božje z grobnico rodbine Valvasor (Grad Medija, 2012).

Slika 13. Grad Medija.

- Grad Gamberk

Grad Gamberk je tesno povezan z eno najpomembnejših ministerialskih družin poznega srednjega veka - Galli. Že leta 1040 naj bi ga, po Valvasorju, pozidal Ortolf III. (Grad Gamberk, 2012).

- Grad Kolovrat

Bil je last kolovraških vitezov do leta 1326, ko je postal last last Greifa Golentza. V njegovi lasti je bil do leta 1369. V 16. in 17. stoletju je bil v lasti baronov Raumschuisl, Dienzlov in Pirkovičev. Grad je močno prizadel potres leta 1895, zato so ga tedanji lastniki Pirkoviči prepustili propadanju. Pred nekaj desetletji je ruševine kupila družina dr. Josipa Mala, ki je grad obnovila, ob vhodu vzdala spominsko ploščo in doprsni kip, sedaj pa ima v gradu bogato zbirko likovnih del Čebeja, Jakopiča, Sternena, Tratnika in Savinška (Gradovi, cerkve, spomeniki, 2012).

- SPOMENIKI

V spomin na dogodke prve in druge svetovne vojne stojijo v Zagorju številni zgodovinski spomeniki (spomenik Franceta Kopitarja, požgana Orehovica...), na ogled pa je tudi muzejska zbirka NOV v Weinbergerjevi hiši, ki so jo uredili člani območne organizacije Zveze borcev (Zagorje nekoč, 2012). Zanimive so tudi rudarske kolonije, ki so značilne za vse tri zasavske občine.

- Šentgotard:
 - Spomenik, postavljen v čast žrtvam vojne, ki je delo arhitekta Ratka Blažiča iz leta 1999.
- Čemšenik:
 - Nagrobnik padlim med NOV ob zidu pokopališča iz leta 1957.
 - Na vhodnem zidu cerkve v Čemšeniku je spominsko urejen del stene desno od vrat. Napisi spominjajo na padle med prvo svetovno vojno. Ureditev je nenavadna in sorazmerno monumentalna.
- Orehovica:
 - Spomenik, postavljen šestnajstim žrtvam druge svetovne vojne, ki so jih Nemci pometali v goreče hiše. Je najbolj kvalitetno delo arhitekta Toneta Bitenca, ki sodi med uglednejše slovenske zasnove svojega časa. Imena žrtev so vrezana v lesu in poudarjena z rdečo barvo.

Slika 14. Spomenik na Izlakah postavljen žrtvam druge svetovne vojne.

- Medijske toplice
 - Spomenik v obliki tristrane piramide, okrašen z napisi iz Valvasorjeve Slave, so postavili leta 1877 v spomin na ponovno odprtje toplic. Je najstarejši ohranjen javni spomenik v občini.
- Kotredež
 - Obnovljen spomenik padlim med NOV. Načrt za obnovo je podal akademski slikar Franc Kopitar.
- Zagorje mesto
 - Doprsni spomenik Ivana Cankarja, ki je bil leta 1907 aktiven kot politik zagorskega okraja. Postavljen je na granitni kvader in okrašen z napisom: Domovina /dal sem ti/, kar sem imel/ Ivan Cankar.
 - Plošča v spomin dr. Slavku Grumu je vzdana v stavbi ob Kidričevi cesti v Zagorju.
 - Bronasta trapezoidna reliefna forma v nekdanjem bazenu z vodomatom je postavljena v spomin na revolucionarno gibanje pred vojno, upor in izgradnjo po osvoboditvi. Plošča je delo Stojana Batiča
 - Na širokem podstavku, obloženem z granitnimi ploščami, stoji kamnita gmota z reliefnimi podobami rudarjev. Avtor, France Kopitar, se je zgledoval pri Batiču in realističnih podobah. Celota učinkuje monumentalno.
 - Eden večjih nagrobnikov, posvečen dvajsetim padlim talcem med vojnama, je postavljen na pokopališču
 - Doprsni kip Ceneta Vipotnika (1914-1973) stoji na pokončnem granitnem podstavku na zelenici pred Delavskim domom. Oblikoval ga je Stojan Batič.
 - Pod zagorsko cerkvijo stoji spomenik padlim v 1. svetovni vojni. Visok steber v obliki obeliska, na katerem so napisne plošče iz svetlega marmorja in vzdane v betonsko jedro. Na njih so imena vseh padlih.
- Zasavska sveta gora
 - Spomenik padlim med prvo svetovno vojno, postavljen na rob pokopališča ob cerkvi. Delo Toneta Kralja.
- Rovišče
 - Spomenik padlim med NOB. Leta 1959 ga je zasnoval arhitekt Franc Berdajs. Nad grobnico je tridelen kamnit kvader, nanj pa je pritrjen bronasti reliefni okras.
- Podkum

- Spomenik je delo akademskega slikarja Franca Kopitarja in je posvečen padlim med obema vojnama (Gradovi, cerkve, spomeniki, 2013).

KULTURNI CENTER DELAVSKI DOM ZAGORJE OB SAVI

V njem se odvijajo abonmaji, različne prireditve, razstave ter ogledi filmov. Urejajo tudi spominsko sobo Lada Korošca, ki je bil najvidnejši slovenski operni pevec druge polovice 20. stoletja. Bil je basist, operni in koncertni pevec ter igralec (Kulturni center delavski dom Zagorje, 2012).

KNJIŽNICA MILETA KLOPČIČA ZAGORJE OB SAVI

Knjižničarstvo ima v Zagorju dolgo tradicijo, saj so že pred prvo svetovno vojno tu delovale knjižnice v okviru prosvetnih in delavskih organizacij in društev. Najstarejši podatki segajo v drugo polovico 19. stoletja (Zgodovina knjižnice, 2012).

7. PRIMERJAVA ZAVODA ZA ŠPORT ZAGORJE IN KULTURNO REKREACIJSKEGA CENTRA HRASTNIK

O delu Kulturno-rekreacijskega centra Hrastnik (KRC) sem se pogovarjala z direktorico Tino Moljk, univ. dipl. ekon., ki mi je predstavila delovni program za leto 2012. Direktor Zavoda za šport Zagorje pa mi je predstavil njihovo delo.

Tabela 6.

Primerjava zavoda za šport Zagorje in kulturno rekreacijskega centra Hrastnik

ZAVOD ZA ŠPORT ZAGORJE	KULTURNO REKREACIJSKI CENTER HRASTNIK
Deluje od leta 1997. Njegova vloga je vzdrževanje in upravljanje športnih objektov, ki so v lasti občine.	Osnovna naloga njihovega poslovanja je vzdrževanje objektov in opreme, kvalitetno nudenje uslug in storitev, finančno-knjigovodske storitve za Knjižnico Antona Sovreta, Zvezo kulturnih društev Hrastnik, Športno zvezo Hrastnik ter Občinsko zvezo prijateljev mladine Hrastnik ter organizacija različnih kulturnih, športnih in komercialnih prireditev.
Objekti: <ul style="list-style-type: none"> • športna dvorana s streliščem, • Partizan z zunanjim igriščem, • Proletarec z zunanjim igriščem, • tribune z mestnim stadionom, • pomožno nogometno igrišče in igrišče z umetno travo, • kegljišče, • zunanja športna igrišča. 	Objekti: <ul style="list-style-type: none"> • Športna dvorana Hrastnik • Zimski bazen s savnama • Zunanja športna igrišča na Logu <ul style="list-style-type: none"> - nogometno igrišče z atletskimi napravami - košarkarsko-rokometno igrišče - naprave za rolanje - umetno drsališče • Športna dvorana Dolanka • Delavski dom • Muzej Hrastnik
Skupna površina objektov, s katerimi upravlja zavod, je 26.200 m ² . Ocenjena vrednost teh objektov je 6,5 milijonov evrov. Vsako leto jih obišče 304.000 uporabnikov in obiskovalcev (Športni centri Slovenije, 2008).	Skupna površina objektov je 20.360 m ² . Ocenjena vrednost objektov je 4,2 milijonov evrov. Vsako leto športne objekte obišče 147.000 uporabnikov in obiskovalcev (Športni centri Slovenije, 2008).
Organi zavoda: <ul style="list-style-type: none"> - svet zavoda (1 predstavnik delavcev, 4 ustanovitelji), - direktor, - strokovni svet. 	Organi zavoda: <ul style="list-style-type: none"> - svet zavoda (2 predstavnika delavcev, 2 ustanovitelja, predstavnik Zveze kulturnih društev Hrastnik, predstavnik Športne zveze Hrastnik), - direktor, - strokovni svet.
Dejavnosti zavoda: <ul style="list-style-type: none"> - upravlja s športnimi objekti, - pripravlja objekte za vadbo in tekmovanje, - opravlja in organizira vzdrževanje objektov, delov objektov in naprav, igrišč, opreme in tehnične opreme, ki je v upravljanju zavoda, - zagotavlja normalno delovanje vseh objektov, ki jih ima v upravljanju, kakor tudi ostalih pripadajočih občinskih objektov, - oddaja prostore v športnih objektih in usklajuje interese med posameznimi uporabniki, - skrbi za zavarovanje objektov in opreme ter skrbi za varnost delovanja objektov in naprav, - svetuje pri načrtovanju, obnovi, izgradnji in upravljanju javnih športnih objektov v občini, - pomaga izvajati letni program športa v občini, - sodeluje z upravnimi organi, strokovnimi institucijami in drugimi, - daje strokovno in organizacijsko pomoč izvajalcem letnega programa športa in vsem uporabnikom, - sodeluje pri organiziranju in izvajanju športne vzgoje in raznih športnih dejavnosti za otroke, mladino, invalide, pri kulturno športnih prireditvah neprofitnega značaja in raznih rekreativnih prireditev za mladino, - sodeluje pri organiziranju in izvajanju drugih športnih in kulturno-športnih dejavnosti, tudi pri organiziranju komercialnih programov v skladu z zakonom, v skladu z namembnostjo posameznih prostorov in naprav glede na proste časovne in prostorske kapacitete, - usklajuje programe interesnih dejavnosti s 	Dejavnosti zavoda: KULTURNA DEJAVNOST Sestavni del tega področja so naslednje dejavnosti: <ul style="list-style-type: none"> - kinodejavnost v Hrastniku, - organizacija gledaliških predstav za odrasle in otroke, - organizacija različnih razstav v Galeriji delavskega doma, - organizacija različnih kulturnih prireditev, proslav, koncertov..., - organizacija ogledov Muzeja Hrastnik. ŠPORTNA DEJAVNOST <ul style="list-style-type: none"> - vzdrževanje in priprava objektov in opreme za vadbo in tekmovanje, - redno čiščenje objektov in opreme, - kvalitetno nudenje uslug in storitev, - organizacija športnih, kulturnih in zabavnih prireditev, - redno vzdrževanje, servisiranje toplotnih postaj, plinskih instalacij, plinskih peči, elektro in vodovodnih instalacij ter redno vzdrževanje protipožarnih naprav. <ul style="list-style-type: none"> - finančno-knjigovodske storitve za Knjižnico Antona Sovreta, Zvezo kulturnih društev Hrastnik, Športno zvezo Hrastnik, ter Občinsko zvezo prijateljev mladine Hrastnik.

<p>programi obveznih pedagoških ur športa, kadar je to potrebno,</p> <p>- spremlja in analizira razmere na področju športa.</p>	
<p>Ostali programi.</p> <p>Zavod sam ne izvaja nobenih športnih programov, saj za to, kot pravi direktor, ni dovolj ljudi. Izvajalcem pomagajo pokriti nekatere materialne stroške oziroma jim z vzdrževanjem športnih objektov omogočiti varnost in zadovoljstvo pri uporabi. Zavod pomaga organizatorjem športnih in kulturnih prireditev.</p>	<p>Ostali programi:</p> <p>Poleg rednih kulturnih in športnih dejavnosti izvajajo še dodatne dejavnosti z namenom izboljšanja izkoriščenosti posameznih objektov in predvsem zviševanja lastnih prihodkov.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizirajo rojstnodnevne zabave za otroke na različnih lokacijah: v mali športni dvorani Dolanka, na bazenu in na zunanjem igrišču na Logu. • Na zunanjem roketnem igrišču organizirajo tečaj rolanja za otroke. • V sodelovanju s Športno zvezo Hrastnik organizirajo tečaj nordijske hoje na atletskem igrišču v Hrastniku. • Organizirajo Šolo plavanja, ki je namenjena otrokom od 3. leta, ki še ne zanjo plavati, in tudi tistim, ki sicer že znajo plavati, pa vendar še ne obvladajo tehnik plavanja. • Ob zaključku šole plavanja organizirajo Plavalni dan na bazenu, kamor povabijo vse otroke in starše šole plavanja. • V mesecu juniju organizirajo intenzivne plavalne tečaje, saj je v tem mesecu na bazenu malo obiskovalcev. • V šolskem letu 2012/13 načrtujejo uvedbo filmskega in gledališkega abonmaja za otroke; sklop štirih filmskih predstav oziroma gledaliških filmov, primernih za otroke od 6. do 10. leta, ki ju bodo ponudili tudi OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik kot nadstandardni program v okviru šole. • Organizirajo silvestrovanje za otroke na zunanjem igrišču ob drsališču. Aktivnosti potekajo preko dneva v sodelovanju z Občinsko zvezo prijateljev mladine. V okviru finančnih zmožnosti organizirajo dejavnosti na drsališču in ob njem ter povabijo animatorje in glasbenike. • Organizirajo Šolo športa v njihovih objektih, ki je zasnovana kot dejavnost preko celega šolskega leta za predšolske in šolske otroke in razdeljena v več sklopov športnih aktivnosti: atletika, igre z žogo, košarka, nogomet, plavalni tečaj, tečaj rolanja, tečaj drsanja...
<p>Proračun:</p> <p>Proračunska sredstva znašajo 274.742,83 eur.</p>	<p>Letni promet:</p> <p>Proračunska sredstva (cca. 633 000 eur) + lastna sredstva (cca. 140 000 eur) cca. 800.000 eur.</p>
<p>Število zaposlenih:</p> <p>5.</p>	<p>Število zaposlenih:</p> <p>20.</p>

Zavod za šport Zagorje je zadolžen za vzdrževanje in upravljanje športnih objektov, ki so v lasti občine. To pomeni, da deluje samo na tem področju, včasih pa pomaga pri organizaciji kulturnih in športnih dogodkov s pripravo športnih objektov. Zavod ne izvaja športnih programov, zato so pridobljena lastna sredstva zelo majhna. KRC Hrastnik je zadolžen za šport in tudi za kulturo ter izvaja poleg vzdrževanja objektov še številne aktivnosti na obeh področjih in si s tem zagotovi lastna sredstva v znesku cca. 140 000 evrov. V KRC Hrastnik je zaposlenih štirikrat več ljudi kot v ZZS Zagorje, proračunska sredstva pa so skoraj 2-krat višja. Ostala potrebna sredstva si KRC ustvari s pomočjo dobro organiziranih lastnih programov. Ugotavljam, da so razlike med ustanovama velike. Sprašujem se, kdo je zadolžen za organizacijo športa in športnih programov v Zagorju. Menim, da bi bilo potrebno tudi v Zagorju pripraviti različne programe za otroke, starejše in gibalno ovirane in si s tem zagotoviti nekatera potrebna lastna sredstva, s katerimi bi se občina lahko bolje razvila. S tem bi popestrili tudi športno ponudbo in aktivnost Zagorjanov. Kljub številnim naštetim dejavnostim, ki naj bi jih zavod izvajal, menim, da se nekaterih dejavnosti ne izvaja, saj nisem dobila podatkov o tem, kaj se na področju športa konkretno naredi, kako sodelujejo pri izvajanju letnega programa športa, interesnih

dejavnosti. KRC Hrastnik ima urejeno spletno stran, na kateri sproti ažurira vse novice in objavlja aktivnosti, ki se bodo dogajale v Hrastniku. Zavod za šport Zagorje spletne strani nima.

8. CENA IN ZASEDENOST ŠPORTNIH TELOVADNIC

Šolske telovadnice v Zagorju so v precej slabem stanju. V letu 2012 naj bi prenovili telovadnico osnovne šole Ivana Skvarče, a je zopet nastopila težava in tega projekta niso izpeljali. Telovadnica osnovne šole Toneta Okrogarja je v najslabšem, celo kritičnem stanju in včasih je vprašljiva celo varnost vadečih v prostoru. Manjša telovadnica na osnovni šoli dr. Slavka Gruma je dobro urejena in primerna za vadbo manjših skupin. Problem nastane, ko zunaj dežuje ali sneži, saj je telovadnica v najvišjem nadstropju in streha na nekaterih predelih pušča.

Tabela 7.

Cena najema šolskih telovadnic

	CENA NAJEMA	CENA PIONIRJI
Športna dvorana Zagorje - Plezalna stena	26 (eur/uro) ni podatka	/
Telovadnica OŠ Ivana Skvarče	12,85 eur/pedagoško uro	8,76 eur/pedagoško uro
Telovadnica OŠ dr. Slavka Gruma	9 (eur/uro)	/
Telovadnica OŠ Ivana Kavčiča	4,60 (eur/uro)	/
Telovadnica OŠ Toneta Okrogarja	17,52 (eur/uro)	7,51 (eur/uro)

Cene telovadnic v samem mestu Zagorje so višje kot cene v oddaljenih naseljih. Čeprav je telovadnica na osnovni šoli Ivana Kavčiča na Izlakah v boljšem stanju, kot so nekatere v Zagorju, je cena najema bistveno nižja.

Tabela 8.

Urnik zasedenosti šolskih telovadnic

Objekt	Športna dvorana Zagorje	Telovadnica OŠ Ivana Skvarče	Telovadnica OŠ dr. Slavka Gruma	Telovadnica OŠ Ivana Kavčiča	Telovadnica OŠ Toneta Okrogarja
Nezasedeni termini					
Ponedeljek	7.30. - 8.15.	/	17.30.-20.00.	/	15.00.-16.30. 18.00.-19.00. 21.00.-
Torek	13.45. -14.30.	14.35. - 15.30.	16.00.-18.00.	15.45.-18.30. 20.00. - 22.00.	15.30.-17.30.
Sreda	7.30.- 8.15.	14.35. - 15.30.	16.00.-17.30. 19.00.-20.00.	15.00.-16.00.	15.00.16.00. 21.00.-
Četrtek	13.45. -14.30.	13.50. - 14.35	16.00.-17.00.	15.15.-16.00.	14.30.-16.00.
Petek	/	14.35. - 15.30.	19.30.-21.00.	12.50.-15.00.	15.00.-17.00. 21.00.-
Sobota					Zasedeno ob sobotah
Nedelja	Rezervirano za prireditve	Zasedeno ob sobotah 9.00. -10.30.	Ne dajejo v najem	Zasedeno ob sobotah 10.00.-11.30.	Zasedeno ob sobotah 16.00.-20.00. in nedeljah 18.00.-20.00-

Telovadnice so v dopoldanskem času večinoma zasedene. Povprečno eno uro na dan so telovadnice neizkoriščene. Športna dvorana Zagorje ima v dopoldanskem času pregrajeno telovadnico, tako da jo lahko na eni strani koristi Osnovna šola Ivana Skvarče, na drugi pa Srednja Šola Zagorje. V popoldanskem času je dvorana zasedena zaradi treningov rokometa, nogometa in košarke. Med vikendi se v njej izvajajo tekmovanja in morebitne prireditve. Ostale telovadnice v popoldanskem času izvajajo interesne dejavnosti in treninge različnih športnih panog, v večernih urah pa so zasedene predvsem za privatno rekreacijo oziroma treninge starejših športnikov.

Te manjše telovadnice so med vikendi skoraj nezasedene oziroma jih ne dajejo v najem, predvsem zaradi čiščenja, ki ga med vikendi nimajo. Prav med vikendi pa imajo navadno več časa rekreativni športniki, zato bi takrat verjetno raje posegali po telovadnicah, če bi bile ves čas na voljo. Večina telovadnic ni zasedenih v obdobju počitnic.

9. ŠPORTNI OBJEKTI

9.5. POKRITI ŠPORTNI OBJEKTI

Šolski športni objekti: vse štiri osnovne šole imajo svojo telovadnico, kjer izvajajo izobraževalne procese in športne programe.

Športna dvorana Zagorje ob Savi ima površino 2.100 m². Na tribunah je 800 sedežev. Programi v dvorani vključujejo šolsko športno vzgojo, športno vadbo in tekmovanja v košarki in rokometu, športno rekreacijo ter kulturne in zabavne prireditve. Športno dvorano vsako leto obiše 150.000 uporabnikov in obiskovalcev. Upravljavec je Zavod za šport Zagorje ob Savi.

Strelišče za zračno puško je športni objekt, ki meri 200 m². Namenjen je športni vadbi in tekmovanjem v streljanju z zračno puško. Letno ga uporablja 4.000 športnih strelcev. Upravljavec je Zavod za šport Zagorje ob Savi (Športni centri Slovenije, 2008).

Objekt »Vašhava«: športni objekt je namenjen društvu pon do kwan Zagorje, kjer se izvajajo treningi in tekmovanja na področju borilnih veščin, pon do kwan aerobika ter športne rojstnodnevne zabave za otroke.

Športno društvo Spin: zasebni objekt ima urejen fitnes center in telovadnice za skupinske vadbe.

9.6. ZUNANJI ŠPORTNI OBJEKTI

Nogometni stadion obsega glavno in pomožno igrišče. Skupna površina je 11.500 m². Tribune sprejmejo 1.000 gledalcev. Glavno igrišče meri 105 x 65 m. Športni objekt je namenjen športni vadbi in tekmovanjem v nogometu. Vsako leto obiše stadion 40.000 uporabnikov in obiskovalcev. Upravljavec je Zavod za šport Zagorje ob Savi.

Nogometno igrišče z umetno travo meri 100 m x 60 m. Skupna površina objekta je 800 m². Namenjeno je športni vadbi in tekmovanjem za mlajše kategorije v nogometu. Vsako leto ga uporablja 7.000 uporabnikov. Upravljavec je Zavod za šport Zagorje ob Savi.

Zunanja športna igrišča Polje, Proletarec in Partizan so osrednje rekreativne površine v Zagorju. Obsegajo asfaltirana igrišča za košarko, rokomet in mali nogomet. Skupna površina igrišč je 2.900 m². Igrišča so namenjena rekreativni športni vadbi in tekmovanjem v košarki, rokometu in nogometu. Letno jih obiše 55.000 rekreativnih športnikov. Upravljavec je Zavod za šport Zagorje ob Savi.

Rolkarsko igrišče meri 400 m². Na igrišču vadijo rolkarji. Uporabljajo ga tudi rekreativni športniki. Na leto ga obiše 3.000 uporabnikov. Upravljevec je Zavod za šport Zagorje ob Savi (Športni centri Slovenije, 2008).

Športno igrišče Izlake ima 300-metrsko atletske stezo v politanski izvedbi, skok v daljino, 3 peščena tenis igrišča z razsvetljavo, tenis igrišče z umetno maso, rokometno in/ali malo nogometno igrišče, igrišče za odbojko na mivki in 2 mala košarkarska igrišča (Društvo, 2012).

Športno igrišče Mlinše obsega asfaltno igrišče za košarko, rokomet ali nogomet ter igrišče za odbojko na mivki.

Športna igrišča v vaseh Čemšenik, Šentlambert, Podkum...

Skakalni center Kisovec je urejen in sodoben center za mlajše skakalce. Center je postavljen v nekdanjem rudarskem delu Kisovca. Večja (55 metrov) in manjša (28 metrov) skakalnica sta pokriti s plastično prevleko, pozimi pa umetno zasneženi, tako da je skakanje omogočeno čez vse leto. Z doskočišča do skakalne mize vozi sedežnica. Objekta se uporabljata za treninge in različna tekmovanja mlajših tekmovalcev (Skakalni center Kisovec, 2012).

Smučišče Marela se nahaja na pobočju Jablaniškega vrha nad Kisovcem. Relativno nizka nadmorska višina smučišča (471 do 906 metrov) nima umetnega zasneževanja, zato je velik problem pomanjkanje snega. Skupna dolžina prog znaša 3100 metrov, ob tem so urejene tudi tekaške proge v dolžini treh kilometrov. Za prevoze smučarjev imajo sedežnico in tri vlečnice. Ob smučišču je večja smučarska koča s preprosto gostinsko ponudbo (Smučišče Marela, 2012).

Smučišče Kandrše Vidrga je manjše smučišče, ki se nahaja ob gostišču Pri Vidrgarju. Primerno je za otroke in začetnike. Dolžina prog je nekaj več kot dvesto metrov, na njem delujeta dve manjši vlečnici. Z nadmorsko višino 416 metrov je najnižje ležeče smučišče v Sloveniji, kljub temu zaradi sodobnega zasneževalnega sistema in teptalnika omogočajo smuko vso zimo. Poleg smučišča je urejeno še manjše sankališče. Organizirajo tudi nočno smuko ob vikendih ter smučarske tečaje, ki potekajo v skupini ali individualno (Smučišče Kandrše Vidrga, 2012).

Smučišče Prvine je majhno smučišče z eno progo, dolgo 2 km. Proga večinoma ni strma in je primerna tako za začetnike kot tudi za tiste, ki odlično smučajo. Smučišče je zelo primerno tudi za otroke. Posebej imajo urejeno tudi sankališče. Smučišče obratuje le občasno (Rozina, 2000).

Evropark Ruardi je naravni park z dvema manjšima ribnikoma. Na zgornjem hribčku je 900 metrov dolga sklenjena peščena pot, ki jo dopolnjujejo še manjše vmesne poti ter manjša igrala za otroke. Spodaj je na eni strani potoka Kotredeščica urejena tlakovana 570 metrov dolga pot, na drugi strani pa sta okrog ribnikov manjši 200-metrski in daljši 500-metrski peščeni sklenjeni poti. Tu je tudi manjši bar, ki je odprt poleti.

Slika 15. Evropark Ruardi.

10. PONUDBA ŠPORTNIH PROGRAMOV

Glede na obstoječe stanje v občini obstaja v Zagorju še veliko možnosti za razvoj rekreativnega in vrhunškega športa. Zaradi naravnih geografskih značilnosti bi lahko tu ustvarili pestro športno-turistično ponudbo. Razgiban teren omogoča veliko možnosti na področju hoje, teka, vožnje s kolesom...

PONUDBA ZA PREDŠOLSKE OTROKE

V zadnjih dveh letih se je športna ponudba za predšolske otroke precej povečala. V Zagorju deluje ŠD Lumsi, ki enkrat tedensko organizira rekreacijo za malčke, stare od dveh do petih let. Organizira tudi športne rojstnodnevne zabave za otroke od 5. do 13. leta starosti. Podobno telovadbo za otroke organizira tudi Pon do Kwan Zagorje. Na Izlakah športno društvo organizira rekreacijo za predšolske otroke. Smučarski klub Zagorje izvaja alpsko šolo smučanja za otroke, ki so stari štiri leta in več.

PONUDBA ZA ŠOLSKE OTROKE

V Zagorju deluje nekaj klubov in društev, ki jih lahko obiskujejo mladi, ki si želijo razširiti znanje o določenem športu:

- Košarkarsko društvo Zagorska dolina,
- nogometna društva (Klub malega nogometa M & DD Zagorje ob Savi, Športno društvo Zlatorogi, Društvo nogometna šola Vili Ameršek, Klub malega nogometa Škoti Kisovec, Društvo malega nogometa PROLETAREC, Nogometni klub Zagorje, Nogometni klub svoboda Kisovec, Športno društvo Trimček Zagorje ob Savi, Klub malega nogometa L'Muhy, Društvo za vzgojo mladih nogometašev Vili Ameršek),
- rokometna društva (Šola rokometna Zagorje, Rokometni klub Zagorje),
- smučarski društvi (Smučarski klub Zagorje – sekcija za skoke, alpska sekcija) in Sankaško društvo Zagorska dolina,
- kolesarsko društvo (Kolesarski klub Zagorska dolina),
- badmintonsko društvo (Badminton klub Zagorje),
- kegljaško društvo (Kegljaški klub Zagorje ob Savi),
- strelska in lokostrelska društva (Strelsko društvo Magnum club Zagorje ob Savi, Strelsko društvo Kisovec, Lokostrelski klub Valvasor),
- Strelsko društvo Okrogar – Skvarča, Cesta 9. avgusta 44, Zagorje,
- društva za borilne veščine (Športno rekreacijsko društvo Ninja, Judo klub Zagorje ob Savi, Klub borilnih veščin pon do kwan Zagorje ob Savi, Karate klub pon-do-kwan Izlake),
- društvi za zračne športe (Aero klub Zagorje ob Savi, Klub jadralnih padalcev Kavka)
- društva za konjeniške športe (Konjeniški klub Vajkard Valvasor - zagorska dolina, Konjeniški klub Zagorje ob Savi),
- Planinsko društvo Zagorje ob Savi,
- taborniško (Društvo tabornikov rod Polde Eberl - Jamski Zagorje ob Savi) in skavtsko društvo,
- Društvo za miselne igre (Šahovski klub Zagorje ob Savi).

PONUDBA ZA ODRASLE

Odrasli ljudje naj bi si s športom bogatili življenje, s tem pa bi ga bogatili tudi svojim družinam, saj bi nanje prenašali športna znanja in izkušnje (Berčič, Sila, Tušak, & Semolič, 2007).

Odrasli lahko svoje športno znanje preizkusijo na nogometnem igrišču, saj na tem področju deluje zelo veliko društev. Za nekaj tekmovalnosti poskrbi »trim liga«, v kateri tekmuje večina teh društev. Že nekaj časa deluje veteranski ženski rokomet, kjer se zbirajo večinoma ženske, ki so se včasih ukvarjale s tem športom. Vedno bolj zanimive so skupinske vadbe za ženske in moške, ki ponujajo različne oblike rekreacije oziroma sproščanja (aerobna vadba, vadba s poudarkom na moči, pilates, TNZ...).

PONUDBA ZA STAREJŠE

Športno društvo Izlake organizira rekreacijo za starejše, ki so jo poimenovali korektivna vadba, s poudarkom na gibljivosti hrbtenice in okončin.

11. PREDLOGI ZA RAZVOJ ŠPORTA NA OBMOČJU OBČINE ZAGORJE OB SAVI

Športna rekreacija je v današnjem času ena najpomembnejših oblik sproščanja in socializacije ljudi, ki pripomore k boljšemu načinu življenja z manj stresa, zdravstvenih težav ter tegob. Z dobro in bolj pestro ponudbo lahko k aktivnemu in bolj zdravemu načinu življenja privabimo mnogo več ljudi.

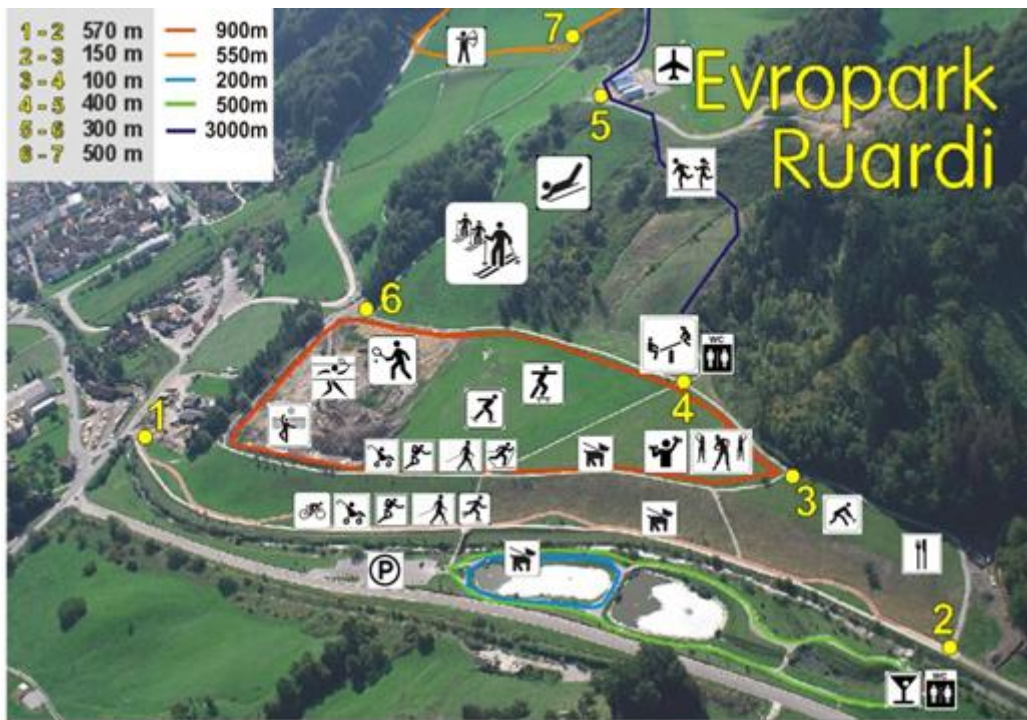
Ljudje si s športom izboljšujemo samopodobo in krepimo spoštovanje. Najprej se moramo naučiti spoštovati samega sebe in si s tem krepiti samozavest. Na vsej tej osnovi lahko začnemo graditi odnose z drugimi ljudmi. Če posameznik nima pozitivnega odnosa do sebe, potem bo imel težave tudi pri navezovanju stikov in vzdrževanju socialnih vezi. Človek bi moral vedno težiti k vztrajnemu razvijanju, izpopolnjevanju in bogatenju svoje osebnosti, kar je mogoče doseči prav s športom (Berčič, Sila, Tušak, & Semolič, 2007).

11.1. EVROPARK

Slika 15. Neizkoriščene površine v Evroparku.

Že sedaj je Evropark središče večine rekreativnih športnikov v Zagorju, kamor prihajajo tudi ljudje iz Trbovelj in bližnjih mest. Ta približno 2 km² velika površina bi bila lahko veliko bolje izkoriščena, predvsem pa urejena. Že nekaj let se zaradi odpadkov, ki so jih v preteklosti odlagali, sanira zgornje območje parka, ki ga obkroža peščena pot. Delo bi bilo potrebno pospešiti oziroma dokončati čim prej, da bi tu lahko postavili pravi rekreacijski center.

AKTIVNOSTI

trim steza	tek	nordijska hoja	kolesarstvo	lokestrelstvo	fitnes	aerobika	odbojka	tenis
rolkarski poligon	badminton	balinanje	smučanje	sankanje	drsališče	tek na smučeh		
.....								
igrala za otroke	prostor za piknik	sprehajališče za mamice z vozički	sprehajališče za pse	WC	parkirišče	bar	letališče	

Slika 16. Možnosti za razvoj Evroparka.

11.1.1. SMUČIŠČE IN SANKALIŠČE

Ob odprtju Evroparka so na zgornjem hribčku že načrtovali manjše smučišče, a se ta načrt do danes še ni uresničil. Res je, da je v zadnjem desetletju snega po nižinah čedalje manj, a narava preseneti vsako leto drugače. Tako bi lahko v letošnji zimski sezoni (2012/2013) to smučišče zelo izkoristili, saj je bilo snega veliko. Nizke temperature bi ob pomanjkanju snega omogočale, da bi območje umetno zasneževali. Potreben bi bil en snežni top.

Prostor bi postal smučišče brez večjega posega v naravo, saj je na tem območju travnik. Potrebovali bi prenosno vlečnico, ki bi jo spomladi lahko umaknili. Območje bi postalo smučišče za družine z manjšimi otroci, kjer bi se lahko naučili prvih

smučarskih zavojev. Parkirišče je urejeno že v spodnjem delu Evroparka, za lažji dostop pa je parkirišče tudi na vrhu hriba, kjer je letališče. Na desni strani bi lahko naredili prostor za sankanje. Za ureditev proge bi potrebovali en teptalec snega.

Slika 17. Travnata površina primerna za smučišče.

11.1.2. HOJA IN TEK NA SMUČEH

Zadnjih nekaj let se je v Sloveniji močno povečalo zanimanje za hojo in tek na smučeh. Sigurno so k temu pripomogli odlični rezultati tekačice Petre Majdič. Tudi v Zagorju je veliko povpraševanja po urejenih tekaških progah, ki pa jih nihče ne pripravi. Po poteh bi lahko utrdili smučarsko progo za klasično in drsalno tehniko. Progo bi lahko speljali naprej proti Kotredežu, kar bi jo podaljšalo za približno kilometer.

DOLŽINA PROGE: 2 km

Slika 18. Pot ob Kotredeščici, ki bi jo lahko še podaljšali.

11.1.3. DRSANJE, HOKEJ

Dršališče bi prineslo zanimivo in v Zagorju dokaj neznano obliko rekreacije. Prispevalo bi k bolj pestri športni in turistični ponudbi ter zapolnilo preživljanje mrzlih zimskih dni. Ledena ploskev bi bila primerna tudi za igranje hokeja na ledu, ki je prav tako slabo poznana športna panoga pri nas. Organizirali bi lahko šolo drsanja in hokeja na ledu za mlajše in starejše.

11.1.4. ZUNANJI FITNES

Zunanji fitnes je čedalje bolj zanimiva in popularna oblika rekreacije na prostem. Najdemo ga že v številnih parkih, ob poteh... Namesto, da smo zaprti v fitnes prostoru, lahko izvajamo vaje na svežem zraku, kar je velika prednost. Razlika med zunanjim in notranjim fitnesom je v tem, da pri zunanjem fitnesu uporabljamo lastno težo. Prav zato je tovrstna vadba namenjena vsem starostnim generacijam, hkrati pa je lahko prilagojena tudi invalidom. Številne naprave omogočajo mnogo različnih vaj, s katerimi si oblikujemo telo, omogoča pa tudi skupinsko vadbo, saj lahko na eni napravi vadijo tudi do tri osebe hkrati.

Postavitev zunanjega fitnesa v Evroparku bi omogočala celostno vadbo, saj bi se lahko združevala z aerobnim tekom, hojo... Tu bi lahko trenirali tudi še vedno aktivni športniki, mladostniki, starejši in gibalno ovirani, z vadbo pa bi se seznanili tudi otroci.

11.1.5. TENIS IGRISČE

Zgradili bi 2 peščeni tenis igrišči, saj tenis igrišča v mestu Zagorje ni. Glede na letni čas bi se prilagajal urnik igranja. Poleti bi bilo igrišče za tenis lahko odprto od osme ure zjutraj do devete ure zvečer, kar je 13 ur. Z nekaj večjo investicijo bi lahko postavili tudi reflektorje, kar bi podaljšalo igranje tenisa do 23. ure. Uvedli bi letne ter urne karte. Pozimi bi ta igrišča lahko pokrili z balonom in spodbudili igranje tenisa tudi v tem letnem času. Poleg igrišč bi postavili pokončno steno za treniranje ter asfaltno igrišče, ki bi bilo brezplačno in dostopno vsem.

11.1.6. BADMINTON IGRISČE

Badminton igrišče bi opremili z dvojno gumijasto zrnato blazino surface evolution, ki zmanjšuje poškodbe sklepov in omogoča boljšo igro. To je mehkejša podlaga, ki je zelo odporna na vremenske razmere in obrabo. Tako bi zagotovili dolgo življenjsko dobo igrišča. Za boljšo izkoriščenost igrišča bi lahko namestili reflektorje. Tako bi badminton lahko igrali tudi zvečer. Pozimi bi igrišče lahko pokrili z balonom (skupaj s tenis igriščem).

11.1.7. ODBOJKA NA MIVKI

Odbojka na mivki je zelo popularen moštveni šport z žogo. Primeren je za vse starostne skupine. V njem se lahko enakovredno skupaj pomerijo tako moški kot

ženske. Igrišče bi moralo biti ograjeno ter dostopno le ob nadzoru, saj obstaja nevarnost poškodb, če se v mivki pojavi kakšen oster predmet. Potrebna bi bila dobra drenaža, ki je potrebna zaradi morebitnega zastajanja vode na igrišču, nad njo folija, filc, ki ne prepušča mivke ter nazadnje najmanj 30 centimetrov mivke. Takšno igrišče bi bilo primerno za preživljanje prostega časa številnih rekreativcev, hkrati pa bi na njem lahko prirejali turnirje.

11.1.8. BALINANJE

Balnanje je zelo priljubljen šport predvsem pri upokojencih. Pokrit prostor v Planetu 300 v centru Zagorja ima 2 stezi za balnanje. Zunanje balnišče pa bi lahko uredili v Evroparku. Z majhno investicijo bi lahko zgradili peščeno balnišče. S tem bi se lahko tudi v poletnih mesecih na svežem zraku ukvarjali s to športno panogo, hkrati pa bi spodbudili mlade, da se ji pridružijo.

11.1.9. PROSTOR ZA PIKNIK

Pikniki so stalnica v poletnih mesecih. Na skrajnem desnem robu Evroparka bi tako lahko uredili območje, kjer bi se ljudje lahko zbirali ob pijači in jedači. Tu bi postavili kamniti žar, kjer bi ljudje lahko pekli hrano. S tem bi nekako preprečili divje kurjenje v naravi, ki povzroča požare v naravnem okolju.

11.1.10. TRIM STEZA

Mnoge raziskave kažejo, da so sprehodi v naravi in hoja še vedno ena najbolj priljubljenih športno-rekreativnih dejavnosti. Trim steza zaradi naravnega okolja omogoča veliko več, kot nam lahko dajo zaprti prostori. Na trim stezi lahko posameznik izboljša splošno vzdržljivost, gibalne sposobnosti in moč. Prednost trim steze je tudi v tem, da se lahko nanjo odpravi čisto vsak, ne glede na starost, spol, znanje in sposobnosti.

Začetek in konec trim steze bi bil v Evroparku. Tu bi bilo potrebno postaviti začetno informacijsko tablo z zemljevidom, ki obvešča posameznika o dolžini trimske steze, številu postaj in višinskih razlikah. Poleg table je napisan optimalen čas, ki ga potrebujemo za izvedbo vseh aktivnosti. Pot mora biti markirana, tako da se nazorno vidi, kje trim steza poteka, s puščicami pa bi moralo biti nakazano nadaljevanje poti. Ob vsaki postaji je potrebno postaviti informativno tablo z napotki v sliki in besedi, napisano bi moralo biti ime vaje ter napotki, kako se vaja izvaja ter koliko ponovitev zahteva.

V Evroparku bi se izvedlo ogrevanje, od tu pa bi bila pot speljana proti letališču in naprej po peščeni poti do Vin. Tu bi pot zavila desno po travniku v gozd, kjer je že kilometer dolga utrjena gozdna pot. Od tu naprej še ni poti, zato bi jo bilo potrebno utrditi. Relief je zelo razgiban, zato je primeren tudi za bolj pripravljene rekreativce. Dolžina proge bi bila približno 3 kilometre. V razmiku 300 metrov bi bile ob stezi postavljene lesene postaje (10 postaj) z orodji za preskakovanje, plezanje, razvijanje ravnotežja ter izvajanje najrazličnejših vaj z rekviziti ali brez njih.

11.1.11. LOKOSTRELSTVO

Lokostrelstvo združuje fizično moč in psihično stabilnost. To je šport za vse generacije, ki je razvit po vsem svetu. Na območju Evroparka je že ograjen lokostrelski poligon, ki pa se ga zelo malo uporablja. Strelišče je v dobrem stanju. Za boljšo izkoriščenost bi potrebovali več promocije tega športa. V šolah bi bilo potrebno izvajati lokostrelstvo kot krožek in ga tako približati mlajšim generacijam.

Slika 19. Lokostrelski poligon.

11.1.12. KOLESARSKA POT

Tu je že tlakovana kolesarska pot, dolga 570 metrov, kjer se prvih voženj učijo predvsem otroci. Pot je razgibana in v dobrem stanju, ob njej stojijo klopi, na katerih se sprehajalci lahko odpočijejo.

11.1.13. PROSTOR ZA SKUPINSKE VADBE

V toplejših mesecih se ljudje raje zadržujejo zunaj na svežem zraku. Prav zaradi tega bi bilo dobro, da bi tu naredili prostor za skupinske vadbe, saj prostor obdajajo drevesa in zelenice, kar bi popestrilo izvajanje katerekoli vadbe. Zaradi dežja bi bilo potrebno narediti naravno dvignjeno leseno podlago, na kateri bi se aktivnosti izvajale.

Aktivnosti:

- vadba za starostnike,
- vadba za mamice z dojenčki,
- rekreacija za malčke,
- vadba za gibalno ovirane,
- treningi in vadbe za starejše...

11.1.14. NORDIJSKA HOJA, TEK, HOJA

Mnoge raziskave kažejo, da sta hoja in sprehodi v naravi še vedno ena najbolj priljubljenih športno-rekreativnih dejavnosti za vse ljudi. Hoja je kot oblika športne dejavnosti primerna za vsakogar, saj jo vsak posameznik lahko prilagaja svojim sposobnostim (tempo, teren...) (Klemenc, 2003). Temu se na nek način pridružuje tudi tek.

V Evroparku je že urejenih nekaj poti. Zgornja urejena peščena pot ima daljši krog, dolg 900 metrov, in krajši, dolg 500 metrov. Potrebno bi bilo urediti odsek poti, kjer se je sprožil zemeljski plaz na eni strani ter graben na drugi strani. Tu je zaradi varnosti potrebno postaviti zaščitne ograje. Spodaj je tudi okrog ribnikov že urejena peščena pot, dolga 200 in 500 metrov. Tudi ta ima ob strani klopi za počitek. Ob potoku je tlakovana kolesarska pot, ki je dovolj široka in primerna tudi za tekače, sprehajalce in starše z dojenčki. Je tudi barvno označena. Vse poti skupaj so dolge 1950 metrov, če pa jim prištejemo še trim stezo, ki bi jo bilo potrebno urediti, je tu skupaj 4950 metrov urejenih poti.

11.1.15. ROLKARSKI POLIGON

Čeprav je ta športna panoga nekoliko v upadu, še vedno po mestu vidimo mlade, ki se preizkušajo z različnimi triki. Za učenje nimajo več možnosti, saj skate parka ni več. Park bi bil primeren za rolanje, rolkanje, »longboard«, »parkour« in BMX. Postavili bi manjši poligon z nekaj zidki (drsenje), skakalnic in ramp. Za navdušence bi tu pritrdili tudi slackline, kjer bi lahko trenirali svoje ravnotežje. Tako bi preprečili učenje nevarnih trikov po ulicah in jim zagotovili večjo varnost.

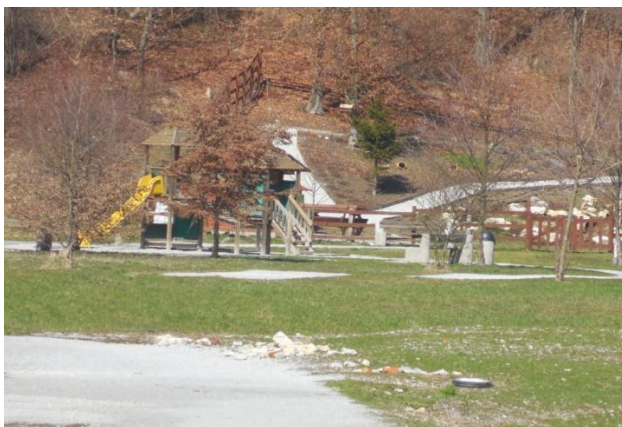
Slika 20. Ena od možnih oblik skate parka.

11.1.16. SPREHAJALIŠČE ZA PSE

Po peščenih poteh se že sedaj sprehaja veliko ljudi s svojimi hišnimi ljubljenci. Problem nastane, ko lastniki za seboj ne pospravijo iztrebkov. Koši za iztrebke s prostorom za vrečke so že postavljeni. Morali bi povečati število le-teh ter jim dodati vrečke, ki jih nikoli ni, ter tako poskrbeti za bolj čisto in urejeno okolico.

11.1.17. IGRIŠČE ZA OTROKE

Ob robu sprehajalne steze je postavljeno majhno igrišče za otroke s toboganom, gugalnico, mostom in hiško. To bi lahko dopolnili z večjim kompleksom igral, ki bi vseboval več elementov plezanja, tunelov, vrvi... Zraven bi naredili peskovnik, ki bi ga morali redno pregledovati zaradi nevarnosti, da se v njem znajde nevaren predmet.

Slika 21. Sedanje igrišče za otroke.

11.1.17. BAR Z IGRIŠČEM

Na koncu Evroparka so ob ribniku v letu 2012 uredili leseno hišo, ki je že leta samevala na tem mestu. Dodali so nekaj miz in stolov ter uredili bar, ki je odprt poleti. Bar se imenuje Evrobar. Poleg njega je manjše igrišče za otroke, kjer se otroci lahko zabavajo in razmigajo. Ponudbo bi lahko popestrili z animacijami, glasbo...

Slika 22. Ribniki in bar na spodnji strani Evroparka.

Slika 23. Bar z igriščem.

11.1.18. TOALETA

Velika pomanjkljivost v parku je toaleta. V parku ni stranišča in umivalnice. Menim, da bi morali ob baru in otroškem igrišču postaviti javne sanitarije. Tako bi zagotovili čistejše in bolj urejeno okolje.

11.1.19. PARKIRIŠČE

Ob ribnikih je že urejeno parkirišče s petinštiridesetimi parkirnimi prostori. Menim, da bi ob delovanju smučišča bilo potrebno zgraditi tudi parkirišče pri letališču, saj bi tako obiskovalci Evroparka lažje dostopali do smučišča.

Slika 24. Parkirišče pri Evroparku.

11.2. DRUGE MOŽNOSTI

11.2.1. KOPALIŠČE Z ZUNANJIM IN NOTRANJIM PLAVALNIM IN OTROŠKIM BAZENOM

Velika želja večine Zagorjanov je, da bi ponovno oživali Medijske toplice, kjer je bilo poleti vedno zanimivo. Dva zunanja bazena, otroški bazen, tobogan in notranji bazen s savnami so bili dobro obiskani. Objekt je sedaj v zasebni lasti in je v zelo slabem stanju. Čeprav ga je v letošnjem letu hotela odkupiti občina, jim to zaradi finančnih zapletov ni uspelo. Enako velja za zunanje kopališče Selo Zagorje. Kopališče je imelo zunanji, otroški bazen ter tobogan, kjer se je poleti zabavala zagorska mladina.

Ker so Medijske toplice v zelo slabem stanju, bi jih bilo potrebno v celoti obnoviti. Obnoviti bi bilo potrebno tudi hotel in restavracijo, kar bi predstavljalo velik finančni

zalogaj. Menim, da bi bilo potrebno poiskati resnega investitorja, ki bi celoten kompleks lahko na novo zaživel.

Bazen Selo so v letošnjem letu zasuli zaradi ekonomske upravičenosti, saj na tem področju ni tople vode, kopalna sezona pa je prekratka, da bi vodo lahko ogrevali s pomočjo sonca. Kopališče je bilo zaradi dolgoletne zapuščenosti v zelo slabem stanju.

Že nekaj let krožijo govorice, da naj bi zgradili notranji bazen pri osnovni šoli Toneta Okrogarja. Načrt za projekt sedaj že obstaja in vključuje novo večnamensko športno dvorano in bazensko dvoransko kopališče (44,70 x 20,70 m), okrog tega kompleksa pa je načrtovana tekalna steza v širini 4,9 m in dolžini 82,5 m. Skupen obseg celotnega kompleksa je 0,40 ha. Vprašanje časa pa je, kdaj in če sploh bodo projekt izpeljali do konca.

Z izgradnjo bazena bi se v Zagorju ponudilo veliko novih možnosti za športne aktivnosti vseh generacij:

- plavanje dojenčkov, malčkov, šolarjev, starejših, gibalno oviranih, vodna aerobika, rekreativno plavanje, treniranje plavanja...

11.2.2. KRPLJANJE

Krpljanje je ena od zimskih aktivnosti v naravi, s katero se ljudje pri nas ne ukvarjajo. Razlog temu je verjetno pomanjkanje snega. Večina ljudi se ne odpravi na pohode v času snega, saj za to nimajo potrebne opreme. Z organizacijo dneva krpljanja bi ljudi seznanili s tem čudovitim športom v naravi ter povečali obisk zasavskih hribov tudi v zimskem času. Ta oblika rekreacije je primerna za vse starostne skupine ter enostavna za izvajanje. Težavnost si lahko posameznik prilagodi sebi. Da bi šport približali domačinom, bi morali krplje izposojati.

11.2.3. TURNO SMUČANJE

Zadnjih nekaj let je turno smučanje zopet v vzponu. Najverjetneje je temu tako zaradi pomanjkanja snega v nižinah. Tako morajo ljudje na sneg v sredogorje ali visokogorje, kamor se najlažje odpravijo s turnimi smučmi. Tudi v Zagorju je čedalje več turnih smučarjev, ki obiskujejo tukajšnje hribe. Zelo obiskana točka je Čemšeniška planina, ki je zaradi nadmorske višine 1205 m velikokrat odeta v sneg. Druge priljubljene destinacije so tudi Kum, Zasavska sveta gora, Sveta planina.

11.2.4. HOJA IN TEK NA SMUČEH

Tek in hoja na smučeh nudita v zasneženi pokrajini neprecenljive užitke. Rekreacija se odvija na svežem zraku in tako ugodno vpliva na zdravje. Je aerobni šport, ki razgiba celotno telo. Tečemo lahko po ravnini, bolje pripravljene pa tudi po klancih. V času snega bi bile možnosti za to vrsto rekreacije v:

- Evroparku, kjer bi naredili krožno progo proti Kotredežu. Pri mostu čez Kotredeščico bi pot zaokrožila nazaj proti Evroparku. Vsebovala bi vzpon in spust ter tako tek in hojo popestrila.

DOLŽINA PROGE: 2 km

- Tirna (599 m)
Zaradi nadmorske višine je snega tukaj več. Veliko travnikov in manjših hribčkov bi omogočalo ureditev daljše proge.

DOLŽINA PROGE: 3 km

11.2.5. SMUČARSKO POHODNIŠTVO

Smučarsko pohodništvo ali »backcountry« je vrsta rekreacije na smučeh in snegu. Na spletni strani hojanasmuceh.wordpress.com je predstavljenih nekaj temeljnih lastnosti te tehnike. Opredelili so, da je to neke vrste mešanica teka na smučeh in smučanja, kar omogoča premagovanje strmin v tekaškem smislu s tem, da se na koncu lahko zelo lepo spustiš v dolino in uživaš kot navaden smučar. Na splošno se »backcountry« imenuje vse, kar ni povezano z urejenimi smučišči in za kar se uporablja drugačna oprema.

Oprema, ki jo potrebujemo, so smuči, ki imajo nazobčano podlago zaradi lažjega vzpenjanja, nanje pa so s sprednjim delom pritrjeni čevlji.

Slovenija ima razgibano ozemlje z manjšimi in večjimi hribi, kar je popoln prostor za hojo na smučeh oziroma smučarsko pohodništvo. Tudi zato je Zagorje z njegovo okolico in močno razgibanim terenom zelo primeren kraj za tako vrsto športne rekreacije. Nekaj ljudi, ki se ukvarjajo s tem športom, že je, vendar so še zmeraj v zelo majhnem številu. Razlog za to je predvsem pomanjkanje snega v zimskih mesecih, zato je ta aktivnost omejena le na nekaj tednov v letu. Z večjim medijskim oglaševanjem tega športa bi se za aktivno ukvarjanje odločalo več ljudi, s tem pa bi tudi seznanjali ljudi z v Zagorju z razmeroma neznanim športom.

11.2.6. PLEZALIŠČA

Plezanje je šport za vse starostne skupine ter ena osnovnih oblik gibanja človeka. Je družaben in prijeten šport, ki dopušča veliko časa za pogovor in s tem kakovostno preživljanje prostega časa. Prav zato se v zadnjih letih za to vrsto rekreacije odloča čedalje več ljudi. Vzrok temu so tudi naravna plezališča, ki so prosto dostopni športni objekti in zaradi tega brezplačni.

Plezanje lahko glede na način izvajanja razdelimo na štiri podvrsti: alpinizem, športno plezanje, balvansko plezanje in urbano plezanje. Športno plezanje je samostojna športna panoga, ki je nastala iz alpinističnega plezanja. Tehnika plezanja je prosto plezanje, ki je nasprotno od tehničnega plezanja (Golob M., 2004). Prosto plezanje je način - tehnika plezanja, kjer za napredovanje uporabljamo zgolj skalne razčlembe, pri tehničnem plezanju pa uporabljamo prijemanje in vlečenje za kline ter

lestvice. Razlika v stopnji varnosti je med športnim plezanjem in alpinizmom. V športnem plezanju so varovalni klini (svedrovci, ki so zvrtni in nameščeni v gladko, trdno skalo) vnaprej nameščeni in absolutno držijo, zato gre za najvarnejši način plezanja. Pri alpinizmu pa si plezalci večinoma sami sproti nameščajo varovala (zabijajo kline v razpoke ali v njih nameščajo zagozde in metulje...), kar včasih ne zagotavlja popolne varnosti kot pri športnem plezanju. Športno plezanje postaja zanimivo kot oblika rekreacije za posameznike in družine, druženje in sprostitev v naravi. Z intenzivnimi cikličnimi ciljno usmerjenimi treningi, potovanji na druga plezališča, višanjem lastnih sposobnosti, celostnim pristopom in plezalsko miselnostjo pa postane športno plezanje tudi način življenja (Golob M. , 2004). V vrsto alpinizma sodi tudi »drytooling« oziroma plezanje kombiniranih smeri z orodjem. To je ledno plezanje, kjer plezalec uporablja cepin ter na čevlje pritrjene dereze.

O plezališčih v Zasavju sem se pogovarjala s profesorjem športne vzgoje, zelo uspešnim plezalcem, alpinistom in opremljevalcem plezališč v Sloveniji kot tudi v tujini, Vilijem Gučkom. Kot pravi sam, je zanj plezanje eden najlepših športov, saj združuje naravo, druženje, zabavo, hkrati pa zahteva vseživljenjsko učenje in odkrivanje telesnih sposobnosti vsakega posameznika. Na območju občine Zagorje se nahajajo tri športna plezališča:

- Čolnišče,
- Renke,
- Zelenc pri Izlakah.

Zaradi zelo hribovite pokrajine je na zasavskem območju še nekaj že opremljenih plezališč: Čerjan, Vransko, Križevska vas, pod Reško planino. Pozimi lahko plezalci plezajo tehniko drytooling v Znojilah in na zamrznjenem slapu ob Savi pri Zagorju, kar je zelo popularno in obiskano. Na Mareli je tudi balvanišče, ki vsebuje okoli 25 problemov, ki segajo od zelo lahkih (2A) do srednje zahtevnih (7A).

Vsa ta plezališča je opremil Vili Guček ter nekaj njegovih prijateljev in spadajo med boljše urejena plezališča v Sloveniji. Verjetno je tudi to razlog, da sem prihajajo ljudje iz cele Slovenije, čedalje večkrat pa se jim, predvsem v Renkah, Čolniščah in Pod Reško planino, pridružijo tudi plezalci iz tujine. Le-ti pridejo na plezališča za več dni, za razliko od domačih plezalcev, ki se odločijo za enodnevne obiske plezališč.

Alpinistični odsek Trbovlje ima pod okriljem tudi plezalce iz Zagorja, saj v Zagorju alpinističnega odseka ni. Vsako leto organizirajo plezalno šolo za ljudi iz celotnega Zasavja. Redno samostojno pleza približno 20 odraslih. Organizirajo redno vadbo za otroke od 7. do 15. leta starosti, ki vadijo tudi štirikrat na teden ter se udeležujejo različnih tekmovanj. Udeležujejo se tudi državnega prvenstva v vseh selekcijah. Vadbo obiskuje najmanj 30 otrok. Mlajši, kot so otroci, manj časa preživijo v skali in več časa na umetnih plezališčih. Večkrat letno organizirajo 40-urni začetni tečaj športnega plezanja, ki je namenjen ljudem, starejšim od 16 let. S tem pridobijo plezalci licenco za samostojno plezanje, z izpitom na državni ravni pa naziv športni plezalec. Skupaj z alpinističnim odsekom Litija vsako leto organizirajo alpinistično šolo.

Vili Guček s prijatelji v tem času aktivno pripravlja novo veliko plezališče v Hrastniku, ki ga bodo odprli v maju 2013. Sam pravi, da je možnosti za nastanek novih naravnih

plezališč še veliko. Zaradi hribovitega in skalnatega reliefa ter srčnih in vztrajnih opremljevalcev plezališča v Zasavju nastajajo eno za drugim. Ena od možnosti je tudi razširitev plezališča Čerjan, ki bi lahko dobilo še dodatnih 10 - 15 smeri ter Kozlova gora, ki je v fazi nastajanja.

Večji problem so umetne stene, ki jih plezalci večinoma izkoriščajo v hladnih mesecih. V Zagorju imamo odlično plezalno steno v športni dvorani, ki pa se na žalost ne uporablja. Razlog za to naj bi bili varnostni razlogi. 5.12.1998 je bilo tu organizirano državno prvenstvo v športnem plezanju, kar pomeni, da je stena dovolj zahtevna ter omogoča zelo dobre pogoje za poučevanje plezanja.

Slika 25. Plezalna stena v športni dvorani Zagorje.

ČOLNIŠČE

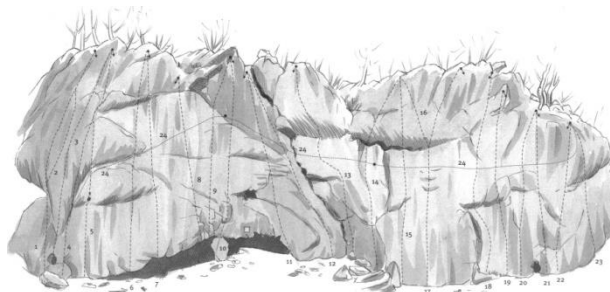
Plezališče Čolnišče se nahaja v bližini vasi Čolnišče, 5 minut vožnje od mesta Zagorje ob Savi. Očistila in opremila sta ga Vili Guček in Nataša Imperl.

Najprimernejši čas za treninge je od pomladi do zgodnje jeseni. Stena je obrnjena proti vzhodu, zato je idealno poletno plezališče s soncem do 13. ure.

Plezališče je vrhunsko opremljeno in ponuja smeri, ki so ravno za eno stopnico težje kot tiste na Vranskem (Galičič & Skok, 2007)

Tabela 9.
Težavnost, dolžina in smeri plezališča Čolnišče

	Ime smeri	Težavnost	Dolžina (m)
1	Betontanc	5c	20
2	BT-direkt	6a	20
3	Voda v Grl	6b/b+	20
4	Kuzla v Rit	6b+	20
5	Magisterij	7b	20
6	Vroča cimra	6b+	20
7	Sam da je 6	6a/a+	20
8	Indeks	5c+	20
9	Ja mami, sej se bom uču	5c	20
10	Terenske vaje	6a+/b	20
11	Bruc	5c	20
12	Študent naj bo	5b+	20
13	Projekt		
14	Absolvent	6c+	20
15	Plonkeglc	6a+	20
16	Diploma	7a	20
17	Šklabuc	6c+	20
18	Zlata kepa	6b/b+	20
19	Žur do zutri	6b	20
20	Študentenfutr	6a	20
21	Faliran študent	6b+	20
22	Zadn izpit	6b+/c	20
23	Grimpi	5c/c+	15
24	Kozlove (prečka)	police 6b+	20

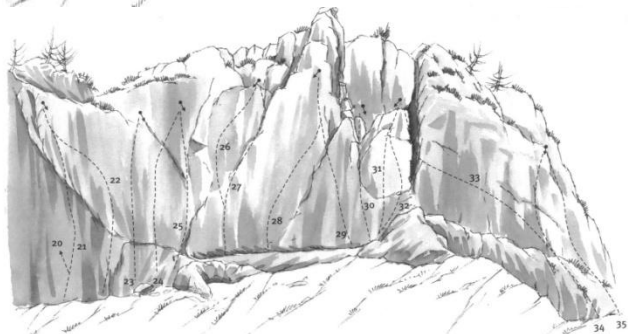
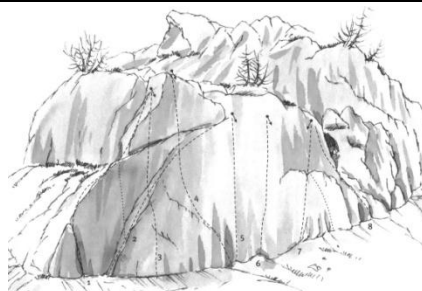
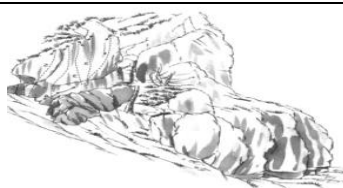
RENKE

Plezališče z lepo lego nad reko Savo med Litijo in Zagorjem je delo glavnega zasavskega opremljevalca smeri Vilija Gučka. Skala niha od solidne do odlične in nudi za spoznanje manj trenja kot primorski apnenec. Ponekod se lahko kakšen oprimek še odlomi. Plezališče nudi zelo raznovrstno plezanje od položnih plati do previsov. Manjkajo le strehe.

Najprimernejši čas za treninge je od maja do junija in od septembra do oktobra. Stene imajo jugovzhodno lego in dopoldansko sonce, kar omogoča plezanje tudi v ugodnih zimskih mesecih. Poleti je večina smeri v senci po 15. uri, plezanje pa je bolj priporočljivo popoldne. V dežju je možno plezati le v nekaterih smereh, po daljšem deževju ostajajo smeri ponekod mokre (Galičič & Skok, 2007).

Tabela 10.
Težavnost, dolžina in smeri plezališča Renke

	Ime smeri	Težavnost	Dolžina (m)
A - Plošča			
1	Cobra	7c+	15
2	Projekt		
3	Vizija	6c+	15
4	Corpus deluknis	7c+	15
5	Twingo	6b	15
B - Geoss			
1	Vaška situla	5b	13
2	Drsalnca	6b	13
3	Klofuta	6c	13
4	Netopir	6b+/c	13
5	Geoss	6c	12
6	Pojoča travica	6b	12
7	Siva pot	6a	12
8	Piknik	5a	12
C - Centralni			
1	Potepuh	5c	20
2	Kolumb	6b	20
3	Kamena doba	6b	20
4	Tintepit	7c/c+	20
5	Vinteote	7b	20
6	Silhueta	6c	20
7	Orbita	6c+	20
8	Človek ne jezi se	6b	20
9	Škrince	5c	10
10	Bure	5a+	10
11	Projekt		
12	Kozorog	6b	18
13	Ritoznojčan	6a+	18
14	Valvasor	7b	18
15	Nurka	7c/c+	18
16	Pat	7b+	18
17	Projekt		
18	Črnc	7b	18
19	Teta Pavla	6a/a+	18
20	Valček	6b	18
21	Tango	6c	20
22	Trik	7a	20
23	Šesti čut	6c	20
24	Projekt		
25	Staroselci	6b	20
26	Huda ura	7a	17
27	Renesansa	6a+	17
28	Mesečina	6b+/c	17
29	Totem	6c	17
30	Capi	5a/a+	17
31	Poezija	6b	17
32	Iluzija	6c	17

33	Raufnk	5b	17
34	Zelena straža	5a	14
35	Čuri muri	5a	14

ZELENC PRI IZLAKAH

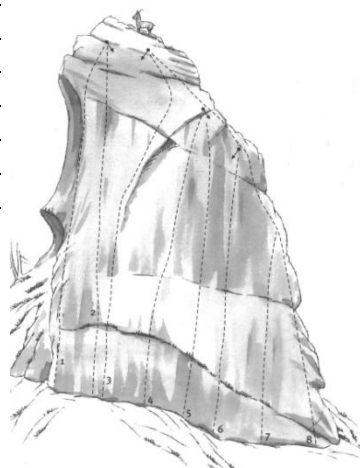
Gre za prvo urejeno plezališče v Zasavju, katerega vrh krasi že od daleč dobro vidna silhueta gamsa. Lokalno je plezališče opremljeno z lepljenimi klini, kjer je mogoče poskusiti težko plezanje v navpičnih plateg.

Najprimernejši čas: poletje in jesen (Galičič & Skok, 2007).

Tabela 11.

Težavnost, dolžina in smeri plezališča Zelenc pri Izlakah

Ime smeri	Težavnost	Dolžina (m)
1 Beli Raz	6b+	22
2 Slepa ulica	7b	22
3 Butnskala	6a/a+	22
4 4+20	7b	18
5 Karma	7c	18
6 Odiseja	7a+	18
7 Metulj	6b	18
8 Gamsov rob	5c	22

11.2.7. POHODNIŠKE POTI

Hoja postaja današnjemu človeku vedno bolj priljubljena oziroma že potrebna. Število obiskov v planinske kočje in domove narašča, saj se ljudje želijo umakniti iz mestnega hrupa in onesnaženega zraka vsaj za nekaj ur na teden. Želijo si proste narave, kjer se jim sprostijo napeti živci in kjer pljuča zajamejo sveži zrak. Poti in steze so tako vse bolj iskane v planinah visokogorskega sveta kot tudi v vabljivih sredogorskih hribih, kot je Posavsko hribovje. Vsakomur, ki se odpravi v hribe, je všeč, da mu je pot znana in je ne zgreši ali pa, da je dobro markirana in nakazana z opisi (Golob & Novak, 2012).

Za boljšo obiskanost vseh bližnjih hribov bi bilo najprej potrebno ljudi bolje seznaniti s koristnostjo hoje za zdravje in bolj kvalitetno življenje. Poleg tega bi morali organizirane izlete dobro oglaševati (radio, lokalna televizija, plakati...), da bi bili ljudje seznanjeni z njimi. Z udeležbo na pohodih bi se seznanili s potjo in to bi privedlo do tega, da bi sami ljudje večkrat obiskali dane vrhove. Potrebno bi bilo privabiti čim več otrok in mladostnikov, saj bi se tako že v mladosti navadili hoditi v hribe. Planinske kočje bi morale poskrbeti za zabavno vzdušje vsaj ob vikendih, ko je

Ijudi največ. Vzdušje bi ustvarili z živo glasbo, kratkimi predavanji, igrami za otroke in starejše...

V Planinskem društvu Zagorje ob Savi imajo aktivne naslednje odseke: mladinski, vodniški, upokojenski odsek Vandrovčki in markacijski odsek, ki so organizirali ter izpeljali čistilno akcijo, dve delovni akciji ter dva tradicionalna izleta. Ob tem so organizirali tudi nekaj planinskih izletov, s katerimi bi morali že vnaprej dobro seznaniti krajanje.

V letu 2013 bodo izvedli naslednje aktivnosti:

Tabela 12.

Aktivnosti Planinskega društva Zagorje v letu 2013

MESEC \ ODSEK	MLADINSKI ODSEK	VODNIŠKI ODSEK	UPOKOJENSKI ODSEK VANDROVČKI
Januar	Planinsko orientacijski vikend Mladina in gore – državno tekmovanje	Raduha-Lanževica	Novoletni pohod na Kum Gora oljka Križem-Kražem Špiljk
Februar	Stari grad nad Kamnikom	Lanževica	Križem-Kražem Kal, Klobuk Pohod na Zasavsko goro
Marec	Pohod generala Maistra		Križem-Kražem Grmada Limbarska gora
April	Nanos Planinsko orientacijsko tekmovanje POT		Uršlja gora Križem-Kražem Rifnik
Maj	Srečanje mladih planincev SPOT Zagorje –orientacijsko tekmovanje Končni izlet Vrtec Zagorje, enota Kisovec Končni izlet Vrtec Zagorje, enota Center Končni izlet Vrtec Zagorje, enota Jurček		Slavnik Vošca
Junij	Uršlja gora	Celjska kočja-Svetina Pristovski storžič Vrh nad vodeno rupo Debela peč	Golica Planina Razor
Julij			Planina Korošica-Ojstrica Valvazorjev dom-Stol Dovška baba
Avgust	Tabor mladih planincev, Dovje	Špik Storžič Vogli, Kreda, Slatina Kraljeva špica	Prisojnik Kofce-Košutnikov turn
September		Krofička Ojstrica	Sinji vrh-Korada Rogatec-Lepenatka
Oktober	Planinska šola MO PD Zagorje	Stegovnik	Goričko Izlet v neznano
November			Martinov pohod Pohod na Čemšeniško planino
December			Kalanov hrib Miklavžev pohod Križem-Kražem

IZLETI

Vse že opisane in označene poti bi morali ponazoriti na zemljevidu ter jih vključiti v turistično ponudbo Zagorja. Zemljevide in njihove postojanke bi bilo potrebno postaviti na vidna mesta po centru Zagorja in na izhodiščih poti. Čeprav planinsko društvo skrbi za markacije poti, bi le-te morali dopolniti, saj veliko poti ni označenih. Tako bi se ljudje lažje sami odločali za pohode, saj bi imeli jasna navodila do ciljev, ki jih želijo doseči. Povezati bi se morali z lokalnimi gostišči ter tudi to vključiti v ponudbo. Na samem cilju bi bilo dobro poskrbeti za druženje ob lokalni pijači in jedači ter ob zvokih lokalnih ansamblov.

ČEMŠENIŠKA PLANINA – razgledna gora nad Trojanami (1206 m)

Čemšeniška planina je izjema med pomembnejšimi vrhovi v Posavskem hribovju, saj nanjo ni speljane javne ceste. Zasavski planinci so na njenem vršnem slemenu postavili prijetno kočico, ki jo oskrbujejo s tovorno žičnico. Najvišji vrh je skrit v gozdu in je manj zanimiv za obiskovalce. Prijeten pa je sprehod po vršnem slemenu na meji med gozdom in travnatimi južnimi pobočji, ki se strmo spuščajo proti naseljem Čemšenik in Jesenovo. Po poti ob robu strmih senožeti Čemšeniške planine se nam odpirajo lepi razgledi predvsem proti Kumu. Ob koči imajo tudi igrala za otroke (Stritar & Stritar, 1998).

Slika 26. Čemšeniška planina.

Slika 27. Čemšenik.

- **Prvine (870 m)**

Višinska razlika: 350 m

Čas hoje: 1 h

Pot pričnemo pri hotelu Utrip, od koder sledimo markacijam proti gozdu. Pot nas vodi mimo smučarske vlečnice, kjer se začne enournna strma pot do vrha. Pot je široka in urejena. Na vrhu se nam odpre pogled na Kum in celotno Zasavsko hribovje. Vrnemo se po isti poti.

- **Čemšenik (670 m)**

Višinska razlika: 534 m

Čas hoje: 1,5 h

Pot začnemo v Čemšeniku ter sledimo markacijam. Skozi gozd in kolovoz se začnemo približevati poti, ki vodi iz Kisovca. Po kolovozu sledita še dva ostra ovinka, nato pa sledi strma pešpot. Po 30 minutah se nam priključi pot iz Prvin. Od tu naprej se nam odpirajo lepi razgledi predvsem proti Kumu. Sledi še nekaj minut hoje ob robu strmine nato pa pridemo do mesta, kjer tovorna žičnica prečka planinsko pot. Nekaj metrov naprej stoji planinska kočica. Od tu nadaljujemo pot v gozd, kjer se pot začne počasi vzpenjati. Po 15 minutah hoje pridemo do vpisne skrinjice na Črnem vrhu.

- **Zagorje (224 m) – Klančiče (390 m)**

Višinska razlika: 850 m (450 m)

Čas hoje: 4 h (1 h 15 min)

Pot se začne v Evroparku Zagorje, od koder se povzpne na Ruardi. Nadaljujemo po asfaltni cesti proti Vinam, kjer pri kapelici zavijemo desno na utrjeno gozdno pot. Sledi 15-minutno vzpenjanje proti križu, ki nas čaka na vrhu. Od tu pot nadaljujemo mimo vasi Zavine, kjer pridemo na asfaltirano cesto, ki vodi proti Klančičam. Od Lovskega doma Klančiče nadaljujemo mimo gradu Gamberg, nato pa pri smerokazu v Razboru zavijemo desno na markirano pot, ki nas vodi proti Čemšeniški planini. Priključimo se kolovozu, ki se po dveh ostrih ovinkih na manjši jasi spremeni v precej strmo pešpot. Sledi polurni vzpon do poti, ki vodi iz Prvin. Nadaljujemo ob gozdnem robu nad strmim pobočjem do planinske kočice.

ZASAVSKA SVETA GORA (852m)

Slikovito vzpetino s cerkvijo so pred drugo svetovno vojno imenovali Sveta gora, nato je bila 40 let Zasavska gora, danes pa pogosto uporabljajo kar obe imeni: torej tudi Zasavska Sveta gora. Na vrhu te vzpetine so med Savo in Medijsko dolino našli ostanke prazgodovinskih gradišč, iz srede tega tisočletja pa izvira cerkev z močnim obzidjem. V njem so se domačini skrivali pred Turki. V obzidju je hranjena posebnost, kakršne drugje v Sloveniji menda ni. To je obokana veža s petimi lopicami. Nekateri viri trdijo, da so vanjo zapirali hudodelce ljudem na vpogled in zasramovanje. Tu blizu vrha gore, je bilo nekoč središče življenja sosednjih vasi. Pod sosednjim Roviškovcem, ki je celo 80 m višji, je stala osnovna šola, ki pa je med drugo svetovno vojno pogorela. Pogorela je tudi predvojna Tomazinova kočica, nekdanji ponos Slovenskega planinskega društva. Danes pripeljeta na Sveto goro cesti iz medijske in savske doline (Stritar & Stritar, 1998). Od tu je lep razgled na Posavsko hribovje, ob lepem vremenu pa razgled seže vse do Snežnika, prek Julijskih Alp do bližnjih Kamniško-Savinjskih Alp.

Slika 28. Zasavska Sveta gora.

Slika 29. Koča na Zasavski Sveti gori.

Pot:

- **Mlinše (388 m)**

Višinska razlika: 464 m

Čas hoje: 1 h 30 min

Iz Mlinš se začne pot po asfaltni cesti v smeri Zasavske Svete gore. Prečkamo vas Zabava, kjer se na koncu pot spremeni v kolovoz, ki nas vodi skozi razgledne ravnike do vasi Breznik. Tu prečkamo cesto do slabše uhojene stezice, ki se začne vzpenjati. Steza se nekoliko višje spremeni v kolovoz, ki nas pripelje do vasi Ravne pri Mlinšah. Pot nadaljujemo do markirane steze, ki vodi iz Izlak, do smernih tabel. Od tu naprej je pot markirana v smeri Zasavske Svete gore.

KUM (1220 m)

Kum bi bil s svojimi dobrimi 1200 metri v bližini Julijskih Alp prav pohlevna vzpetina, na Dolenjskem pa je nedvomni prvak razgibanega zasavskega pogorja. Na vrhu stojijo visok RTV-oddajnik, cerkev sv. Neže in planinski dom. Ponuja se nam obširen razgled čez celotno Dolenjsko, po sosednjih vzpetinah na zahodu in severu, tja do Julijskih Alp in Grintovcev na severozahodu (Golob & Novak, 2012).

Do vrha je speljana makadamska cesta, nanj pa vodi tudi cela vrsta označenih planinskih poti. Največ obiskovalcev se ga loti s severne strani, iz doline Save. Iz vasi Mali Kum pa se v celoti izognemo cesti, ki pelje na vrh.

Slika 30. Kum.

Mali Kum (811 m)

Višinska razlika: 400 m

Čas hoje: 1 h 20 min

Markirana pot nas iz Malega Kuma popelje precej strmo v gozd. Utrjena ozka pot se dviga po južnih pobočjih, od koder sledimo markacijam in pridemo do vrha.

- **Podkum (737 m)**

Višinska razlika: 483 m

Čas hoje: 2 h 20 min

Iz Podkuma vodi pot po ozki lokalni cesti mimo vasi Borovak (710 m) do vasice Mali Kum (820 m). Iz središča vasi vodi precej strma pot po južnem gozdnatem pobočju Kuma. Po 45 minutah se pridružimo poti iz Radeč. Še naprej se vzpenjamo strmo navzgor do cerkve in doma (Podkum - Planinski dom na Kumu, 2012).

JAVOR (1134 m)

Javor je 1132 m visok vrh, ki se nahaja med Kisovcem in Sveto planino. Vrh je porasel z gozdom, zato tam ni razgleda. Z zgornje postaje nekdanje vlečnice, ki se nahaja le kakih 100 m severno do vrha, pa se nam odpre lep razgled (Planinski dom Vrhe - Javor, 2012).

- Planinski dom Vrhe (887 m)

Višinska razlika: 245 m

Čas hoje: 35 min

Od planinskega doma gremo do bližnje cerkve sv. Lenarta in še nekoliko naprej do križišča ob spomeniku NOB. Pot nadaljujemo po desni cesti v smeri Svete planine (Partizanskega vrha), kjer opazimo nemarkiran kolovoz, ki se najprej vzpenja vzporedno s cesto. Nekoliko višje pridemo do drugega kolovoza, ki se nadaljuje v gozd do območja, kjer je bila včasih smučarska proga. Od tu se vzpenjamo naprej na vrh stare vlečnice, od koder se nam odpre še zadnji razgled, pot pa nato preide v gozd, skozi katerega se po strmi stezici vzpnemo do vrha .

SVETA PLANINA (1011 m)

Sveta planina se nahaja med Čemšeniško planino in Mrzlico. Z vrha, na katerem stoji manjša klop, se nam odpre lep razgled na bližnji Javor, Mrzlico, Kum ter zahodni del Posavskega hribovja. Ob lepem vremenu pa razgled seže vse do Julijskih Alp. Nekaj metrov pod vrhom pa se nahajata tudi cerkev svete Marije in gostinski lokal, ki je odprt vsak dan, razen četrta. Ob gostinskem lokalu se nahaja tudi vpisna skrinjica s knjigo in žigom (Stritar & Stritar, 1998).

Slika 31. Sveta planina.

- Potoška vas (550 m)

Višinska razlika: 461 m

Čas hoje: 1 h 30 min

Pri Evroparku v Zagorju začnemo pot, ki se nadaljuje mimo starega igrišča in zavije v gozd. Markacije nas popeljejo do bližnje kmetije, od koder nadaljujemo po makadamski cesti do gozdne poti. Napis »Planina« na drevesu ob poti se markacije zaključijo. Sledimo uhojeni gozdni poti navzgor, kjer se po 20 minutah ponovno pričnejo markacije iz smeri Trbovelj. Kmalu za tem pred seboj zagledamo cerkev svete Marije in za njo gostilno Planina. Od tu nas do vrha Svete planine loči le kratek vzpon.

PLEŠE (866 m)

Pleše so vrh, ki se nahaja med smučiščem Marela in Zasavsko Sveto goro. Z vrha, na katerem je spomenik NOB, se nam odpre lep razgled na Posavsko hribovje, ob lepem vremenu pa razgled seže vse do Kamniških in Savinjskih Alp.

- Mlinše (388 m)

Višinska razlika: 478 m

Čas hoje: 2 h 30 min

Iz Mlinš pot začnemo po asfaltni cesti v smeri Zasavske Svete gore. Prečimo vas Zabava, kjer se na koncu pot spremeni v kolovoz, ki nas vodi skozi razgledne ravnike do vasi Breznik. Tu prečimo cesto do slabše uhojene stezice, ki se začne vzpenjati. Steza se nekoliko višje spremeni v kolovoz, ki nas pripelje do vasi Ravne pri Mlinšah. Pot nadaljujemo do markirane steze, ki vodi iz Izlak, do smernih tabel. Pot nadaljujemo po markiranem kolovozu, ki se razcepi na dva dela. Sledimo levemu odcepu, kjer kmalu preidemo na asfaltno cesto, od tu pa pridemo do planinskega doma na Zasavski Sveti gori. Pot nadaljujemo po cesti do križišča v smeri Vidrga ter Roviškega vrha. Pri odcepu za Roviškovec nadaljujemo pot po cesti, ki se rahlo spušča ter prispemo do križišča. V križišču nadaljujemo desno navzgor proti Plešam. Asfaltna cesta nas vodi do oznak za Zagorje, ki nas usmerijo na kolovoz. Kmalu zagledamo oznake za Pleše, ki jim sledimo do vrha. Tu se sprehodimo na drugo stran hriba, nato pa, preden se markirana pot proti Mareli prične spuščati, nadaljujemo levo po kolovozu. Kratek čas nadaljujemo po kolovozu, nato pa na levi strani zagledamo kovinski drog (drog, namenjen izobešanju zastave) ter pod njim spomenik NOB. Od spomenika lahko nadaljujemo še nekoliko bolj proti severu, sprva rahlo navzdol ter nato še navzgor do severnega dela vrha Pleše (Mlinše - Pleše, 2013).

11.2.8. KOLESARJENJE PO ZAGORJU IN OKOLICI

Kolesarjenje je šport enakosti, ki je primeren za moške, ženske in otroke. Poleg tega ni nujno drag in če zagotovimo športno svetovanje in zdravniški nadzor, ni potrebno, da so izvzeti starejši, invalidi in šibkejši. Kolo je tudi učinkovito prevozno sredstvo, s katerim združimo prijetno s koristnim. Kolesarjenje je prijeten način izboljšanja telesne vzdržljivosti in zdravja brez tveganja poškodb, povezanih z dejavnostmi, pri katerih obremenitev zagotovi lastna teža (Smith, 2010).

Poznamo več vrst kolesarjenja. Pri nas sta najbolj razširjeni vrsti kolesarjenja cestno in gorsko kolesarjenje.

Cestno kolesarjenje je lahko rekreativno ali tekmovalno. Kolesarjenje po cestah ali kolesarskih stezah je najbolj priljubljena oblika kolesarjenja. Z ustrezno vzdržljivostjo lahko kolesar začetnik hitro obvladuje rekreativne vožnje, dolge od 30 – 50 km. Včasih problem predstavlja promet, ki ga je čedalje več. Hitrost, ki jo lahko dosežemo na asfaltnih cestah, je navdušujoča in po žilah požene veliko adrenalina.

Gorsko kolesarjenje je doprineslo k izvrstnemu načinu za izboljševanje telesne vzdržljivosti, poleg tega pa še izzive na področju spretnosti obvladovanja kolesa, ki

jih potrebujemo na grobem terenu. Kljub imenu gorsko kolo ni namenjeno samo za vzpenjanje na gore, saj lahko z njim vozimo zunaj utrjenih cest, na posebnih rekreacijskih območjih... Mnogi se z gorskim kolesom vozijo po cesti, saj je primerno za večino rekreativnega kolesarjenja po brezpotjih in cestah, kar pa ne velja za cestna kolesa, ki so primerna le za vožnjo po cestah (Smith, 2010).

Velik problem, predvsem v cestnem kolesarstvu, je nestrpnost voznikov v prometu. Potrebno se je zavedati, da na cesti nismo sami, zato moramo biti previdni in upoštevati kolesarska pravila. Tudi v naravi nismo sami. V gozdovih največkrat srečujemo pohodnike, živali, kmete in gozdarje, s katerimi si moramo naravo deliti in jo spoštovati.

V Zagorju bi bilo potrebno urediti kolesarsko pot, ki bi potekala od centra Zagorja do Izlak, ter tako spodbuditi kolesarjenje družin in starejših, ki jim vožnja po cesti ni prijetna. Potrebna bi bila izgradnja kolesarske steze iz centra mesta do Evroparka, kamor zahaja veliko ljudi vseh generacij.

Kolesarske poti, ki potekajo skozi Zagorje:

- ZAGORSKA TRASA 1
Dolžina poti: 31 km
Podlaga: asfalt, makadam

Start je pri žagi "Urbanovec", kjer je odcep za vas Kotredež. Pot nadaljujemo mimo vasi Kotredež, Rove in Jesenovega. Od tu sledi 4 km strmega klanca do vasi Zaloke. Pot se še vedno vzpenja proti Čemšeniku in še višje do Prvin, kjer se začne makadamska cesta. Sledi malo zahtevnejši vzpon proti Čemšeniški planini. Vračamo se lahko po isti poti, lahko pa v naselju Zaloke zavijemo desno proti odcepu za grad Gamberk, kjer se mimo Klančič spuščamo proti Zagorju (Zagorska kolesarska trasa 1, 2012).

- ZAGORSKA TRASA 2
Dolžina poti: 11,5 km
Podlaga: asfalt, makadam

Izhodišče poti je na Izlakah, od koder pot nadaljujemo po glavni cesti, ki vodi proti Trojanam. Kmalu za Podlipovico zavijemo desno proti Kolovratu, nato pa skozi Briše nazaj proti Izlakam (Zagorska kolesarska trasa 2, 2013).

- ZAGORSKA TRASA 4
Dolžina poti: 8 km
Podlaga: asfalt, makadam

Izhodišče poti je ob ribniku in Ribiškem domu v Zagorju. Sledi 3 kilometre dolg strm klanec proti Ravenski vasi. Tu se pot začne spuščati proti Trbovljam mimo zaselka

Leskovec. Makadamska cesta nas vodi v naselje Korito, kjer se prične asfalt. Sledi strm spust do izhodišča v Zagorju (Zagorska kolesarska trasa 4, 2012).

- ZAGORSKA TRASA 8
Dolžina poti: 26 km
Podlaga: asfalt

Izhodišče poti je na železniški postaji v Zagorju. Zapeljemo čez savski most in zavijemo levo proti Trbovljam. Po enem kilometru zavijemo desno proti Podkumu. Sledi 7-kilometrski vzpon proti vasi Podkum. Nadaljujemo do gostilne Čop, kjer se nahaja kontrolna točka. Vrnemo se po isti poti nazaj v Zagorje (Zagorska kolesarska trasa 8, 2012).

- ZAGORSKA KOLESARSKA TRASA 9
Dolžina poti: 18 km
Podlaga: asfalt

Izhodišče poti je pri piceriji Čebelica na Izlakah. Od tu nadaljujemo vožnjo v smeri Kandrš oziroma Moravč, kjer na križišču zavijemo desno proti Brišam. Sledi 1 kilometer dolg vzpon do Briš, kjer se nato spustimo po cesti navzdol, za tem pa še en dolg vzpon do naselja Kolovrat. Vrnemo se skozi Orehovico, mimo Medijskih toplic. Pot končamo na Izlakah (Zagorska kolesarska trasa 9, 2012).

- VZPON NA ZASAVSKO SVETO GORO
Dolžina poti: 13 km
Podlaga: asfalt

Pot se prične pri piceriji Ašič v Zagorju in vodi mimo trgovskega centra Spar, kjer zavijemo levo proti Čolniščam, nadaljujemo proti Kalu, Šentlambertu, Brezovici in končamo pri koči na Zasavski gori. Kolesarski klub Zagorska dolina v sklopu prireditev v počastitev občinskega praznika mesta Zagorje v začetku avgusta organizira ta vzpon.

- ZAGORJE – IZLAKE – RAZBOR – ZAGORJE
Dolžina poti: 20 km
Podlaga: asfalt

Pot začnemo v Zagorju in jo nadaljujemo mimo trgovine Spar, Kisovca do Izlak. Pri glavnem križišču zavijemo desno, kjer pot nadaljujemo po ožji cesti, ki se počasi začne dvigati. Na vrhu v križišču zavijemo desno proti Razboru, kjer nas pot vodi samo še navzdol mimo Jesenovega, Kotredeža do Zagorja.

- ZAGORJE – TROJANE – ČEMŠENIK – ZAGORJE
Dolžina poti: 39 km
Podlaga: asfalt

Pot nas iz Zagorja popelje proti Izlakam mimo Orehovice, kjer se začne 5-kilometrski vzpon proti Trojanam. Na vrhu trojanskega klanca zavijemo desno proti Šentgotardu

oziroma Čemšeniku. V Čemšeniku se začne pot spuščati navzdol, zato sledi dolg spust do Zagorja.

- VELIKA ZASAVSKA TURA
Dolžina poti: 72 km
Podlaga: asfalt, makadam

Pot začnemo v Litiji v smeri Zagorja. V krožnem križišču zavijemo desno v klanec proti Bregu pri Litiji. Nadaljujemo preko Tenetiš navzgor po Jablaniški dolini in Veliki Preski, kjer sledi prvi vzpon. Preko vasi Čeplje se spustimo v dolino Bistrice proti Dolam pri Litiji, kjer kmalu sledi makadamska cesta v smeri toka reke. Pri zaselku Medvešek zavijemo desno v vzpon do vasi Podkum. Od tu naprej sledimo oznakam za Zagorje, ki nas po daljšem spustu pripeljejo v dolino reke Save. Na križišču zavijemo levo proti Zagorju in prečkamo savski most. Na koncu mesta pri Sparu zavijemo levo v hrib in se držimo smerokazov za Čolnišče. Sledi 4 km dolg vzpon do vasi Kal, nato pa spust do Brezovice. Preko vasi Rovišče se začne zadnji vzpon na najvišjo točko, ki je Zasavska Sveta gora. Z vrha se lahko spustimo proti Litiji ali proti Zagorju (Steklačič, Bokal, Gorenc, & Kleč, 2012).

- ZAGORJE – SAVA – LITIJA – ZAGORJE
Dolžina poti: 40 km
Podlaga: asfalt

Iz Zagorja peljemo proti železniški postaji, kjer na glavnem križišču zavijemo desno proti Litiji. Pot nas vodi po ozki soteski reke Savi mimo Konjšice. Po 13 kilometrih zapustimo glavno cesto v smeri vasi Sava. Po lesenem mostu prečimo reko Savo in nadaljujemo po stranski cesti do mesta Litija. V mestu se priključimo glavni cesti proti Zagorju ter se po njej vrnemo.

- ZAGORJE – MLINŠE – VAČE – LITIJA – ZAGORJE
Dolžina poti: 45 km
Podlaga: asfalt

Pot nas vodi iz Zagorje mimo Kisovca do Izlak, kjer pri podjetju Eti zavijemo levo proti Mlinšam. Po glavni cesti nadaljujemo mimo Vidrge vse do Kandrš, kjer zavijemo levo v hrib proti vrhu Geoss. Sledi tri kilometre dolg vzpon do vasi Vače, kjer se ovinkasta pot začne spuščati proti Spodnjemu Hotiču, kjer zopet zavijemo na glavno cesto. Od tu je 4 kilometre do mesta Litija in 20 kilometrov do Zagorja.

- ZAGORJE – HRASNİK – PODMEJA – TRBOVLJE – ZAGORJE
Dolžina poti: 30 km
Podlaga: asfalt

S kolesom se iz Zagorja odpeljemo proti železniški postaji Zagorje, kjer na glavnem križišču zavijemo levo v smeri Trbovelj in Hrastnika. Vozimo se po glavni cesti, ki je vzporedna z reko Savo. Po 7,5 kilometrih prispemo v mesto Hrastnik, kjer se cesta začne vzpenjati proti vasi Boben in naprej do vasi Čeče. Od tu sledi strm spust do mesta Trbovlje, do Zagorja pa je še 10 kilometrov.

11.2.9. GORSKO KOLESARSTVO

Čedalje več mladih in starejših se želi preizkusiti v tem adrenalinskem športu. V občini bi bilo potrebno narediti progo za gorsko kolesarjenje, ki je oddaljena od prometnih cest, z različnimi vzponi in spusti. Tako bi zagotovili varnejše vožnje s kolesom, saj bi le-te potekale po urejenih progah. Možnosti za ureditev stez je veliko, saj Zagorje obdajajo hribi. Problem nastane pri lastnikih gozdov in travnikov, saj jih potrebujejo za druge namene.

- ZAGORJE – ČEMŠENIŠKA PLANINA – IZLAKE - ZAGORJE
Dolžina poti: 33 km
Podlaga: asfalt, makadam

Iz Zagorja nas pot vodi navzgor mimo Jesenovega proti Čemšeniku. Od tu naprej sledimo markacijam, ki nas vodijo najprej do Prvin in nato do Čemšeniške planine. Z vrha se spustimo nazaj proti Prvinam in pot nadaljujemo proti Dobrljevemu ter naprej proti Šentgotardu proti Trojanam. Na križišču zavijemo levo v smeri Izlak ter pot nadaljujemo do Zagorja.

11.2.10. POLETI Z AVIONOM

Aeroklub Zagorje ima 450 metrov dolgo in 20 metrov široko travnato vzletno-pristajalno stezo. Površina steze je ravna in utrjena, razen ob padavinah, ko se zmehča ter se na pragu 04 pojavijo luže. Zato se steza ob deževju ne uporablja. Vzletišče je eno najbolj zahtevnih za letenje v Sloveniji. Zahteva dosledno »short-field« in »obstructed-approach« tehniko pilotiranja.

Slika 32. Vzletno-pristajalna steza v Zagorju.

Trenutno so v klubu štiri letala. Tri letala so v privatni lasti. To so Piper 28 – 181 Archer II, Piper Super Cub PA-18-90 (samogradnja) in helikopter Robinson 44. V lasti kluba je letalo Piper Super Cub PA-18-90.

Letalo Piper Archer je opremljeno z rezervoarji za gorivo za dolg doseg, kar mu omogoča ostajanje v zraku do sedem ur (1000 km). V kabini so štirje sedeži, dva za

potnike. Sprednja dva sedeža lahko zasedata učitelj in učenec oziroma pilot in en potnik. Z njim se je peljalo že veliko ljudi.

Piper Super Cub PA-18 je klubsko letalo, staro več kot 50 let in s tem drugo najstarejše leteče letalo v Sloveniji. Kapaciteta tanka je 136 litrov (18l/uro), kar pomeni, da je lahko v zraku 7 ur ter preleti 700 km. Letalo je dvosedežno. To letalo je uporabno predvsem za vlečenje jadralnih letal, čolnov in smučarjev na vodi. V klubu je še eno enako zasebno letalo, ki pa je narejeno doma.

Slika 32. Letalo Piper Super Cub PA-18.

Helikopter Robinson 44 je edini, ki ga v klubu uporabljajo za komercialne namene. Ima 4 sedeže (pilot + trije potniki). Kapaciteta tanka omogoča ostajanje v zraku do 4 ure. Helikopter koristijo tudi komercialne televizije za različna snemanja. Cena vožnje je 9 evrov na minuto za tri osebe.

O klubu sem se pogovarjala z upravnikom kluba Alojzom Završnikom. Pred 10 leti so bili letalski mitingi v Zagorju stalnica. Privabili so veliko ljudi, ki so uživali ob akrobacijah letal v zraku. Zaradi pomanjkanja denarja sedaj mitingov že nekaj let ni. V letošnjem letu pa ga ponovno načrtujejo. Če bodo zbrali dovolj denarja, bo miting zagotovo izveden. Gospod Završnik mi je povedal, da je helikopter, ki je namenjen komercialnim prevozom, večino časa zaseden. V maju poteka na letališču državna regijska vaja civilne zaščite, kjer preizkusijo policijska, vojaška in bolniška letala.

11.2.11. JADRALNO PADALSTVO

Klub jadralnih padalcev Kavka je uspešen prireditelj različnih tekem, po predhodnem dogovoru pa so možni tudi poleti v tandemu. Običajno vzletajo z Marele pod Jablaniškim vrhom ali pa s Čemšeniške planine... (Rozina, 2009). V Zasavju pa so še druga vzletišča na Sveti planini, kjer je cilj rekreacijski park Ruardi v Zagorju ali pa severni rov mesta Trbovlje. Vzletišče je tudi na Mrzlici, od koder lahko pristanemo v Čečah ali v Trbovljah, in pa na smučišču Rajska dolina pod Kalom, kjer pristanemo v Hrastniku. Poleti so v tandemu primerni za vse starostne skupine, le mlajši od 18 let morajo imeti za polet privolitev staršev. Ob dobrem vremenu in primernih vetrovih se lahko jadra vse leto. Cena leta je 72 evrov.

11.2.12. JAHANJE

V Kisovcu so člani Konjeniškega kluba Vajkard Valvasor Zagorska dolina uredili klubske prostore in vadišče, kjer se odvijajo nekatere aktivnosti s konji. Izvajajo šolo angleškega jahanja, šolo western jahanja, terensko jahanje in hipoterapijo. Klub organizira različne delavnice in izobraževanja, ki jim je skupno učenje o konjih, njihovih potrebah in navadah.

Z dobro organizacijo in povezovalnim delom jahalnega kluba bi lahko ponudbo popestrili.

- Pri terenskem jahanju bi se morali povezati z okoliškimi gostišči (Klančiče, Sveta gora...), kjer bi imeli organiziran postanek za kosilo oziroma malico. S tem bi pripomogli tudi k razvoju gostinstva.
- V Zagorju imamo Varstveno delovni center (VDC), kamor prihajajo ljudje z duševnimi in telesnimi motnjami. VDC nudi vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji in institucionalno varstvo za uporabnike iz občin Hrastnik, Trbovlje, Zagorje in Litija. Vseh ljudi skupaj je 114, v bivalni enoti pa jih je še 15. Za mlajše otroke je tu osnovna šola dr. Slavka Gruma, ki izvaja program OŠ z nižjim izobrazbenim standardom ter posebni program vzgoje in izobraževanja. V njihov program bi lahko redno uvrščali hipoterapijo in jim na drugačen način poskusili pomagati.
- Poletni tabori za otroke, kjer bi mladim približali delo in ravnanje s konji. Primerne bi bile skupine po 10 otrok, ki bi se vsakodnevno srečevali s konji, jih česali, čistili hleve, jahali... ter bili z njimi od jutra do večera.
- Vožnja s kočijo bi bila mamljiva ponudba tako za občane kot tudi za turiste. S konji bi jih popeljali na obhod skozi znamenitosti mesta.
- Terapije s pomočjo konjev in dejavnosti s konji bi lahko izvajali v povezavah s šolami. Otrokom bi predstavili osnovne stvari o konjih, njihovem življenju, ogledali bi si hleve in delo v njih. Konje bi kasneje lahko vodili in jih jahali ter ob njih izvajali različne igre, kot so metanje žogic v obroče in v koš...

Možnosti za razvoj konjeništvaja je veliko, potrebna bi bila samo dobra organizacija in nekaj akterjev, ki bi aktivnosti začeli izvajati.

11.2.13. RIBOLOV

Ribnik v Zagorju je bil umetno zgrajen na vznožju griča s starim vaškim jedrom, ob cesti, ki povezuje Zagorje in Trbovlje čez Ravensko vas. V neposredni bližini ima svoje prostore Ribiška družina Zagorje ob Savi (Ribolov, 2012). V ribniku gojijo linje, rdečeoke, rdečerepke, krape in še nekatere jezerske vrste rib. Ribiška družina, poleg dovolilnic za ribolov v bližnjem ribniku, izdaja tudi ribolovne dovolilnice za potočne postrvi v Mediji, Kotredeščici in Šklendrovcu ter za kakšnih dvajset vrst rib, na čelu s sulcem, ki živijo v Savi. Dovoljeni so muharjenje, ribolov z uporabo plovca in talni ribolov. Prirejajo tudi tekmovanja v ribolovu (Rozina, 2009).

11.2.14. TABORNIŠTVO, SKAVTIZEM, ORIENTACIJA

V Zagorju deluje taborniški rod Polde Eberl – Jamski. Izvajajo različne aktivnosti, preživetje v naravi ter druženja. Vsako poletje organizirajo tabor, pozimi med počitnicami pa zimovanje. Taborov se lahko udeležijo vsi ljudje. Letošnje leto so zimovali na Vrheh. Srečujejo se v manjših skupinah enkrat na teden.

Poleg tabornikov delujejo tudi skavti, ki se srečujejo tedensko. Njihovo nenapisano pravilo je, da se 80% njihovih aktivnosti izvaja zunaj, kljub temu da je njihov odstotek skoraj 100%. Veliko časa namenijo gibalnim družabnim igram (lovljenje, skrivanje...). V času božiča organizirajo pohod z baklami na Čemšeniško planino, čez leto pa orientacijske pohode za člane, družine in ostale. Starejši skavti izvajajo potovalne tabore, kar pomeni, da z nahrbtnikom na rami potujejo iz kraja v kraj in tako vsak dan prenočijo drugje.

Orientacija je zelo zanimiva oblika športa, ki zahteva poleg gibalnih spretnosti tudi sposobnosti orientiranja v prostoru, branja kart... Obstajajo orientacijski teki ter orientacija z gorskimi kolesi, smučmi ter precizna orientacija. Ta panoga je zelo zanimiva, saj združuje tekmovalnost, gibanje in zabavo. Ker ima Zagorje veliko gozdov in hribov, so ti kraji zelo primerni za izvajanje tovrstnih aktivnosti. Z organizacijo orientacijskega tekmovanja bi popestrili športno dogajanje ter seznanili tudi starejše s to zanimivo obliko športne rekreacije.

Orientacija z gorskimi kolesi

- **Zagorje – Kisovec – Klančiče – Kotredež – Zagorje**

IZHODIŠČE – Evropark Zagorje

OPIS POTI – Krožna pot. Iz Evroparka proti letališču Ruardi, kjer se spustimo navzdol proti centru mesta Zagorje. Pri »Vašhavi« nadaljujemo pot naravnost proti Čolniščam, kjer po 1,5 km zavijemo desno na makadamsko cesto. Od tu nadaljujemo pot proti Kisovcu in naprej proti Lokam. Mimo studenca nadaljujemo pot v hrib proti Zavinam. Od tu nadaljujemo po hribu navzdol v gozd, kjer pridemo do glavne ceste v Kotredežu, ki vodi v Zagorje. Po treh kilometrih prispemo v Evropark.

DOLŽINA POTI – 11 km

ZANIMIVOSTI OB POTI – Center mesta z občino, rudarska kopalnica, studenec, pogled na Čemšeniško planino in Kum, Evropark.

Orientacijski tek

- **Center Zagorje – VDC Zagorje – Selo – Hrastelova skala – ribnik Zagorje – tržnica Zagorje**

IZHODIŠČE – Center Zagorje

OPIS POTI – Začetek poti je v pri delavskem domu Zagorje, od koder nadaljujemo po cesti mimo cerkve proti VDC Zagorje. Tu nas pot popelje mimo bivšega bazena Selo, ob potoku Kotredeščica navzgor proti naselju Selo. Od tu je razgled na celotni vzhodni del mesta in cerkev. Pri zadnji kmetiji cesta preide v kolovoz skozi travnik naprej do gozda. Tu se vije 3 km dolga strma pot po gozdu, dokler ne pridemo do Hrastelove skale z velikim lesenim križem. Tu se pot začne spuščati v dolžini enega

kilometra ter se kmalu priključi cesti ob ribniku Zagorje. Nadaljujemo mimo novega naselja na Kosovelovem ter končamo pri tržnici Zagorje.

DOLŽINA POTI – 10 km

ZANIMIVOSTI OB POTI – VDC Zagorje, ostanki bazena Selo, Hrastelova skala, Ribnik Zagorje, tržnica.

Slika 33. Kapelica na vrhu Hrastelove skale z razgledom na Zagorje.

11.2.15. VESLANJE S KAJAKI IN KANUJI

V Zagorju deluje društvo Savski gusarji, ki si prizadeva vključiti v adrenalinsko - rekreativni šport čim več krajanov občine Zagorje in ostalih krajev po Zasavju. Organizirajo spuste z raftom po Savi za skupine od 3 do 18 oseb (v dveh čolnih). Najprimernejši čas je v toplih dneh od pomladi do jeseni, možni pa so spusti tudi v drugih obdobjih, saj so na voljo neoprenska oblačila. Poskrbijo za varnostno opremo (rešilni jopiči, čelade).

- **Renke – Zagorje – Prusnik – Dimnik – Beli slap – Hrastnik**

IZHODIŠČE – Začetek je na kopnem ob železniški postaji v Zagorju, od koder se skupaj odpravimo po cesti do Renk. Tu se vkrcamo na rafte in avantura se prične.

OPIS POTI – Pot se začne v Renkah, od tu pa nadaljujemo proti železniški postaji Zagorje. Na tej poti so privlačna mesta za skakanje in kopanje. Pod Savskim mostom se ustavimo na malici. Po malici sledi spust po prusniških brzicah, mimo elektrarne Trbovlje, kjer znova sledi divji spust po brzicah. Prav tako nas pred Hrastnikom čaka nevarna ožina, ki je še zadnja adrenalinska točka v triurni vožnji.

ZANIMIVOSTI OB POTI:

- Prusnik je najbolj nevarna brzica v tem delu. Včasih je bila tu najvažnejša brodarska postaja, nad katero je bil grad Potiorek, ki ne stoji več.
- Eden najvišjih dimnikov na svetu s 360 metri višine je trboveljski elektrarniški dimnik.
- Romantični Beli slap je nekdanja ožina, ki so jo premostili s še vidnim posebnim kanalom. Malo naprej pa so restavrirani temelji rimskega svetišča.

11.2.16. NORDIJSKA HOJA

»INWA nordijska hoja« je najboljša in najcenejša vrsta rekreacije, ki omogoča razgibanje celega telesa z vsaj polurno hojo. Učenje poteka po metodi »10 korakov« in je nadgradnja običajne hoje. Tako ohranja vse značilnosti običajne hoje, le da z uporabo palic tako povečamo učinke, da so primerljivi s tekom (J. Lipec, osebna komunikacija, november 2012).

V Zagorju opažamo čedalje več ljudi, ki se aktivno ukvarjajo z nordijsko hojo. Za to je glavni krivec gospod Janez Lipec, predsednik Zveze za nordijsko hojo Slovenije (ZNHS) ter podpredsednik turističnega društva Ruardi Zagorje. V pogovoru mi je predstavil glavne značilnosti te vrste rekreacije, njen namen ter nekatere aktivnosti, ki jih izvajajo.

Turistično društvo Ruardi ima vodnike, ki so člani slovenskega in mednarodnega združenja INWA (International Nordic Walking Association) z opravljenim mednarodno priznanim tečajem za vodnike. Društvo organizira začetne in nadaljevalne tečaje nordijske hoje za skupine in posameznike ter na različne načine predstavlja nordijsko hojo in njene pozitivne učinke na telo. Vadba poteka v naravi, na ravnih in vzpenjajočih se poteh Evroparka. Udeležencem je med izvajanjem tečaja na voljo brezplačna izposoja palic Exel.

Poti za nordijsko hojo je zelo veliko. S palicami lahko hodimo praktično povsod. Pričnemo takoj, ko stopimo skozi vrata svojega doma, ali pa se odpeljemo na kakšen bolj oddaljen kraj. Hodimo lahko po pločniku do prijateljev oziroma se odločimo za kakšnega izmed prej omenjenih izletov. Tudi Evropark je ena izmed priljubljenih rekreacijskih točk v Zagorju.

Možne poti za nordijsko hojo so vse zgoraj naštetote poti, saj je merilo, da lahko hodiš »po nordijsko« vse do visokogorja, kjer prevladujejo skale in so poti skalnate.

12. TRADICIONALNE ŠPORTNOTURISTIČNE PRIREDITVE

12.1. TRADICIONALNI PLANINSKI POHODI:

Nikóla Guid v svoji knjigi Planinske obhodnice in pohodi opisuje:

- Novoletni pohod na Kum

Poteka v januarju že od leta 1983. Pohod organizira PD Kum. Začetek pohoda je poljuben, cilj pa je v planinskem domu na Kumu. Iz Zagorja skozi Čebulovo dolino je 3 h in 30 min hoda. Udeležencev je od 700 do 2000.

- Pohod na Čemšeniško planino

Organizira ga PD Zagorje ob Savi v novembru. Pohod se začne v Zagorju, Kisovcu, Izlakah ali na Trojanah in traja 2 h 30 min. Cilj je koča na Čemšeniški planini. Udeležencev je 150.

- Čemšeniški pohod

Od leta 2004 ga organizira TD Čemšenik in poteka zadnjo soboto v avgustu. Start je iz Evroparka v Zagorju. Pot vodi skozi Klančiče, Zaloče, Razbor in direktno na Jesenovo ali pa po daljši poti iz Razborja do Čemšenika in sv. Primoža v Jesenovo. Pohod se konča na kmečkem turizmu Trojka z veselico. Po krajši poti se hodi 2 h 30 min, po daljši pa 3 h 30 min. Udeležencev je 60 – 100.

- Decembrski pohod na Kal'nčk (Izlake)

Pohod in hkrati tek organizira od leta 2000 ŠD Izlake vsako prvo nedeljo v decembru. Start je na parkirišču pred Medijskimi toplicami. Pot vodi skozi naselje Gladež in mimo kmetije Anžlovar do Kalanovega hriba nad Izlakami. Hoje je za 1 h in 15 min. Pot je krajša za 15 min, če gremo iz Medijskega gradu direktno na Kalanov hrib. Število udeležencev je 100 - 200.

- Tradicionalni nočni pohod na Kum

Od leta 2005 ga organizira KD Podkum. Pohod poteka v decembru in je voden od Podkuma do Kuma, nazaj pa grede obiskovalci sami (Guid, 2008).

- Pohod na Zasavsko Sveto goro

Planinsko društvo Zagorje že desetletja organizira zimski pohod na Zasavsko Sveto goro. Pohod poteka drugo nedeljo v februarju, v spomin pohoda 1. štajerskega bataljona iz Zagorja na Zasavsko Sveto goro (Pohod na Zasavsko Sveto goro, 2013).

- Prvomajski pohod na Pleše

Prvomajsko jutro v vseh mestih pozdravijo godbe na pihala in motoristi. Sledi družabno srečanje, ki privabi nekaj tisoč ljudi in je največje med vsemi zasavskimi srečanji. To je tradicionalno zborovanje ob prazniku dela na Plešah (866 m) v bližini Zasavske Svete gore. Celodnevno druženje organizira Turistično društvo Golče, ki poskrbi tudi za hrano, pijačo in zabavo (Prvomajska srečanja, 2012).

12.2. DRUGE TRADICIONALNE PRIREDITVE:

- Borilni turnir

Že tri desetletja se v Zagorski športni dvorani odvija eden največjih turnirjev v kickboks v Evropi. Organizira ga klub borilnih veščin Pon Do Kwan Zagorje.

- Vzpon na Zasavsko Sveto goro

Kolesarski vzpon na Zasavsko Sveto goro je ena najbolj množičnih prireditev ob občinskem prazniku Zagorja. Proga je dolga 13 kilometrov in vodi kolesarje iz Zagorja, mimo Čolnišč in Šentlamberta, do planinske kočice na gori. Višinska razlika, ki jo kolesarji prekolesarijo, je petsto metrov. Najbolje pripravljene za progo potrebujejo pol ure. V času vzpona je cesta zaprta, udeležence pa čakajo številne nagrade v različnih kategorijah (Vzpon na Zasavsko Sveto goro, 2012).

- Tek od Orehovice do Zagorja

Po enajstih letih zatišja je v sklopu občinskega praznika leta 1999 Športno društvo Izlake ponovno organiziralo tek od Orehovice do Zagorja. 10,5 kilometra dolga proga poteka od vznožja trojanskega klanca do zagorske tržnice. Teče se po glavni cesti, ki je v času teka zaprta za promet. Tek je v zadnjih letih postal precej priljubljen in se ga udeležujejo tekmovalci in rekreativni tekači iz vse države. Nadomestil je prejšnji štafetni tek na isti progi, v katerem so se merile predvsem ekipe športnih društev iz Zagorja. Vsi tekmovalci prejmejo malico, pijačo in spominsko majico (Tek po zagorski dolini, 2012).

13. ŠPORTNO – TURISTIČNA PONUDBA

Turizem postaja vse pomembnejša gospodarska panoga. Kakovostna turistična ponudba z različnimi športnimi vsebinami in programi pogojuje njegovo uveljavitev. Aktiven oddih ima sedaj veliko prednost pred pasivnim preživljanjem prostih dni, saj se ljudje želijo tudi na dopustu ukvarjati s športno-rekreativnimi aktivnostmi (Berčič, Sila, Slak Valek, & Pintar, 2010).

Ponudbo lahko izboljšamo s povezanostjo športa in turizma:

- Športna infrastruktura (športno-rekreacijski centri, večnamenske dvorane, kolesarske steze, trimske steze, pohodniške in planinske poti, plavalni bazen, adrenalinski park...)
- Šport na lokalni ravni (povezovanje športa in turizma na lokalni ravni s pomočjo zavodov za šport, agencij za šport...)
- Organiziranost športa v okviru regij (specifične športne vsebine, ki so značilne za posamezno regijo)
- Organiziranost športa po športnih panogah
- Center šolskih in občolskih dejavnosti (združuje številne dejavnosti – šport, narava, objekti)
- Športna društva, klubi, zasebniki in druge organizacije na lokalni ravni (Berčič, Sila, Slak Valek, & Pintar, 2010).

Tip športnega turizma, ki je primeren za Zagorje je aktivno ukvarjanje s športom na potovanju (smučanje, kolesarjenje, pohodništvo...), saj ima mesto številne naravne danosti (hribe, griče, reka Sava, ribnik, jama)

Vrste turizma:

- Športni turizem
- Zimskošportni turizem
- Pohodniški turizem
- Kolesarski turizem (športno-rekreativno kolesarjenje, izletniško kolesarjenje, popotniško kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, družinsko kolesarjenje, turistično kolesarjenje)
- Zdravstveni in zdraviliški turizem ter športni programi (nordijska hoja, plavanje...)

Regionalni center za razvoj Zasavja (RCR) je v okviru projekta Natura in v sodelovanju z vsemi tremi zasavskimi občinami in drugimi organizacijami leta 2009 izdal Vodnik po Zasavju. Knjiga vsebuje številne zemljevide in fotografije, ki poudarjajo glavne znamenitosti in značilnosti vsakega kraja. V njej so podane najpomembnejše informacije o prenočiščih, hrani, infotočkah... Kljub številnim informacijam so se odločili, da vodnik dopolnijo in obogatijo z informacijami, zato je v nastajanju že nov turistični vodnik. Skupaj z njim bo izdana tudi zgoščenka Zasavska glasba, ki jo je uredil pevec najbolj odmevne zasavske skupine Orleki, Vlado Poredoš.

Turistična ponudba, ki so jo v obliki prospektov izdali v RCR-u ter se nanašajo na aktivnosti v Zagorju, so:

- Pustolovsko Zasavje – s čolnom po Savi

Z urejanjem bregov, razstreljevanjem čeri in gradnjo vlačilnih poti so v osemnajstem stoletju reko Savo nekoliko umirili. Z opuščanjem rudarjenja pa so ji vrnilo izvorno modrino. Avanturni spust traja približno tri ure, pot pa vodi od vasi Renke, mimo železniške postaje Zagorje, Prusnika, elektrarniškega dimnika mimo Belega slapa do cilja, ki se nahaja v Hrastniku.

- Pustolovsko Zasavje – s padalom v dolino

Najlepši pogled na divjo razgibanost površja, na zelene gozdove in ozke doline stisnjenih stavb je privilegij ptic. V njihovo kožo se lahko postavimo brez kril in letalskega znanja, tako da jadramo po nebu s padalom (Grbec & Rozina, 2012).

Klub jadrlnih padalcev Kavka je uspešen prireditelj različnih tekem, po predhodnem dogovoru pa so možni tudi poleti v tandemu. Običajno vzletajo z Marele pod Jablaniškim vrhom ali pa s Čemšeniške planine (Rozina, 2009). V Zasavju pa so še druga vzletišča na Sveti planini, kjer je cilj rekreacijski park Ruardi v Zagorju ali pa severni rov mesta Trbovlje. Vzletišče je tudi na Mrzlici, od koder lahko pristanemo v Čečah ali v Trbovljah, in pa na smučišču Rajska dolina pod Kalom, kjer pristanemo v Hrastniku (Grbec & Rozina, 2012).

- Pustolovsko Zasavje – s konjskega hrbta

V Kisovcu so člani Konjeniškega kluba Vajkard Valvasor Zagorska dolina uredili klubske prostore in vadišče, kjer se odvijajo nekatere aktivnosti s konji. Izvajajo šolo angleškega jahanja, šolo western jahanja, terensko jahanje in hipoterapijo. Klub organizira različne delavnice in izobraževanja, ki jim je skupno učenje o konjih, njihovih potrebah in navadah.

- Doživite zasavsko podeželje

Predstavljene so podeželske znamenitosti, turistične kmetije in ponudba, ki jo ponujajo.

- zasavska kuhinja

Zaradi velikega fizičnega napora, predvsem rudarjev v preteklosti, zasavsko tradicionalno kuhinjo sestavljajo zelo močni obroki, kot so:

- funšterc (debelejša palačinka),
- krumpantoč (ocvrta jed iz krompirja, jajc in moke),
- granadirmarš (krompir in testenine),
- ajmoht (enolončnica z zajčjim mesom, zelenjavo).

14. SKLEP

V diplomskem delu je predstavljeno mesto Zagorje ob Savi, njegove naravne in kulturne danosti ter možnosti za razvoj športa. Predstaviti sem želela športno ponudbo ter ugotoviti, kako jo lahko še dopolnimo.

V diplomskem delu so predstavljene naslednje aktivnosti:

- plezanje (Čolnišče, Renke, Zelenc pri Izlakah),
- ribolov (ribnik Zagorje, Sava),
- pohodništvo (Čemšeniška planina, Kum, Zasavska sveta gora, Pleše),
- veslanje (Sava),
- kolesarjenje (Zagorska trasa 1,2,4,8 in 9, vzpon na Zasavsko sveto goro, Zagorje – Izlake – Razbor – Zagorje, Zagorje – Čemšeniška planina – Izlake – Zagorje, Zagorje – Trojane – Čemšenik – Zagorje, Velika Zasavska tura),
- smučanje (Kandrše Vidrga, Prvine, Marela),
- smučarski skoki (skakalni center Kisovec),
- jadralno padalstvo (Marela, Jablanški vrh, Čemšeniška planina),
- poleti z letalom ali helikopterjem (Aeroklub Zagorje – Ruardi),
- jahanje (Kisovec).

Dopolnili bi jih z aktivnostmi:

- orientacija v naravi (z gorskimi kolesi: Zagorje – Kisovec – Klančiče – Kotredež – Zagorje, tek: Selo, center),
- kopanje (osnovna šola Toneta Okrogarja),
- krplanje (Čemšeniška planina, Kum, Zasavska sveta gora, Sveta planina),
- turno smučanje (Čemšeniška planina, Kum, Zasavska sveta gora, Sveta planina),
- hoja in tek na smučeh (Tirna),
- backcountry (Čemšeniška planina, Kum, Zasavska sveta gora, Sveta planina).

Možnosti za popestritev rekreacije v Evroparku:

- smučišče in sankališče,
- drsališče,
- hoja in tek na smučeh,
- zunanji fitnes,
- tenis igrišče,
- badminton igrišče,
- odbojka na mivki,
- balinanje,
- prostor za piknike,
- trim steza,
- lokostrelstvo,
- kolesarska pot,
- prostor za skupinske vadbe,
- nordijska hoja, tek, hoja,
- skate park,
- igrišče za otroke.

Za pospešitev razvoja rekreativne ponudbe in njeno popestritev je potrebno:

- narediti zemljevid pohodnih, tekalnih in kolesarskih poti po zasavskih hribih,

- označiti in urediti kolesarske poti z markacijami in redno obnavljati že označene markacije,
- v zimskih razmerah urediti izposajo krpelj, smuči za nordijsko in turno smučanje,
- urediti in označiti proge za tek na smučeh,
- narediti zemljevid poti za turno smučanje, tek na smučeh in krplanje,
- urediti Evropark in narediti zemljevid, na katerem so označene dolžine poti in aktivnosti, ki se izvajajo,
- izgraditi kolesarsko stezo center – Izlake in center – Evropark,
- popestriti ponudbo organiziranih športnih aktivnosti na področju Evroparka ter v njegovi okolici,
- v športno ponudbo vključiti tudi dojenčke, malčke, nosečnice, starostnike in ljudi s posebnimi potrebami (redna skupinska hoja po zagorskih poteh, vadba na prostem in dvorani),
- v promocijo vključiti lokalno televizijo (ETV), lokalne časopise (Zasavc, Glasilo KS Kisovec), radio,
- izdelati propagandne letake (kje, kdaj in kako se lahko občani vključijo v določeno športno dejavnost),
- povezati zdravstvene službe z delavci na športnem področju (izobraževanja, predavanja),
- urediti sanitarije na področju Evroparka,
- zgraditi in urediti progo za gorsko kolesarjenje,
- urediti bazenski kompleks pri osnovni šoli Toneta Okrogarja ali drugje,
- urediti izposajo teniške opreme in opreme za badminton (loparjev in žogic),
- narediti zemljevid z označenimi kulturnimi in naravnimi znamenitostmi kraja,
- prirejati tabore s konji, orientacijskimi in športnimi aktivnosti (aktivni športni vikendi za družine, šolarje, starostnike, pare...),
- obnoviti je potrebno telovadnice, ki so v zelo slabem stanju ter jih odpreti tudi ob koncu tedna,
- v naseljih in na boljše obiskanih območjih bi morali obnoviti, ponekod tudi izgraditi, igrišča za košarko, nogomet, rokomet, (Sila , 2010)
- organizirati različna tekmovanja za mlade ob koncih tedna (turnir v odbojki, nogometu, košarki in rokometu, tekme v smučanju, rolanju, rolkanju, premagovanju ovir, kolesarjenju...) ter jih povezati s kulturnimi in umetniškimi dejavnostmi,
- organizirati gozdno učno pot v bližini Evroparka,
- dogovoriti se, kdo je zadolžen za organizacijo in izvajanje športnih dogodkov v Zagorju,
- poskrbeti za boljšo koordinacijo vseh zadolženih za športno rekreativne dejavnosti v občini Zagorje,
- organizacija izobraževanj na temo zdravo življenje, rekreacija, pozitivni učinki dejavnosti v naravi za zdravje ter jih izvajati v vrtcih, šolah, društvih upokojeencev.

Namen dela je bil predstaviti nekatere športne aktivnosti, ki so na tem območju manj poznane. S predstavitvijo le-teh pričakujemo razvoj aktivnosti s pomočjo občine Zagorje, RCR Zagorje, turističnih, kulturnih in športnih društev, kmetov ter posameznih akterjev na svojem področju. Za izvedbo vseh idej bi bilo potrebnih veliko finančnih sredstev s strani države in občine. Občinski proračun bi bilo potrebno racionalno prerazporediti ter tako poskrbeti, da bodo sredstva temu namenjena.

Ugotovitve te diplomske naloge lahko pripomorejo k hitrejšemu razvoju športa in športne rekreacije v občini Zagorje. Z bolj organizirano in bolj široko ponudbo bomo omogočili, da bodo ljudje raje posvečali svoj prosti čas športu in rekreaciji, s tem pa bodo bolj veseli in zdravi korakali po zanimivi poti življenja.

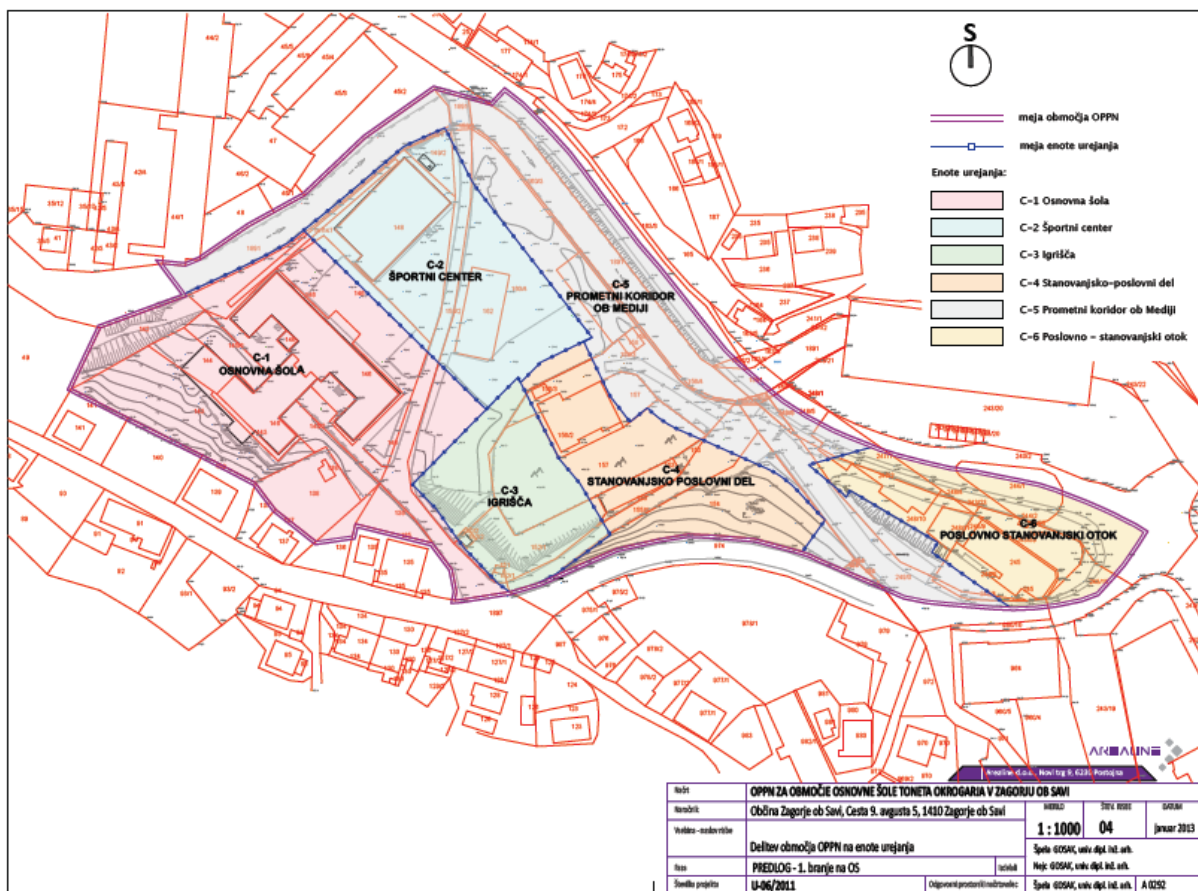
15. LITERATURA

- Ajtič, S., in Đoko, M. (1998). *Zimski šport v Zasavju*. Zagorje ob Savi: Občina Zagorje, SK Zagorje.
- Berčič, H., Sila, B., Slak Valek, N. in Pintar, D. (2010). *Šport v turizmu*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- Berčič, H., Sila, B., Tušak, M. in Semolič, A. (2007). *Šport v obdobju zrelosti*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov) po občinah prebivališča in občinah delovnega mesta po spolu, občine, Slovenija, letno*. (2012). Pridobljeno 13. 8. 2012 iz <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>
- Dobrodošli*. (2012). Pridobljeno 8. 10. 2012 iz <http://vidrgar.si/>
- Drnovšek, A., Pevc, S. in Poglajen, R. (2007). *Zagorje nekoč: zbornik mladih raziskovalcev*. Zagorje ob Savi: Knjižnica Mileta Klopčiča.
- Društvo*. (2012). Pridobljeno 8. 10. 2012 iz <http://www.sdizlake.si/drustvo/>
- Fajfar, B., Drnovšek, P., Dolenc, D., Drnovšek, B., Lozinšek, M. in Zupančič, T. (1998). *Sokolsko društvo Zagorje ob Savi*. Zagorje ob Savi: Osnovna šola Ivana Skvarče.
- Galičič, B. in Skok, J. (2007). *Športnoplezalni vodnik*. Ljubljana: Sidarta.
- Golob, M. (2004). *Opremljanje naravnih plezališč*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Golob, U. in Novak, F. (2012). *Poti za vse dni*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Grad Gamberk*. (2012). Pridobljeno 17. 12. 2012 iz <http://www.zagorje.si/dokument.aspx?id=1143>
- Grad Medija*. (2012). Pridobljeno 16. 12. 2012 iz <http://www.zagorje.si/dokument.aspx?id=1143>
- Gradovi, cerkve, spomeniki*. (2012). Pridobljeno 3. 12. 2012 iz <http://www.zagorje.si/povezava.aspx?pid=14>
- Grbec, K. in Rozina, R. (2012). *Pustolovsko Zasavje - s padalom v dolino*. Zagorje: Regionalni center za razvoj .
- Guid, N. (2008). *Planinske obhodnice in pohodi: opredelitev in pregled*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije.
- Izlake (2012). *Izlake - Wikipedija, prosta enciklopedija*. Pridobljeno 15. 4. 2012 iz <http://sl.wikipedia.org/wiki/Izlake>
- Jurak, G. (2010). Predlog nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2011-2020. *Šport*, 133 (1-2), 133-172.
- Kje smo in kje se nahajamo*. (2011). Hotel Utrip Prvine. Pridobljeno 2. 9. 2012 iz http://www.hotel-utrip.si/sl/?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=2&lang=sl
- Klemenc, S. (2003). *Analiza stanja trimskih stez v Sloveniji*. Škofja Loka.
- Kotnik, K., Pavšek, Z., Šterbenk, E., Kopusar, N., Savinek, K., Mazej, Z. idr. (2012). *Občinski program varstva okolja za Občino Zagorje ob Savi*. Velenje: ERICo Velenje Inštitut za ekološke raziskave d.o.o.
- Kovač, M. (1995). *Šport v republiki Sloveniji - dileme in perspektive*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Kovač, M., Jurak, G., Starc, G., Leskošek, B. in Strel, J. (2011). *Športnovzgojni karton: diagnostika in ovrednotenje telesnega in gibalnega razvoja otrok in mladine v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Krušič, M. (2002). *SLOVENIJA turistični vodnik*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

- Kulturni center delavski dom Zagorje.* (2012). Pridobljeno 14. 9. 2012 iz <http://www.kulturnidom-zagorje.si/>
- Malovrh, P. (2012). *Občina Zagorje kupuje Medijske toplice.* Pridobljeno 15. 11. 2012 iz <http://www.delo.si/novice/slovenija/obcina-zagorje-kupuje-medijske-toplice.html>
- Mlinše - Pleše.* (2013). Pridobljeno 5. 3. 2013 iz http://www.hribi.net/izlet/mlinse_plese_preko_zasavske_svete_gore/25/1949/3646
- Opojna zlatica.* (2012). Pridobljeno 28. 11. 2012 iz <http://www.v3krasne.si/opojna-zlatica-71>
- Orožen, J. (1980). *Zgodovina Zagorja ob Savi I.* Zagorje ob Savi: Občinska konferenca SZDL Zagorje ob Savi.
- Planinski dom Vrhe - Javor.* (2012). Pridobljeno 5. 11. 2012 iz http://www.hribi.net/izlet/planinski_dom_vrhe_javor_/25/1963/3751
- Podkum - Planinski dom na Kumu.* (2012). Pridobljeno 16. 11. 2012 iz <http://www.pespoti.si/izlet.php?id=3412>
- Pohod na Zasavsko Sveto goro.* (2013). Pridobljeno 3. 2. 2013 iz <http://www.v3krasne.si/pohod-na-zasavsko-sveto-goro-241>
- Povprečne količine padavin.* (2012). Pridobljeno 23. 8. 2012 iz <http://meteo.arso.gov.si/>
- Povprečne temperature zraka.* (2012). Pridobljeno 23. 8. 2012 iz http://www.stat.si/letopis/2010/01_10/01-08-10.htm
- Prebivalstvo, staro 15 ali več let, po izobrazbi in spolu, občine, večletno.* (2012). Pridobljeno 20. 7. 2012 iz <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>
- Prvomajska srečanja.* (2012). Pridobljeno 4. 12. 2012 iz <http://www.v3krasne.si/prvomajska-srecanja-236>
- Rauter, M. (2012). *Sociologija športa.* Pridobljeno 23. 9. 2012 iz <http://www.docstoc.com/docs/21370375/%C5%A0portni-marketing>
- Rozina, R. (1999). *Kronika Zagorja 1900-1949, Zagorje '99.* Zagorje ob Savi: Občina Zagorje ob Savi.
- Rozina, R. (2000). *Kronika Zagorja 1950 - 1999, Zagorje 2000.* Zagorje ob Savi: Občina Zagorje ob Savi.
- Rozina, R. (2009). *V 3 krasne: vodnik po Zasavju.* Zagorje ob Savi: Regionalni center za razvoj.
- Sila, B. (2010). Delež športno dejavnih Slovencev in pogostost njihove športne dejavnosti. *Šport*, 94 (1-2), 94-99.
- Skakalni center Kisovec.* (2012). Pridobljeno 27. 11. 2012 iz <http://www.v3krasne.si/skakalni-center-kisovec-45>
- Skupni prirast prebivalstva, občine, Slovenija, letno.* (2012). Pridobljeno 15. 7. 2012 iz <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>
- Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč. (2000). *Osnove zdraviliškega zdravljenja - balneologija in balneoterapija.* Celje: Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč, g.i.z.
- Smith, D. (2010). *Zdravi in aktivni - kolesarjenje.* Tržič: Učila International.
- Smučišče Kandrše Vidrga.* (2012). Pridobljeno 27. 11. 2012 iz <http://www.v3krasne.si/smucise-kandrse-vidrga-49>
- Smučišče Marela.* (2012). Prevezeto 27. 11. 2012 iz <http://www.v3krasne.si/smucise-marela-48>
- Steklačič, G., Bokal, M., Gorenc, M. in Kleč, G. (2012). *S kolesi po srcu Slovenije.* Litija: Center za razvoj.

- Strel, J., Starc, G. in Kovač, M. (2010). *Analiza telesnega in gibalnega razvoja otrok in mladine slovenskih osnovnih in srednjih šol v šolskem letu 2009/2010*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani; Fakulteta za šport.
- Stritar, U. in Stritar, A. (1998). *Z otroki v gore: družinski izleti*. Ljubljana: Sidarta.
- Šolska in delavska malica sta pomembna ukrepa za zagotavljanje zdravih izbir*. (20. 9. 2012). Pridobljeno 13. 1. 2013 iz http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=8&pi=5&_5_id=2108&_5_PageIndex=0&_5_groupId=176&_5_newsCategory=&_5_action=ShowNewsFull&pl=8-5.0.
- Športni centri Slovenije*. (2008). Kranj: Združenje športnih centrov Slovenije.
- Tek po zagorski dolini*. (2012). Pridobljeno 4. 12. 2012 iz <http://www.v3krasne.si/tek-po-zagorski-dolini-217>
- Vzpon na Zasavsko Sveto goro*. (2012). Pridobljeno 4. 12. 2012 iz <http://www.v3krasne.si/vzpon-na-zasavsko-sveto-goro-216>
- Zagorje nekoč*. (2012). Pridobljeno 13. 1. 2013 iz <http://www.zagorje.si/podrocje.aspx?id=29>
- Zagorska kolesarska trasa 1*. (2012). Pridobljeno 18. 11. 2012 iz <http://www.slovenia.info/?kolesarjenje=878&lng=1>
- Zagorska kolesarska trasa 2*. (2013). Pridobljeno 1. 2. 2013 iz <http://www.slovenia.info/?kolesarjenje=879&lng=1>
- Zagorska kolesarska trasa 4*. (2012). Pridobljeno 18. 11. 2012 iz <http://www.slovenia.info/?kolesarjenje=881&lng=1>
- Zagorska kolesarska trasa 8*. (2012). Pridobljeno 18. 11. 2012 iz <http://www.slovenia.info/?kolesarjenje=880&lng=1>
- Zagorska kolesarska trasa 9*. (2012). Pridobljeno 21. 11. 2012 iz <http://www.slovenia.info/?kolesarjenje=890&lng=1>
- Zasavska hrošča*. (2012). Pridobljeno 29. 11. 2012 iz <http://www.v3krasne.si/zasavska-hrosca-70>
- Zgodovina knjižnice*. (2012). Pridobljeno 14. 2. 2013 iz <http://www.zag.sik.si/zgodovina.html>

16. PRILOGE

Načrt izgradnje kompleksa z bazenom pri osnovni šoli Toneta Okrogarja.